

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ЗНУ
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ
І ДОКТОРАНТІВ ЗНУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

XVII Міжнародної наукової конференції «ІНОЗЕМНА ФІЛОЛОГІЯ У ХХІ СТОЛІТТІ»

(14 листопада 2025 року)

**Конференція присвячена 95-річчю
Запорізького національного університету**

Том 1

Запоріжжя – 2025

УДК: 821(063)"201"

I-672

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Запорізького національного університету
(протокол № 5 від 25 листопада 2025 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

ШИЛО Г. М. – голова оргкомітету, ректор Запорізького національного університету

ЯРИМБАШ Д. С. – заступник голови, проректор з наукової роботи Запорізького національного університету

ВАСИЛИНА К. М. – заступник голови, в.о. декана факультету іноземної філології, канд. філол. наук, доцент

АНПЛОГОВА Є. Д. – аспірант кафедри англійської філології та лінгводидактики, член НТСАД ФІФ

БУРДЕ Ж.-Ф. – професор, доктор наук за напрямом філологія та дидактика викладання мов, ЛеМан Університет (м. ЛеМан, Франція)

ВАПРОВ С. Ю. – зав. кафедри німецької філології, перекладу і світової літератури, канд. філол. наук, доцент

ВЕРЕМЧУК Е. О. – голова Ради молодих вчених ФІФ, доктор філол. наук, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики

ЗАЛУЖНА М. В. – заступник декана ФІФ з наукової роботи, канд. філол. наук, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики

ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П. – зав. кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, канд. філол. наук., доцент

ІВАНЕНКО С. В. – зав. кафедри іноземних мов професійного спрямування, канд. філол. наук, доцент

КАНІБОЛОЦЬКА О. А. – зав. кафедри викладання другої іноземної мови, доктор пед. наук, доцент

КОЛЬДО Х. ГАРАЙ – професор факультету освіти, філософії та антропології, Університет Країни Басків (м. Більбао, Іспанія)

МОРОШКІНА Г. Ф. – доцент кафедри романської філології і перекладу, канд. філол. наук

НАДТОЧІЙ Н. О. – зав. кафедри англійської філології та лінгводидактики, канд. пед. наук, доцент

ОЗКАН Й. – доктор філософії, доцент кафедри викладання англійської мови факультету освіти, Університет Чукурова (м. Адана, Туреччина)

ПЕТРЕНКО П. С. – студент, голова НТСАД ФІФ

ПРИХОДЬКО Г. І. – доктор філол. наук, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики

ТЄЛКОВА О. В. – зав. кафедри романської філології і перекладу, канд. філол. наук, доцент

ТУРК Б.-М. – професор, Університет Любляни, м. Любляна, Словенія

ШИМЯНОВА М. В. – старший викладач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, заступник декана ФІФ з навчальної роботи

До збірника увійшли тези доповідей XVII Міжнародної наукової конференції “Іноземна філологія у XXI столітті” (14 листопада 2025 р., Запорізький національний університет). Адресовано науковим працівникам, викладачам, аспірантам, студентам філологічних спеціальностей. Відповідальність за достовірність даних, коректність цитувань, науковий рівень та мовно-стилістичне оформлення матеріалів несуть автори публікацій.

Тези доповідей XVII Міжнародної наукової конференції “Іноземна філологія у XXI столітті”: у 2 т. Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. Т.1. 179 с.

УДК: 821(063)"201"

I-672

©Запорізький національний університет, 2025

©Автори публікацій, 2025

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

BABELYUK O., KOLIASA O. Children's views on trauma, war, and displacement: comparing Australian Aboriginal and Ukrainian narratives	6
KAPRANOV Y. Moral metaphors in Western European literary prose: cognitive, functional, and translational perspectives	9
KUMAR D. Topical issues of teaching methodology in the 21st century: a critical overview	15

Секція 1. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ

ЄНГОЯН С. Г., ТЄЛКОВА О. В. Лінгвокультурний аспект репрезентації концептосфери ARTE в сучасній іспанській мові	17
КАРПЕНКО М. Д. Когнітивні механізми утворення зооморфізмів у індоєвропейських мовах	21
ПОЖАРИЦЬКА О. О., ГЕРАСИМЕНКО О. О. Princess Diana and Princess Catherine: A Comparative Analysis of Royal Speech Behaviours	23
СОЛЯНИК Я. Є. Синестетична метафора як лінгво-когнітивний механізм міжсенсорної концептуалізації	26
СТУЛІНА Є. В., СЛИВКА А. Р. Відображення в мові процесу концептуалізації дійсності	29
ЧЕРНИК М. В. Тематичні вектори актуалізації англійськомовних дитячих науково-популярних видань	33
ШИРОКОВА І. І. Гіпербола та метафора як мультимодальні засоби в карикатурах	36

Секція 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ

АНПІЛОГОВА Є. Д. Реалізація класичних комунікативних моделей у науково-технічному дискурсі	39
БЕЗНОСЮК Ю. П., ГРУШЕЦЬКА А. Ю. Використання автентичних текстів у формуванні навичок критичного читання	42
ВАСИЛИНА Р. С. Інтертекстуальність як одна із категорій тексту	45
ВЕРЕМЧУК Е. О. Мовні маркери колоніальних наративів рф на ТОТ Запорізької області	48
ГОЛУБ Ю. І., ГАРТ М. С. Екфразис у романі Донни Тартт «Щиголь»	52
ДЕРЕВ'ЯНКО Ю. М. Римовані форми та їх транспозиція як засіб вираження інгерентної експресивності в політичному дискурсі	56
ЗАЛУЖНА М. В. Digital text vs printed text	60
КОВАЛЕНКО В. М. Сутність аргументації в науковому тексті	64

КОЛЕГАЄВА І. М., ФИЛИМОНОВА А. Ю. Композиційно-мовленнєві особливості роману Девіда Ніколлса "One Day"	67
КРАВЧЕНКО Н. О., БУТЕНКО М. О., Невербальні засоби вираження негативних емоцій у діалогах серіалу «Шерлок»	71
ЛОТОЦЬКА Ю., КОЛЯСА О. В. Лінгвістичні особливості англомовних маркетингових текстів	74
НИКИФОРЕНКО І. В. Вживання часток в німецькомовному дискурсі	79
ОВСЯНКО О. Л., ГУПАЛ М. О. Емоційно маркована лексика в медійному дискурсі як інструмент впливу на масову свідомість	82
ПОЛІЩУК Н. П., ФРУМКІНА А. Л. Технологія чат-ботів у системі вивчення іноземних мов	85
ПРИХОДЬКО Г. І. Особливості експресивних мовленнєвих актів	89
СТЕПАНЮК Н. В., ІГІНА О. В. Тенденції розвитку англомовного анімалістичного наративу	91
ШКВОРЧЕНКО-ОСАДЦА Н. М. Prosody as a tool of influence in media advertising	95

Секція 3. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА ЕТНОЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ. **ЗІСТАВНЕ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ КАРТИН СВІТУ**

БОГДАНОВА М. І. Компенсаційні стратегії в екранізації літературного портрету	98
ЛЮТА Н. Я., ТЄЛКОВА О. В. Лінгвокультурні особливості компліментарного висловлювання «рігоро» як маркера іспанськомовної міжособистісної комунікації	101
LAZEBNA N., MOISEIENKO K. Living in Different Languages: Transcultural Exploration of Home, Belonging, and Empowerment for Displaced Learners	105
МОКЛЯК О. І. Репрезентація образу чоловіка в українських та німецьких пареміях	108
ПАВЛЮК О. О., САЛТИКОВА Т. О. Образ людини у французькій мові засобами фразеологізмів з компонентами-назвами металів	111
ТРЕТЯК Ю. Ю., ДОВГАНЮК К. О. Сучасні моделі оформлення етикетної ситуації «вітання» в іспанській лінгвокультурі	116
ШМИРКО О. С., БОДНАРЧУК Т. В. Сприйняття концептів у фразеологічних одиницях зі стрижневим компонентом «аніمالізм» в німецькій та українській мовах	120

Секція 4. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ТА ЛІНГВОПРАГМАТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ **МОВНИХ ОДИНИЦЬ**

БІГУНОВА Н. О. Роль засобів експресивного синтаксису у відображенні емоційного стану персонажа (на матеріалі англомовних романів)	124
ЄМЕЛЬЯНОВА Д. В. Застосування інформаційних комп'ютерних технологій в процесі викладання англійської мови студентам-філологам	128

ІЗОВА Н. П. Інтердискурсивність в аспекті симптоматичного читання художнього тексту	132
ІЛЬЧУК О. А. Тенденції модифікації характеристик звуків у сучасному німецькому мовленні	136
КУЛШ В. С. Прийняття (acceptance) як вербальний компонент емоційно-ціннісного блока в англійськомовних психологічних наративах	139
МЕЛЕШКЕВИЧ Л. М. Ідіоматичність газетного тексту: експресивний вимір сучасної англійської мови	143
МОРОЗОВА І. Б., СЕРЕБРЯНСКА К. С. Об’єктивація вербальної мімікрії в мовленнєвій партії головного героя у фільмі “The Talented Mr. Ripley” («Талановитий містер Ріплі»)	147
НАБОКА О. М., ЧЕПЕЛЄВ С. Функціонально-прагматичні особливості мовленнєвих актів у дипломатичному дискурсі	150
ПАХОМОВА Т. О., КОЗИРЯЦЬКА Л. С. Прагматичні стратегії реалізації Dogme-підходу в процесі навчання іноземної мови	154
ПІСКУН О. А., ФРУМКІНА А. Л. Особливості перекладу фразеологізмів з компонентом-онімом у англійській та китайській мовах	157
ПРИХОДЧЕНКО О. О. Stylistic devices for description of emotion of pain in Gothic novels	161
РЯБЧЕНКО В. Ю., ФРУМКІНА А. Л. Медіадискурс як середовище актуалізації концептів	164
САВІЛОВА Л. В. Інтонаційна актуалізація висловлювання у сучасному британському мовленні	168
СИЗОНЕНКО Н. М. Способи творення англомовних комп’ютерних термінів (на матеріалі нормативно-технічної документації)	171
ШКАРЕВСЬКА Н. Психолінгвістичний аспект розвитку діалогічного мовлення та навичок аудіювання на заняттях з англійської мови	174

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

BABELYUK O., KOLIASA O.

(School of Art, Communication and English, Faculty of Arts and Social Sciences, The University of Sydney, Camperdown, Australia)

CHILDREN'S VIEWS ON TRAUMA, WAR, AND DISPLACEMENT: COMPARING AUSTRALIAN ABORIGINAL AND UKRAINIAN NARRATIVES

This research explores the multifaceted experiences of rejection, betrayal, abandonment trauma, war, loss, and displacement as seen through the eyes of children from two distinct cultural and historical backgrounds: Australian Aboriginal and Ukrainian communities. Drawing on Ukrainian novel Matiyash's "*Roman pro bat'kivschynu*" ("*Novel About the Motherland*") and "*Telling: Stories of Resilience from Nairm Marr Djambana*" [Summers, 2023], it reveals the psychological impacts of war in Ukraine and the cultural genocide of Australia's Stolen Generation through the image of a 'wounded child' [Faulkner, 2020, pp. 45-60], highlighting similarities and differences between these contexts. By focusing on children's perspectives, the study aims to explore both the unique cultural contexts and the universal aspects of childhood responses to adversity, using a comparative, interdisciplinary approach that draws on literature, oral histories, and psychological research.

The concept of trauma [Alexander, 2012] is deeply embedded in the history of both communities. For Australian Aboriginal children, trauma is often intertwined with the legacies of colonization, including forced removal from families (the Stolen Generations), systemic discrimination, and the erosion of cultural identity [Menzies, 2019; Watson, 2015]. Ukrainian children, on the other hand, have faced cycles of trauma related to wars, forced migrations, and political upheaval, from the Holodomor famine of the early 20th century to the more recent conflicts in eastern Ukraine and Crimea. Despite differing socio-historical circumstances, children in

both groups have been witnesses to and direct victims of loss: of home, family, stability, and identity.

Australian Aboriginal children's stories often reflect a deep connection to land, family, and spirituality disrupted by colonization. Narratives from the Stolen Generations detail the psychological suffering caused by separation, institutionalization, and the attempt to erase Australian Indigenous identity [Menzies, 2019]. These experiences frequently result in intergenerational trauma, with violence, substance abuse, and mental health challenges manifesting across generations. Despite this, Aboriginal storytelling traditions emphasize healing, resistance, and the importance of cultural continuity. Moreover, children's literature and art become vehicles for reclaiming identity and promoting understanding, offering both individual catharsis and a platform for collective memory.

Similarly, Ukrainian children's perspectives on rejection, betrayal, abandonment trauma, and displacement are shaped by the country's turbulent history. Soviet policies of forced collectivization, the devastation of World War II, and ongoing conflict with Russia have resulted in repeated waves of displacement and loss. Children's voices emerge from letters, diaries, memoirs, and oral histories, frequently marked by fear, uncertainty, and longing for home. Many accounts highlight moments of unexpected kindness, resilience, and adaptation, as young people navigate new environments and unfamiliar languages. Ukrainian folk traditions, lullabies, and children's poems serve not only as coping mechanisms but also as sources of cultural stability amid chaos. Matiyash's "*Roman pro bat'kivschynu*" ("*Novel About the Motherland*") marks a significant step in how modern Ukrainian children's literature explores cultural identity and national belonging. Instead of depicting the motherland as a nostalgic or romanticized idea, Matiyash portrays it as a complicated, embodied reality that is geographic, linguistic, emotional, and spiritual all at once [Eyerman, 2019].

A comparative analysis reveals important parallels between the two groups: Aboriginal and Ukrainian children face external pressures to assimilate or adopt dominant cultural values, leading to tensions surrounding language, tradition, and

identity. Both experience fragmentation of family and community networks, which can either exacerbate suffering or, conversely, engender new forms of solidarity and support. Despite these similarities, key differences emerge in the concepts of community, the role of land and ancestry, and the structure of social support systems. For Aboriginal children, connection to land is not just physical but spiritual, central to well-being and cultural survival [Rollo, 2019]. The persistence of Australian Aboriginal storytelling, ritual, and creative expression demonstrates the enduring power of cultural practices to foster resilience.

For Ukrainian youth, the homeland often becomes a nostalgic or mythologized space in exile, symbolizing loss but also hope for return or restoration. Policy responses likewise differ: while recent policies in Australia have recognized the importance of reconciliation and the specificity of Aboriginal child welfare, post-Soviet Ukraine continues to grapple with the challenges of migration, integration, and citizenship, especially for children displaced by recent conflicts.

The research concludes that listening to children's voices is vital for both historical understanding and effective policy development. When children are empowered to share their stories, whether through traditional storytelling, art, participatory research, or digital media, they challenge dominant narratives and highlight overlooked dimensions of trauma and recovery. This process is not only therapeutic for young people but also essential for community healing and transformation. The research calls for educational, cultural, and policy initiatives that prioritize the needs, rights, and agency of children affected by trauma. Bridging disciplines and contexts, it advocates for collaborative approaches that draw on Indigenous and local knowledge, trauma-informed practices, and international frameworks for child protection. Ultimately, by honoring the lived experiences of children, society can move beyond simple narratives of victimhood to recognize young people as active agents in the processes of survival, adaptation, and renewal.

The comparison of Australian Aboriginal and Ukrainian children's perspectives reveals the deep scars left by war, loss, and displacement, as well as the remarkable capacity for hope, resilience, and cultural continuity. These findings

contribute to a growing body of scholarship emphasizing the importance of child-centered approaches to trauma and recovery, with implications for educators, policymakers, and community leaders worldwide.

References

- Alexander J. C. *Trauma: A social theory*. Polity Press, 2012.
- Eyerman R. *Memory, trauma and identity*. Palgrave Macmillan, 2019.
- Faulkner J. “Settler-Colonial Violence and the ‘Wounded Aboriginal Child’: Reading Alexis Wright with Irene Watson (and Giorgio Agamben)”, *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 9(4), 2020, pp. 45-60. doi: 10.5204/ijcjsd.1689.
- Matiyash, D. (2022). *Roman pro bat'kivschynu* (Novel about the motherland). Fakt, 2006.
- Menzies, K. Understanding the Australian Aboriginal experience of collective, historical and intergenerational trauma. *International Social Work*, 62(6), 2019, 1522-1534. <https://doi.org/10.1177/0020872819870585>
- Rollo T. Feral children: Settler colonialism, progress, and the figure of the child. *Settler Colonial Studies*, 8(1), 2018, 60–79. <https://doi.org/10.1080/2201473X.2016.1199826>
- Summers S. (Ed.). *Telling: Stories of resilience from Nairn Marr Djambana*. Magabala Books, 2023.
- Watson I. *Aboriginal Peoples, Colonialism and International Law: Raw Law*. Abingdon and New York: Routledge, 2015.

KAPRANOV YAN

(VIZJA University, Poland;

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Ukraine)

MORAL METAPHORS IN WESTERN EUROPEAN LITERARY PROSE: COGNITIVE, FUNCTIONAL, AND TRANSLATIONAL PERSPECTIVES

This paper examines how moral metaphors – specifically, the clusters of *light/darkness*, *purity/contamination*, and *journey/straying* – organize meaning, ethical evaluation, and reader engagement across the Western European literary

tradition, and how these metaphor systems migrate across languages and time. Building on cognitive poetics and conceptual metaphor theory, we argue that literary prose not only instantiates conventional mappings but also creatively re-engineers them to stage moral ambiguity, test ethical commitments, and enact narrator–reader alignment. Methodologically, we unite close reading with AI-assisted corpus analysis to (i) detect and model moral metaphor families diachronically in Germanic and Romance literatures (English, German; French, Spanish, Italian, 1850–2025), (ii) profile their functional-pragmatic roles in discourse, and (iii) operationalize implications for English↔Ukrainian translation where culturally loaded metaphors challenge one-to-one transfer. Our theoretical and empirical claims are situated in recent work on moral complexity in narrative [Caracciolo, 2024], the creative reworking of megametaphors in *Heart of Darkness* [Pham, 2025], philosophy and the moral work of metaphor (Shusterman, 2003), classical foundations of moral conscience as metaphor in Seneca [Németh, 2022], literary-historical and genre transformations in European prose [Murdoch, 2012; Steger, 2024; Cheresyuk, 2021], and cross-linguistic structure in moral metaphor systems [Yu, 2022].

Four questions guide the research. First, which embodied schemas are most salient for moral sense-making in nineteenth - to twenty-first-century prose, and how do texts configure them to produce stance, evaluation, and narrator distance? Second, how do the lexical realizations of these schemas evolve diachronically within and across Germanic and Romance languages, and where do we observe cross-linguistic asymmetries or genre-specific preferences? Third, when moral metaphors become the hinge of ethical argumentation or irony, which translation strategies – literal transfer, controlled calque, or functional paraphrase – best preserve metaphorical force, register, and discourse coherence in English↔Ukrainian literary translation? Fourth, to what extent can computational linguistics and artificial intelligence augment, rather than replace, interpretive literary analysis by offering transparent pipelines for metaphor candidate detection, diachronic modeling, and discourse-functional annotation [Caracciolo, 2024; Shusterman, 2003; Yu, 2022]?

The theoretical point of departure is that moral metaphors exhibit a dual nature:

they are both systematic and plastic. On the one hand, they reflect deeply embodied and spatialized construals of morality – such as up/down, light/dark, clean/dirty, and straight/crooked – whose cross-linguistic regularities have been documented in a range of languages [Yu, 2022]. On the other hand, literary practice renders these mappings negotiable, unstable, and reflexive, such that the very metaphors that scaffold ethical cognition also become devices for subversion, critique, and estrangement. Conrad’s play with *IMMORAL IS DARK* and *MORAL TRANSFORMATION IS A JOURNEY* has long been read as an exposure of imperial hypocrisy and an interrogation of binary ethics, precisely by twisting conventional mappings at critical points in the narrative [Pham, 2025]. Similar processes operate in interwar European short prose [Steger, 2024] and in realist and modernist traditions, where metaphors of purity and contamination index social boundary-work, moral panic, or spiritual renewal [Cheresyuk, 2021; Murdoch, 2012]. Philosophically, metaphors of interior illumination, weight, and direction have organized the language of *conscientia* from antiquity onward [Németh, 2022], a genealogy that literary texts mine and reframe. In this sense, the “moral metaphor system” is both a cognitive resource and a site of aesthetic and ideological contestation [Shusterman, 2003; Yu, 2022].

To address the diachronic and cross-linguistic dimensions at scale, we compile a balanced, time-sliced corpus (1850-1899; 1900-1918; 1919-1939; 1940-1959; 1960-1979; 1980-1999; 2000-2009; 2010-2019; 2020-2025) of West-European prose in English, German, French, Spanish, and Italian, with genre and style metadata anchored in the “European prose tradition” [Murdoch, 2012]. After normalization (tokenization, lemmatization, POS/morphology), we fine-tune a transformer classifier to score metaphor candidates from seed lexicons representing the target domains (e.g., *light, shadow, shine, dark, luminous; clean, stain, soil; path, stray, err, straight, crooked*), using curated positive and complex negative examples from annotated subsets. To track meaning drift, we train time-sliced embedding spaces within languages and align them via orthogonal Procrustes; this allows us to visualize how a metaphor family’s lexical neighborhood moves across periods (e.g., *light* migrating

from moral clarity toward epistemic revelation or aestheticized radiance) and to compare the pace and directionality of shifts across languages [Yu, 2022; Steger, 2024]. At the discourse level, we segment texts into rhetorical units (narrator statement, free indirect discourse, quoted speech, interior monologue) and train a sequence-labeling model to predict functional roles (stance declaration, evaluative cue, irony flag, boundary marking), thereby linking metaphor tokens to their pragmatic effects [Caracciolo, 2024].

A key contribution of the study is to braid these computational layers with close qualitative reading. We present case clusters – Conradian darkness and journeys [Pham, 2025], Senecan conscience metaphors [Németh, 2022], interwar short prose in Slavic/West-European contexts (Steger, 2024), and bodily/gestural metaphors in contemporary narrative [Melnychuk & Hrytsiv, 2022] – to show how model-detected patterns triangulate with interpretive claims. For instance, when purity/contamination metaphors are associated with character focalization rather than omniscient narration, the same lexical items can reverse evaluative polarity through irony; our functional labels capture this inversion and caution against naive frequency counts. Similarly, journey/straying frames can index moral growth in bildungsroman trajectories or, in late modernist prose, signal ethical exhaustion; dynamic embeddings reveal these divergent neighborhoods and support a historically sensitive account of “moral travel.”

The translational component focuses on English↔Ukrainian, where metaphor transfer is conditioned by rich morphology, information structure, and register in the target language. Building on scholarship on metaphor formation and compensation in literary texts [Melnychuk & Hrytsiv, 2022], we develop a mixed evaluation protocol that combines automatic contrastive metrics (contextual embedding similarity between source metaphor spans and candidate translations, lexical alignment diagnostics) with human assessment using a tailored MQM rubric. The rubric assesses semantic adequacy, preservation of metaphorical mapping, register fidelity, and discourse coherence, including the management of narrator distance and irony. To test how AI can assist rather than dictate choices, we prototype an NMT-with-

constraints setting where translators can soft-enforce metaphor families (e.g., anchor *light/dark* vs. *purity/contamination* metaphors) and preview functional paraphrases flagged by the classifier in contexts where literal transfer risks pragmatic failure. We also examine the payoffs and pitfalls of calque strategies in moral-critical passages, where maintaining a culturally recognizable mapping (e.g., *light/dark*) may be necessary to preserve intertextual resonance, whereas in other passages, a functional paraphrase better aligns with the discourse stance [Yu, 2022; Caracciolo, 2024].

Across the corpus, we expect three patterns to be especially salient. First, *light/darkness* metaphors systematically mediate moral evaluation and ambiguity. Still, their literary “twists” (e.g., reversing illumination and concealment) increase in modernist and postwar prose, correlating with irony and unreliable narration [Caracciolo, 2024; Pham, 2025; Steger, 2024]. Second, *purity/contamination* metaphors map social boundary-work, shame, and moral panic in realist traditions yet are also enlisted for spiritual and existential renewal in later periods; these shifts register in the drift of collocational fields and in functional labels for evaluation vs. aspiration [Cheresyuk, 2021; Steger, 2024; Yu, 2022]. Third, *journey/straying* frames increasingly encode moral self-fashioning and disillusionment, often refracted through focalization patterns that shift stance from narrator to character; here, diachronic embeddings expose a broadening of “journey” neighborhoods toward introspective or epistemic terms, particularly after 1900 [Pham, 2025; Murdoch, 2012]. While these are hypotheses to be empirically tested, our preliminary annotation pilots suggest that rhetorical segmentation is crucial for disambiguating evaluative load, and that irony flags reduce false positives in metaphor “success” rates.

The project’s significance is threefold. Conceptually, it integrates the cognitive systematicity of moral metaphors with their literary plasticity and ideological work, demonstrating how narrative craft co-opts embodied schemas to achieve complex ethical effects [Shusterman, 2003; Yu, 2022; Caracciolo, 2024]. Methodologically, it offers an interpretable AI pipeline – transparent seed lists, auditable classifiers, visualizable diachronic shifts, and discourse-functional layers – that is designed to

complement humanistic argumentation rather than replace it. Practically, it provides translator-facing evidence on when literalness preserves metaphorical resonance and when functional paraphrase or compensatory imagery better carries cognitive load and discourse stance in English↔Ukrainian literary translation [Melnychuk & Hrytsiv, 2022]. The deliverables include open protocols, small licensed/redistributable annotated subsets, visualization notebooks for metaphor drift, and draft guidelines for handling culturally loaded moral metaphors in translation.

We acknowledge significant limitations. Copyright and licensing constraints limit the sharing of full text; we therefore release reproducible code and metadata with excerpt-level annotations, where permitted. Automatic metaphor detection remains error-prone in figuratively dense prose; we mitigate this with hard negatives and adversarial training, but we rely on human adjudication for gold standards. Diachronic alignment risks conflating genre with time; we stratify by genre and include stability checks across bootstrapped samples. Finally, translation evaluation must remain human-centered; learned similarity metrics can guide triage but cannot assess irony, intertextual play, or readerly affect. These caveats are not defects, but rather reminders that AI should serve as an assistant to, not an arbiter of, literary interpretation and translation practice [Caracciolo, 2024; Shusterman, 2003].

In sum, by connecting cognitive metaphor theory with literary form and by scaffolding interpretation with computational evidence, the study proposes a comprehensive account of how moral metaphors structure Western European prose and how those structures inform, and sometimes resist, translation. We expect the findings to refine debates on moral ambiguity in narrative, to chart historically and linguistically specific pathways of metaphor change, and to yield actionable recommendations for translators working at the interface of ethics, style, and cross-cultural legibility [Murdoch, 2012; Yu, 2022; Pham, 2025].

References

- Caracciolo, M. (2024). Metaphorical figures for moral complexity. *New Literary History*, 55, 125–143. <https://doi.org/10.1353/nlh.2024.a932373>
- Cheresyuk, P. (2021). Metaphor as a means of L. N. Tolstoy's literary and artistic creativity (by the

- material of the novel *Anna Karenina*). *Filologičeskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*. <https://doi.org/10.30853/phil210460>
- Melnychuk, O., & Hrytsiv, N. (2022). Ways of formation of metaphors in the literary text as realization of the maintenance of nominations of gestures (on the material of the work *Atonement* by I. McEwan). *Linguistics*. <https://doi.org/10.12958/2227-2631-2021-1-45-101-110>
- Murdoch, B. (2012). A European prose tradition. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199596409.003.0004>
- Németh, A. (2022). The metaphors of *conscientia* in Seneca's *Epistles*. *Mnemosyne*. <https://doi.org/10.1163/1568525x-bja10092>
- Pham, N. (2025). The creative use of moral megametaphors in Joseph Conrad's *Heart of Darkness*: A cognitive linguistic approach. *Theory and Practice in Language Studies*. <https://doi.org/10.17507/tpls.1503.16>
- Shusterman, R. (2003). Content, qualia, and event: Some theories of the moral role of metaphor. *European Journal of English Studies*, 7, 215–227. <https://doi.org/10.1076/ejes.7.2.215.15892>
- Steger, J. (2024). *Metaforika v Jarčevi kratki prozi (1922–1929)*. *Jezik in slovstvo*. <https://doi.org/10.4312/jis.58.1-2.51-62>
- Yu, N. (2022). *The moral metaphor system*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192866325.001.0001>

KUMAR D.

(Dyal Singh College, Karnal, India)

TOPICAL ISSUES OF TEACHING METHODOLOGY IN THE 21ST CENTURY: A CRITICAL OVERVIEW

In the 21st century globalised world, one can perceive radical changes in the field of education. The technological innovations and the changing learners' expectations play an instrumental role in this scenario. There are numerous factors which are affecting the teaching methodology nowadays – social, cultural, economic and digital shifts. One finds the integration of technology in teaching where the digital tools-smart classroom, virtual reality and artificial intelligence have revolutioned pedagogy. At present, the emergence of learners' centered pedagogy

like active learning, critical thinking and problem solving is the core of modern education.

With the advancing classroom diversity, the teachers must accommodate different learners' needs, abilities and cultural backgrounds. Nowadays, in the field of education, one finds how education transcending subject boundaries. Teachers are integrating art, science and Humanities to foster holistic understanding.

In this globalised world, the role of the teachers is very important. They must prepare students to think critically about the global issues, respect cultural diversity and to engage them in cross-cultural communication. At present, the emotional well-being of students is given the utmost priority. The teaching methodologies are now integrating SEL to inculcate empathy, resilience and emotional regulation among the students in order to promote them for a healthy learning environment.

At present, rapid pedagogical changes demand that educators continually upgrade their skills. Professional learning communities (PLCs), online courses, and reflective teaching practices support lifelong teacher learning. Regarding the ethical and sustainable education, the teachers are expected to address issues of sustainability, ethics, and social responsibility. Education for Sustainable Development (ESD) encourages critical awareness of environmental and societal challenges.

References

- Louw, L.P., & du Toit, E. R. Help I'm a student teacher! Pretoria: Van Schaik Publishers; 2010.
- Codrington, G., & Grant-Marshall, S. Mind the gap. Cape Town: Penguin Books; 2012.
- Rosen, L. Rewired: Understanding the iGeneration and the Way They Learn. New York: Palgrave Macmillan; 2010
- Wink, J. Critical pedagogy: Notes from the real world. Boston: Allyn & Bacon; 2000.

Секція 1.

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ

ЄНГОЯН С. Г., ТЄЛКОВА О. В.

(Запорізький національний університет)

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ ARTE В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

У сучасній лінгвістиці особливе місце посідає когнітивно-дискурсивний напрям, у межах якого мова розглядається як засіб концептуалізації світу. Одним з центральних понять цього підходу є *концепт*, який відіграє роль посередника між культурою і мовою. На думку провідних лінгвістів (О. О. Селіванової, А. М. Приходька, М. Ю. Калашникової та ін.), концепти утворюють складну ієрархізовану систему, яка отримала назву концептосфери. Дослідження вербалізації концептосфер у національних мовах дозволяє отримати знання не тільки про мовну і концептуальну картини світу, але й зануритися у лінгвокультурний аспект їхньої реалізації. Тому об'єктом нашої уваги постає концептосфера ARTE, яка відображає багату культурну спадщину, історичну пам'ять та ціннісні орієнтири іспанської нації.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю проведення системних досліджень концептосфери ARTE на матеріалі сучасної іспанської мови, оскільки в іспаністиці майже відсутні подібні розвідки. Мета роботи полягає у виділенні й описі лінгвокультурних характеристик концептосфери ARTE на основі лінгвокогнітивного аналізу прикладів контекстуального вживання ключових лексем, відібраних з текстових корпусів іспанської мови CORPES XXI та CREA з 2001 р. по теперішній час. Теоретичною базою дослідження є наукові розвідки О. О. Селіванової, М. М. Полюжина, А. М. Приходька, М. О. Биби.

Визначаючи структурну будову концептосфери ARTE, ми спиралися на

відому класифікацію Ч. Батто «*bellas artes*» (образотворче, витончене мистецтво), яку він виклав у своїй праці «*Les Beaux-Arts réduits à un même principe*» у 1746 році. Згодом класифікація мистецтва зазнала змін залежно від поглядів окремих дослідників. Так, красномовство було виключено з переліку, а у 1911 році італійський критик Річчото Канудо запропонував виділити кінематограф як сьомий вид мистецтва. Його позиція була викладена в есе «*Manifiesto de las Siete Artes*», що остаточно закріпило сучасне розуміння структури витонченого мистецтва. Отже, концептосферу ARTE формують ядерні концепти DANZA, ESCULTURA, MÚSICA, PINTURA, LITERATURA, ARQUITECTURA, CINE.

Попередній аналіз корпусних даних засвідчує, що лексема *arte* зберігає своє класичне, первинне значення, наприклад, (1) *Hubo por estos años un verdadero **renacimiento del arte** y de la literatura, que coincide con la hegemonía política de José Antonio Páez (Noriega, Simón: Venezuela en sus artes visuales. Mérida: Ediciones Puerta del Sol, 2001);* (2) *Había firmado ya los papeles necesarios en este país de papeleos interminables, pero su proyecto de museo de **arte moderno** seguía sin convertirse en realidad (Vásquez, Juan Gabriel: Los nombres de Feliza. Barcelona: Penguin Random House, 2025),* але разом з тим активно використовується в більш широкому культурно-побутовому сенсі, наприклад, (3) *Doña Casta Chopitea Toro, famosa culinaria sucrense, es descendiente de antigua prosapia familiar en el **arte culinario** (Paredes-Candia, Antonio: El banquete, su historia y tradición en Bolivia. La Paz: Ediciones Isla, 2001);* (4) *La playa es enorme y en los lindes abundan las cabañas con techos de cañizo en donde los pescadores guardan sus **artes** (Bolaño, Ribero: «Últimos atardeceres en la tierra». Putas asesinas. Barcelona: Anagrama, 2001);* (5) *El **arte del CD** también es un tema importante (José, Alejandro: «Un dealer de discos en Instagram». La Cuarta, 2022),* що свідчить про багатоплановість і здатність концептосфери ARTE інтегруватися у різні сфери сучасного життя.

Для виділення лінгвокультурних особливостей реалізації концептосфери ARTE у рамках концептів, що її формують, ми послуговувалися

лінгвокогнітивним аналізом, в основі якого лежить тришаровий підхід А. М. Приходька, що передбачає виділення у структурі концепту поняттєвого, перцептивно-образного та оціночного шарів [Приходько 2008]. Виходячи із обсягу цієї публікації, контекстуальні приклади буде подано у скороченому вигляді. Було з'ясовано, що культурно-маркованими виявилися всі концепти, що входять до концептосфери ARTE, причому найбільш яскраво національно-культурна специфіка виявляється на рівні концептів DANZA та MÚSICA. Відповідно, серед лексем, що вербалізують концепт DANZA, лінгвокультурною специфікою володіють ті, що позначають танці, притаманні різним регіонам Іспанії, такі як:

- *sardana* (танець у колі, поширений в Каталонії (*mientras bailaba la sardana, con una sola pierna, en el Pirineo catalán*), який набуває перцептивно-образних ознак як “танок чемпіонів” (*la fiesta no podía acabar sin la “sardana” de los campeones*), “джерело спогадів” (*la cobla y la sardana son el ADN de sus recuerdos*); ціннісний аспект представлено ознакою “ніжний танок” (*al son de una dulce sardana frente a la montaña de Montserrat*);

- *flamenco* (андалусійський танець або спів циганського походження (*lindas estampas de famosos bailes flamencos; se trata de un montaje de poesía, música y danza flamenca*). Через перцептивно-образне переосмислення фламенко асоціюється з веселощами, розслабленням, нічним життям (*Antes el flamenco era un poco la parranda, la copa, la fiesta*). Фламенко навіть набуває статусу високого мистецтва (*la jornada es igualmente motivo de grandes presentaciones en España, especialmente de flamenco*). Ціннісний аспект відтворює значимість фламенко як однієї зі складових щастя (*¡Ingenuos ingleses, ojalá fuese tan fácil la fórmula de la felicidad! Paella, sangría, toros y flamenco*).

Серед лексем, що вербалізують концепт MÚSICA, виділяємо:

- *zarzuela* (драматичний або музикальний твір іспанського походження, в якому поперемінно говорять і співають (*es un intento de opereta convertido magistralmente en zarzuela*). У перцептивно-образному аспекті сарсуела виступає як традиційна культурна звичка (*Mi padre se ha plantado en el comedor*

a leer el ABC y a escuchar zarzuelas en la radio a todo volumen), що здатна пробуджувати спогади (*Esta zarzuela reaviva los argumentos del pasado y nos los hace presentes en un género habituado a tratar comportamientos reprobables del ser humano*). Сарсуела як жанр ліричного мистецтва набуває образу коштовності (*Esta zarzuela es una joya de nuestro género lírico*), яка здатна навіть стати кращою за оперу (*Creo que hay zarzuelas que musicalmente superan a muchas óperas*). Цікаво, що ціннісний аспект майже не представлено у текстовому корпусі, за винятком декількох прикладів, де сарсуела отримує діаметрально протилежні оцінки – з одного боку, це величний жанр мистецтва (*las grandes zarzuelas e importantes obras de teatro*), або старі тексти творів, просякнуті нафталіном (*Allí, entre escenografías de otros tiempos y vestuarios de zarzuelas de naftalina, encontró al actor*).

Отже, корпусний аналіз лексем, що репрезентують концептосферу ARTE, засвідчив багатшаровість і динамічність її структури. Кожен із розглянутих елементів відображає комплекс ціннісних, емоційних та історичних конотацій, що розкривають специфіку іспанської культури.

Література

- Полюжин М. М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки»*. 2015. № 4 (305). С. 212-222.
- Приходько А. М. Концепти і концепто-системи в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
- Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Докілля-К, 2008. 712 с.
- Byba M. O. El concepto de la Semana Santa : análisis cognitivo, lingüístico y cultural. *Círculo de la Lingüística Aplicada a la Comunicación*. 2018. № 77. P. 159-170.
- Real Academia Española. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES XXI)*. Мадрид : Real Academia Española. URL: <https://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/corpes-xxi>
- Real Academia Española. *Corpus de Referencia del Español Actual (CREA)*. Мадрид : Real Academia Española. URL: <https://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/crea>

КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ УТВОРЕННЯ ЗООМОРФІЗМІВ У ІНДОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВАХ

Зооморфізми є важливою частиною когнітивної лінгвістики, оскільки вони дозволяють переносити властивості тварин на людські концепти, події, емоції або соціальні явища. Такий перенос не є випадковим, він підпорядковується певним когнітивним закономірностям, які визначають риси тварин, які можна відобразити в мові і які втратять свою значущість. Зооморфізми виступають як спосіб організації мислення через знайомі образи, що дозволяє людям сприймати складні або абстрактні явища легше і швидше. Сучасна когнітивна лінгвістика наголошує на тому, що метафора, до якої належать зооморфізми, є не лише риторичним прийомом, а базовим інструментом мислення, який структурує знання і допомагає інтерпретувати нову інформацію [Lakoff 1980].

Когнітивні механізми зооморфізмів включають кілька взаємопов'язаних рівнів. Перший рівень пов'язаний із образними схемами, які формують базову когнітивну структуру мислення. Ці схеми дозволяють переносити фізичні та рухові характеристики тварин на людські дії і стани, створюючи при цьому зрозумілі і логічні моделі абстрактних понять. Завдяки образним схемам навіть складні концепти стають наочними, оскільки вони асоціюються з добре відомими і знайомими образами. Цей механізм дозволяє ефективно організовувати знання і забезпечує когнітивну узгодженість метафоричних конструкцій [Молчанова, Лупаренко 2024].

Другий важливий рівень включає архетипи, які надають образам тварин додаткового символічного і культурного значення. Образи тварин часто активують закріплені у свідомості суспільства уявлення про силу, хитрість, свободу або мудрість. Такі архетипи допомагають мові передавати емоційне і

оцінне забарвлення понять, а також створюють додатковий рівень комунікативного сенсу [Морозова 2025].

Ще одним механізмом є принцип інваріантності, який пояснює, чому не всі властивості тварин переносяться у метафору. Переносяться лише ті характеристики, які відповідають когнітивним потребам і контексту, інші ж змінюються або не використовуються. Це дозволяє метафорам залишатися зрозумілими і точними у різних мовних та культурних ситуаціях [Lakoff 1980]. Принцип інваріантності забезпечує баланс між стабільністю і гнучкістю метафоричних образів, що робить їх ефективним інструментом когнітивної організації знання [Строганова 2025].

Культурно-історичний контекст також відіграє важливу роль у формуванні і інтерпретації зооморфізмів. Вибір тварин для метафор залежить від традицій, символіки і цінностей конкретного суспільства. Завдяки цьому когнітивні механізми зооморфізмів поєднують універсальні риси мислення з культурно специфічними значеннями, що дозволяє зберігати і передавати культурні знання і створює багатопланові смислові структури.

Зооморфізми проявляються у мовному дискурсі на різних рівнях. Вони присутні у фразеологізмах, художніх і публіцистичних текстах, термінології і наукових описах. Зооморфізми стають когнітивними маркерами, які допомагають орієнтуватися у знанні, забезпечують зрозумілість і логічність мови, а також сприяють ефективному навчанні і пізнанню [Молчанова, Лупаренко 2024].

Дослідження когнітивних механізмів зооморфізмів відкриває перспективи для міждисциплінарних досліджень. Філологія, психологія та культурологія можуть аналізувати, як ментальні образи тварин впливають на сприйняття, наративну структуру текстів і символіку [Білоус, Стройкова 2024].

Отже, зооморфізми є складним когнітивним механізмом, який поєднує образні схеми, архетипи і принцип інваріантності. Вони дозволяють переносити властивості тварин на людські концепти, створюють когнітивні карти і полегшують сприйняття абстрактних явищ. Дослідження цих механізмів

показує, як мова формує мислення, передає культурні значення і структурує знання, що робить зооморфізми важливим об'єктом сучасної когнітивної лінгвістики. Завдяки цим механізмам люди можуть швидше розуміти складні явища, передавати досвід і зберігати культурні цінності, а також ефективно організовувати мислення через знайомі образи.

Література

- Білоус А. В., Стройкова С. В. Вивчення метафори у когнітивній лінгвістиці. *Міжособистісна комунікація та перекладознавство: сучасні перспективи розвитку*. Черкаси, 2024.
- Морозова М. В. Роль метафор і метонімії в організації мислення і мови в українському та зарубіжному філологічному полі на сучасному етапі. *Слобожанський науковий вісник*. 2025. С. 59-63.
- Молчанова К. К., Лупаренко С. Є. Когнітивна лінгвістика та концептуальні метафори. Харківський НПУ. *Матеріали міжнародної конференції з актуальних проблем лінгвістики та дидактики*. 2024.
- Строганова Г. О. Розвиток погляду на лінгвокогнітивну природу метафори. *Studia Methodologica*, 2025.
- Lakoff G. *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press. P. 202–251.

POZHARYTSKA O. O., HERASIMENKO O. O.

(Odesa I. I. Mechnikov National University)

PRINCESS DIANA AND PRINCESS CATHERINE: A COMPARATIVE ANALYSIS OF ROYAL SPEECH BEHAVIOURS

The present paper is dedicated to Princesses of Wales and typical features of their speech behaviours. The relevance of researching the public speeches of Diana Spencer and Kate Middleton lies in their significant influence on contemporary British society and the image of monarchy amid evolving social needs and humanitarian challenges. It is also noteworthy that the role of public addresses by these members of the royal family goes beyond supporting government initiatives and charitable projects as it also involves shaping public opinion on key social issues such

as mental health, child protection, combating violence, and supporting socially vulnerable groups. The topicality of the present investigation is also motivated by the necessity to provide a deeper understanding of how public speeches made by members of the royal family can shape social policy, influence public sentiment, and support cultural and humanitarian initiatives. Moreover, this analysis contributes to a better understanding of the evolution of social issues raised by British princesses and helps trace changes in the rhetorical strategies of the royal family, reflecting new social challenges in the context of the development of contemporary British society.

The aim of this research is to analyze the lingual peculiarities of public speeches of Diana Spencer and Kate Middleton, concentrating on the themes the royalties touch upon and on the communicative types of their utterances.

In the process of investigation, we have analysed nine speeches delivered by Catherine, Princess of Wales, comprising a total of 543 sentences, and eight speeches delivered by Diana, Princess of Wales, comprising a total of 527 sentences. For a more detailed analysis based on the communicative purpose of utterances, 110 sentences from Catherine's speeches and 107 sentences from Diana's speeches were selected for a close examination.

Thus, our investigation has shown that Princess Diana and Catherine, Princess of Wales, demonstrate quite different approaches to public speaking, reflecting their personal styles and historical contexts. So, the thematic analysis of speeches made by Diana Spencer and Kate Middleton highlights notable differences in their social focus and rhetorical approach.

Princess Diana focused on global humanitarian issues such as HIV/AIDS, landmines, and child protection [Lomelino, 2023; Kitzinger 2018]. Her speeches were emotional and aimed at breaking social stigmas. According to the results of our research, Diana Spencer concentrated on humanitarian aid (40%), healthcare – especially HIV/AIDS (20%) – and social justice (20%), including child protection and support for marginalized groups. Her messages often addressed the consequences of war, violence, and social exclusion.

Catherine, Princess of Wales continues the royal tradition of social engagement,

focusing on long-term initiatives such as early childhood development, mental health, and women's empowerment. Her style is more analytical, with structured rhetoric aimed at systemic change [Morozova 2021, 162]. In contrast to Princess Diana, Catherine emphasizes mental health (40%), early childhood development (40%), and education (20%). Her work focuses on changing societal attitudes and promoting long-term investment in children's well-being, including the importance of arts in child development.

As is known, communicatively all sentences fall into declarative, interrogative and imperative sentences [Morozova, Pozharytska 2024, 55]. So, in terms of their choice of communicative sentence types, both princesses use declaratives the most frequently (82% in case with Princess Diana and 4% in case with Princess Catherine). Still, Princess Diana makes use of interrogative sentences twice more often than Princess Kate (10% and 4%, respectively), which makes her speech far more emotional. Rhetorical questions are typical of Princess Diana, showing her as a less confident individual, on the one hand, and an orator who appeals to their audience more, asking for their support, on the other hand.

Altogether, both princesses share a communicative style built around support and unity, though Diana's tone is more emotional, while Catherine's is more formal and structured. Diana stands as a symbol of empathy, tackling emotionally charged global issues and bridging the space between monarchy and the public. In contrast, Catherine represents a new generation, working toward sustainable solutions through systemic projects in education, health, and culture.

To sum up, Diana's speeches addressed urgent global crises, whereas Catherine's focus is on long-term social investment, reflecting a broader shift in royal charitable priorities. Princess Diana's public speech style and speech behaviour show her empathy, making her "the Princess of People's Hearts". Catherine's speeches are less emotional in terms of her choice of communicative sentence types, but more logically structured and calling to reason. Still, both of them represent the two sides of the British monarchy and its public image changing with time.

The perspectives of our investigation we see in further research into the

structural types of sentences employed by the princesses and an analysis of their speech strategies.

References

Морозова І. Б. Формування лінгвальної поведінки англомовної елітарної особистості (на матеріалі промов герцогині кембриджської Кейт Міддлтон). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71). № 1. Частина 1. Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 157–164.

Kitzinger J. Visible and invisible women in AIDS discourse. *AIDS: Setting a feminist agenda*. Routledge, 2018. P. 95–109. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315041049-7/visible-invisible-women-aids-discourses-jenny-kitzinger>.

Lomelino R. C. Discursive psychology approach to Princess Diana. 2023. URL: <https://idus.us.es/server/api/core/bitstreams/8d31de1d-787f-4302-b7ad-a1ebdb93da51/content>.

Morozova, I., Pozharytska, O. Alisa in a Futuristic Wonderland: Traveling Through Time and Space with a Girl from Tomorrow. In: *Time Travel in World Literature and Cinema* / Ed. Bernard Montoneri. Ldn-NY: Palgrave Macmillan, 2024. P. 43–66. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-52315-1>.

СОЛЯНИК Я. Є.

(Запорізький національний університет)

СИНЕСТЕТИЧНА МЕТАФОРА ЯК ЛІНГВО-КОГНІТИВНИЙ МЕХАНІЗМ МІЖСЕНСОРНОЇ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ

Сучасна когнітивна лінгвістика розглядає мову як інструмент вербалізації досвіду людини, у якому відображено не лише об'єктивний світ дійсності, але й внутрішній рефлексивний досвід кожної особистості [Кочерган 2006, с. 146]. Одним із найцікавіших механізмів такої вербалізації виступає синестетична метафора – особливий вид метафоричного перенесення, який ґрунтується на міжсенсорних зв'язках, тобто на взаємодії різних модальностей людського

сприйняття (зору, слуху, смаку, дотику, нюху) [Пелепейченко 2016, с. 267].

У філософії та психології синестезію розглядають як явище, за якого подразнення одного органу чуття викликає не лише відповідне відчуття, а й додаткове – пов'язане з іншим сенсорним каналом. Мовна реалізація таких відчуттів відбувається саме через синестетичні метафори, наприклад: *м'який голос, солодка музика, кислий запах* [Жулавська, Гончаренко 2019, с.50]. Такі вирази ілюструють здатність людської свідомості концептуалізувати абстрактні або нехарактерні ознаки через більш конкретні канали сприйняття.

У межах когнітивно-лінгвістичного підходу синестетична метафора розглядається не як стилістична фігура, а як прояв глибинного ментального механізму, що відображає міжсенсорне мислення людини. Відповідно до теорії концептуальної метафори [Lakoff, Johnson 2003, с. 3-4], метафора постає не лише засобом художнього вираження, а й способом структурування нашого досвіду через перенесення знань від однієї сфери сприйняття на іншу.

Міжсенсорна концептуалізація, яка лежить в основі синестетичної метафори, передбачає певний порядок або «ієрархію» сенсорних каналів.

Дослідниця Ів Світсер [Sweetser 1990, с. 36] відзначає закономірність напрямку таких перенесень: від нижчих сенсорних модальностей (смак, дотик, запах) до вищих (слух, зір), що пояснюється домінуванням останніх у когнітивній системі людини. Наприклад, вислів *солодка музика* відображає перенесення смакової характеристики на слухову. Такий процес демонструє узагальнення досвіду, де фізичні якості, сприйняті через тіло, використовуються для оцінки або опису більш абстрактних ознак, зокрема емоційних, соціальних або інтелектуальних.

Синестетичні метафори відіграють важливу когнітивну роль: вони спрощують мислення, даючи змогу передавати складні відчуття чи емоції за допомогою знайомих сенсорних образів, допомагають зрозуміти новий досвід через відомі раніше відчуття та уявлення [Хіу 2015, с.1307]. Водночас вони мають значний емоційно-оцінний потенціал, оскільки сенсорні характеристики часто асоціюються з естетичними параметрами сприйняття. Наприклад, *теплий*

тон чи гостра критика не лише описують фізичні властивості, а й виявляють ставлення мовця до об'єкта висловлення [Жулавська, Гончаренко 2019, с. 50].

З точки зору когнітивної лінгвістики, синестетичну метафору можна розглядати як спосіб створення нових концептів, що поєднують різні відчуття [Пелікан 2022, с. 88]. Таке поєднання показує, що сприйняття людини працює через кілька каналів одночасно, а мова виступає «містком» між фізичним досвідом і абстрактним мисленням. Кожен синестетичний вираз виникає через поєднання сенсорних, емоційних і культурних уявлень.

Синестетична метафора також поєднує універсальні та культурні особливості. З одного боку, міжсенсорні перенесення є загальним когнітивним явищем, заснованим на спільних закономірностях людського сприйняття. З іншого боку, конкретні мовні форми залежать від культурних уявлень та розвитку лексики певного суспільства і тому при перекладі синестетичних метафор сенсорні моделі можуть відрізнятися або бути пропущені.

Наприклад, англійська метафора *she said sweetly* (перенесення із слуху на смак) українською мовою для адекватного відображення має бути перекладена як *вона промовила з теплотою*, що є іншим міжсенсорним перенесенням – із слуху на дотик [Zhulavska, Martynuk 2023, с. 282].

Таким чином, синестетична метафора діє як лінгво-когнітивний механізм, який поєднує різні відчуття, полегшує процес пізнання, збагачує мовну виразність і допомагає створювати нові значення. Її дослідження відкриває перспективи для глибшого розуміння взаємозв'язку між сенсорним досвідом, мисленням і мовою, а також для вивчення процесів метафоризації як універсального принципу людського пізнання.

Література

- Жулавська О. О., Гончаренко Л. Ю. Методи перекладу моделей синестезійних метафор чуттів (на прикладі роману Донни Тартт «Щиголь»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 42. С. 49-54
- Кочерган М. П. Загальне мовознавство : Підруч. для студ. філол. спец. ВНЗ. Видавничий центр «Академія». 2006. 463 с.

- Пелепейченко Л. М. Когнітивний досвід читача як орієнтир у перекладі синестетичної метафори. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. 2016. №. 62. С. 266-270.
- Пелікан, М. Р. Поняття синестезії в інтердисциплінарному вимірі. *Нова філологія*. 2022. № 88. С. 85-91.
- Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К. 2008. 711 с.
- Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
- Sweetser E. *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. Cambridge University Press; 1990.
- Xiu Y. The Cognitive Function of Synesthetic Metaphor. *Journal of Language Teaching and Research*. 2015. Vol.6. No. 6. P. 1305-1310. DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.0606.18>
- Zhulavska O., Martynyuk A. Linguacultural isomorphism / anisomorphism and synesthetic metaphor translation procedures. *The International Journal of Translation and Interpreting Research*. 2023. P. 275-287.

СТУЛІНА Є. В., СЛИВКА А. Р.

(Запорізький національний університет)

ВІДОБРАЖЕННЯ В МОВІ ПРОЦЕСУ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ДІЙСНОСТІ

Концептуалізація – один з найважливіших процесів пізнавальної діяльності людини, який полягає в осмисленні інформації, що до неї надходить і призводить до утворенню концептів, концептуальних структур та всієї концептуальної системи в мозку (психіці) людини [Pierre Pastré 2011, с. 16]. Питання про концептуалізацію – одне з найважливіших у сучасній когнітивній лінгвістиці. Суть концептуалізації полягає у структуруванні знань та усвідомленні конкретної інформації, підґрунтям чого є виділення смислових компонентів у людській свідомості. Концептуалізація предметів та явищ

оточуючого світу сприяє утворенню у людській свідомості структур знань і досвіду, тобто концептів [Тернівська 2022, с. 29]. Виявлення та опис певного концепту, його ментальної сутності тісно пов'язане з проблемою мовної свідомості. Мовна свідомість – це частина індивідуальної свідомості, яка включає знання про світ, виражене через мову, механізми породження і сприйняття мови, а також зберігання мови в пам'яті.

Сучасний етап розвитку людства відзначився появою та функціонуванням нових способів діяльності та пізнання світу, серед яких є штучний інтелект (*l'intelligence artificiel* (*l'IA*)). Дане дослідження передбачає опис способів репрезентації штучного інтелекту (*l'IA*) в мовній свідомості користувачів французької мови. Як стверджує Т. А. Коць, аналіз поняття «мовна свідомість» обґрунтовує його статус як психолінгвістичної категорії, яка охоплює вербалізовані засобами національної мови результати ментальної діяльності, сприйняття та засвоєння інформації. Її одиницями є концепти (етноцентризми), які реалізуються в мові за допомогою асоціативно-вербального тезауруса: слів, словосполучень, висловлювань, граматичних та логічних категорій, граматичних та текстотвірних форм, функціонування інтенційно-мотивувального механізму [Коць 2023, с. 135]. Таким чином, мова виступає як вербальна репрезентація особливої когнітивної здібності.

Вивчаючи лінгвістичні способи репрезентації штучного інтелекту (*l'IA*) в мовній свідомості користувачів французької мови, було встановлено, що *l'IA* як концепт – це здатність машини імітувати людську поведінку, таку як міркування, навчання та прийняття рішень. Саме виходячи з цих функцій, франкомовне суспільство концептуалізує цей феномен, виділяючи понятійний, образний і ціннісний компонент даного концепту. У якості мовного матеріалу дослідження було вибрано франкомовний медійний дискурс.

Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що понятійний компонент концептуалізації *l'IA* у медійному французькому дискурсі характеризується вираженою двоїстістю. З одного боку, *IA* осмислюється через парадигму імітації, де технологія постає як «двійник» людини, здатний відтворювати її

когнітивні функції. У медійному просторі ця ідея часто гіперболізується до тверджень, ніби ІА може бути «людянішим за людину» (*plus humain que l'humain*), що поступово трансформує ідею імітації в концепт заміщення людини. З іншого боку, фіксується прагматичний напрям, що трактує ІА як науку про моделювання поведінки – універсальний інструмент для автоматизації та виконання конкретних завдань (*tâches spécifiques*). З появою генеративних систем цей образ доповнився концептом «машини, що творить». Водночас невід’ємною частиною понятійного аспекту є фундаментальна недовіра, кристалізована в концепті «чорної скриньки» (*la boîte noire*). Цей концепт відображає побоювання, що непрозорі системи ІА, навчаючись на неконтрольованих даних, відтворюють та посилюють людські упередження, що влучно фіксується тезою: «ми маємо упередження, і ІА їх вивчає» (*nous avons des préjugés et l'IA les apprend*).

Образний компонент демонструє найпотужнішу тенденцію до «олюднення» (антропоморфізації) технології. Французький медійний дискурс активно наділяє ІА людськими рисами. Це реалізується через менталістську лексику, коли ІА приписуються людські психічні процеси: він «думає» (*penser*), «робить вибір» (*faire des choix*) та «вчиться» (*apprendre*). Особливо показовим є послідовне вживання щодо технології особового займенника «вона» (*elle*), що граматично закріплює її персоніфікацію. Аналіз виявив навіть явище емоційної прив'язаності, коли користувачі описують втрату звичного стилю спілкування з чат-ботом як втрату «тепла» (*ton chaleureux*) та «душі» (*sans âme*). Окрім «олюднення», для пояснення феномену використовуються яскраві ідіоми, як-от «джин із лампи» (*génie de la lampe*), та зооморфні образи («робот-антилопа» / *robot antilope*).

Ціннісний компонент засвідчує глибоку поляризацію суспільної думки. Медійний дискурс чітко розділений на два домінантні наративи. Техно-оптимістичний дискурс репрезентує ІА як безумовне благо, рушій інновацій, прогресу та наукового прориву. У цій парадигмі ІА – це практичний союзник людини, джерело економічної ефективності та нове *Eldorado*. Йому протистоїть

алармістський дискурс, який концептуалізує ІІА як екзистенціальну загрозу. Цей наратив живиться кількома потужними суспільними страхами: загроза зайнятості через масову заміну людини машиною ; загроза маніпуляції, де ІІА постає як «мрія пропагандиста» (*rêve de propagandiste*) ; загроза інтелектуальної деградації суспільства через надмірну залежність (*panne intellectuelle*) ; та антиутопічний страх втрати контролю, що може призвести до «краху цивілізації» (*effondrement de notre civilisation*).

Таким чином, дослідження доводить, що концептуалізація штучного інтелекту у мовній свідомості носіїв французької мови є складним, динамічним та суперечливим процесом. ІА осмислюється не просто як технологія, а як багатогранний культурний конструкт, що балансує між сприйняттям його як раціонального інструменту, антропоморфного «іншого» та потужного цивілізаційного виклику. Проведене дослідження підтверджує, що концептуалізація штучного інтелекту нерозривно пов'язана з ідеєю імітації людської природи. Відтак, у центрі суспільної рефлексії має опинитися не стільки ірраціональний страх перед самою технологією, скільки критична оцінка її творців. Оскільки штучний інтелект значною мірою є когнітивним віддзеркаленням людини (з усіма її аналітичними перевагами та імпліцитними упередженнями), головний виклик полягає не в автономії машини, а в цінностях і намірах, які закладаються в неї людьми.

Література

- Коць Т. А. Поняття «мовна свідомість» у сучасній лінгвістичній терміносистемі. *Термінологічний вісник*. Київ: Інститут української мови НАН України. 2023, №7. С. 133-141. URL : <https://termvisnyk.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/11/2023/06/15.pdf>
- Pastré P. Situation d'apprentissage et conceptualisation. *Recherches en éducation : Nantes Université*. 2011, № 12. С. 12-25. URL : <https://journals.openedition.org/ree/5085>
- Тернівська Є. Процес концептуалізації як аспект пізнавальної діяльності людини. *Advanced Linguistics (Новітня лінгвістика)*. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського. 2022, № 9. С. 29-37. URL : <https://al.fl.kpi.ua/article/view/258879/258930>

ТЕМАТИЧНІ ВЕКТОРИ АКТУАЛІЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ДИТЯЧИХ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ВИДАНЬ

Англійськомовні дитячі науково-популярні видання як багатофункціональна єдність, яка концентрує інформацію про наукові факти, події та чинники, пов'язані з науковими реаліями, викладеними в доступній і зрозумілій для дітей формі, відображають систему цінностей, пізнавальних орієнтирів і комунікативних стратегій сучасного суспільства. Тематичні вектори дитячого науково-популярного дискурсу виконують роль смислових домінант, що визначають напрями концептуалізації знань і формують у дитини цілісну картину світу. Вони виконують не лише інформативну, а й виховну, мотиваційну та емотивно-оцінну функції, забезпечуючи інтеграцію наукового знання в сферу особистісного досвіду молодших читачів.

В англійськомовному дитячому науково-популярному дискурсі актуалізуються такі тематичні вектори: пізнання навколишнього середовища, пізнання власної ідентичності, подолання проблем і страхів, мотивації до розвитку та просування цілей сталого розвитку. Тематичні вектори в дитячому науково-популярному дискурсі можуть бути репрезентовані в назві й загальній тематиці видання, а можуть імплікуватися в інших тематиках через подачу суміжної інформації.

Тематичний вектор пізнання навколишнього середовища реалізується через видання, в яких тематика сфокусована на концептах, пов'язаних із навколишньою дійсністю дитини, що містить природні та антропогенні об'єкти та явища. Прикладом актуалізації таких концептів є лексеми *Universe, space, Earth, woodland, tropics, sea, ocean, seasons, winter, animals* (природні) та *school, shop, hospital, transport, toys, food, holidays, family, friend* (антропогенні). Зазвичай тематичні вектори пізнання навколишнього середовища є

експліцитними, відображеними в назві та тематиці й спрямовані на формування в дитини цілісної концептуальної картини світу, розвиток пізнавальної активності та розширення лексико-концептуального простору, пов'язаного з об'єктами та явищами навколишнього світу.

Тематичний вектор пізнання власної ідентичності реалізується у виданнях, спрямованих на висвітлення особливостей внутрішньої організації людини, як тілесної, так і ментальної та емоційної. Важливим аспектом таких видань є просування ідей толерантності та дивергентності, що сприяють гармонійному розвитку особистості, яка здатна розуміти свій внутрішній світ і сприймати розмаїття ідей і переконань людей, які її оточують. Такі концепти актуалізуються лексемами *emotion, sad, happy, love, kind, scared, different, same* тощо. Тематичний вектор пізнання власної ідентичності реалізується як у виданнях із тематичним спрямуванням саме на цей вектор, так і імплікується в інших тематиках через подачу відповідних життєвих ситуацій.

Тематичний вектор подолання проблем і страхів тісно пов'язаний із поняттям пізнання власної ідентичності, проте фокус уваги в ній спрямований саме на проблемні аспекти, такі як поганий настрій, страх темряви, небажання ходити до садочка або школи, привчання до гігієнічної рутини та порядку тощо. Такі концепти актуалізуються лексемами та лексичними комбінаціями *I don't want, scared, worry, brave, dark, alone, clean, sleep, potty, try again* тощо. Тематичний вектор подолання проблем і страхів реалізується за рахунок подачі відповідних життєвих ситуацій дітей або антропоморфних тварин у поєднанні з описом можливих варіантів дій у цих ситуаціях. У більшості видань наратив завершується позитивною розв'язкою, що моделює конструктивні стратегії поведінки та виконує мотиваційну функцію, сприяючи формуванню у читачів упевненості в можливості подолання власних труднощів.

Тематичний вектор мотивації до розвитку представлений виданнями, сфокусованими на стимуляції пізнавальної, креативної та соціальної активності дитини. У таких текстах акцент робиться на розкритті потенціалу особистості, формуванні віри у власні можливості та заохоченні до самотійного пізнання

світу. Такі концепти актуалізуються лексемами *learn, explore, build, create, imagine, dream, achieve, goal, success, curiosity, brave, old enough* тощо. Тематичний вектор мотивації до розвитку реалізується в біографічних виданнях через наративні моделі, що демонструють поступове досягнення мети, подолання труднощів і усвідомлення цінності навчання та саморозвитку.

Тематичний вектор просування цілей сталого розвитку репрезентує гуманістичну та екологічно орієнтовану складову англомовного дитячого науково-популярного дискурсу, спрямовану на формування усвідомленого ставлення до довкілля, суспільства та глобальних проблем сучасності. У межах цього вектора відображаються 17 глобальних орієнтирів, ухвалених ООН у 2015 році в межах Порядку денного сталого розвитку до 2030 року, спрямованих на забезпечення добробуту людей, збереження планети та підтримання миру: 1) подолання бідності; 2) подолання голоду; 3) міцне здоров'я і благополуччя; 4) якісна освіта; 5) гендерна рівність; 6) чиста вода та належні санітарні умови; 7) доступна та чиста енергія; 8) гідна праця та економічне зростання; 9) промисловість, інновації та інфраструктура; 10) скорочення нерівності; 11) сталий розвиток міст і громад; 12) відповідальне споживання та виробництво; 13) пом'якшення наслідків зміни клімату; 14) збереження морських ресурсів; 15) захист екосистем суші; 16) мир, справедливість та сильні інституції; 17) партнерство заради сталого розвитку. Такі концепти актуалізуються лексемами *planet, green, recycle, protect, peace, care, future, save water, together, kindness, respect* тощо. Тематичний вектор просування цілей сталого розвитку реалізується через тексти, що формують екологічне мислення, глобальну солідарність і готовність дитини діяти на благо довкілля та суспільства.

Отже, аналіз англійськомовних дитячих науково-популярних видань засвідчив, що їхня структура й зміст формуються навколо системи тематичних векторів, які виконують функцію смислових домінант і визначають напрями концептуалізації знань у дитячому науково-популярному дискурсі. Тематичні вектори пізнання навколишнього середовища, пізнання власної ідентичності,

подолання проблем і страхів, мотивації до розвитку та просування цілей сталого розвитку забезпечують інтеграцію наукового знання в особистісний досвід дитини та сприяють формуванню цілісної картини світу.

Література

Огар Е. І. Мова дитячого літературного дискурсу: функціонально-комунікативні аспекти дослідження. *Вісник Сумського державного університету*. 2006. № 3 (87). С. 1–17.

Папуша О. Теоретичний дискурс дитячої літератури: у пошуках об'єкта. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічна»*. 2004. Вип. 33. Ч. 2. С. 172–183.

Tsapiv A. Multimodal imagery in picture books for children. *Cognition, communication, discourse*, 2022.

Zhao, Y., Ou Yang, L. (2024). Design Strategies for Children's Science Popularization Books Based on Interactive Narrative. *Stephanidis, C., Antona, M., Ntoa, S., Salvendy, G. (eds) HCI International 2024 Posters. HCII 2024. Communications in Computer and Information Science*, vol 2117. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-61953-3_30

ШИРОКОВА І. І.

(Запорізький національний університет)

ГІПЕРБОЛА І МЕТАФОРА ЯК МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ЗАСОБИ В КАРИКАТУРАХ

Мудьтимедійність сучасного медійного комунікативного простору зумовлює необхідність аналізу вербальних та невербальних засобів, що використовуються в політичних карикатурах, які мають значний вплив на свідомість суспільства. Політичні карикатури є предметом дослідження різних дисциплін. Синтез зображення і тексту в карикатурах викликає інтерес лінгвістів до вивчення їх як мультимодальних текстів.

Конститутивними характеристиками карикатур вважають однобічне

перебільшення або підкреслення певних рис, відхилення від норми та певне порушення природності, хоча і з віддаленою подібністю до реальності [Назаренко, Пономаренко 2019, с. 73].

За допомогою зображення можна найприродніше і найдоступніше передати інформацію. Окремі карикатури є самостійним твором, який не потребує текстового пояснення, інші ж мають супроводжуватися підписами, текстівками для того, щоб цільова аудиторія краще зрозуміла їхній зміст [Федік 2021, с. 225].

До прийомів, що підсилюють іронічний або саркастичний ефект політичної карикатури, дослідники відносять наступні: а) підпис або репліка персонажів різко контрастують із ситуацією, зображеною в карикатурі; б) алюзії на фільми, комп'ютерні ігри, персонажів казки, історичні події та персонажів; в) гра слів; г) омофонія [Semotiuk 2019, с. 284].

Гіперболізація є характерною ознакою карикатур, що властива також й іншим жанрам сатиричної публіцистики. Перебільшення використовується в усіх сатиричних жанрах як всезагальне й універсальне. Але є й жанри, існування яких ґрунтується на цьому принципі. Саме карикатура є таким жанром в графіці.

В карикатурах гіпербола може бути як вербальною і текстовою, так і візуальною та графічною [Movchan, Ushchapovska, Savchuk 2023, с. 104]. Мультимодальність гіперболи виявляється в тому, що зображення підсилюється текстовою частиною, зокрема частим є використання таких прислівників як *ever*, *forever* тощо.

Гіпербола використовується для створення комічних сценаріїв або вираження саркастичних коментарів та для акцентуації важливих проблем або характеристик політичних постатей чи подій. Це допомагає зрозуміти глибину та серйозність певної ситуації. Вербальний компонент в карикатурах має обмежений обсяг, тому з гіперболізованим зображенням часто поєднується підпис, який містить ідіоми, що допомагає коротко і виразно охарактеризувати предмет, явище чи ситуацію.

Політичні карикатури часто мають метафоричний характер. Вивчення метафор у контексті карикатур передбачає роботу з візуальною репрезентацією метафоричних образів [Movchan, Ushchapovska, Savchuk 2023, с. 104]. Більш зрозумілою метафора стає завдяки вербальній складовій, а саме підписам в карикатурах.

В умовах сьогодення політичні карикатури слугують потужним способом маніфестації метафоричного мислення та візуальної репрезентації концепту ВІЙНА у текстах англomовного політичного медіадискурсу [Лесик, Ковальчук, Літкович 2024, с.117].

Отже, такі засоби в політичних карикатурах як гіпербола та метафора розкривають різні властивості життя суспільства, роблять їх емоційно виразними для реципієнта саме завдяки мультимодальності, взаємодоповненню вербального та візуального складників.

Література

- Лесик І. В., Ковальчук Л. В., Літкович Ю. В. Метафорична концептуалізація російсько-української війни в політичних карикатурах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Том 35 (74). № 1. Ч. 1. С. 116-120.
- Назаренко О. В., Пономаренко А. М. Лексико-стилістичні особливості сучасного англійського гумору в медіа-дискурсі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства: збірник наукових праць*. Хмельницький: Хмельницький національний університет, 2019. № 17. С. 70-74.
- Федік Ю. М. Ключові підходи до дослідження сучасних англomовних карикатур. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71). № 2 Ч. 1. С. 224-229.
- Movchan D., Ushchapovska I., Savchuk A. Cartoons in the genre spectrum of political discourse. *Philological Treatises*. 2023. Vol. 15. № 2. P. 101–108.
- Semotiuk O. Russian-Ukrainian military conflict in American, German and Ukrainian political cartoons: quantitative and qualitative analysis. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2019. Вип. 45. С. 280-290.

АНПІЛОГОВА Є. Д.

(Запорізький національний університет)

**РЕАЛІЗАЦІЯ КЛАСИЧНИХ КОМУНІКАТИВНИХ МОДЕЛЕЙ
У НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ДИСКУРСІ**

У сучасному мовознавстві зростає інтерес до вивчення дискурсу як форми комунікації, що не лише передає інформацію, але і формує знання, структурує мислення і впливає на наукову спільноту. Науково-технічний дискурс становить особливий інтерес, оскільки він функціонує в умовах високої термінологічної насиченості, логічної чіткості та суворой структурованості, що зумовлює специфіку його комунікативної організації.

Класичні комунікативні моделі, такі як моделі Д. Барнлунда, Дж. Гербнера, Г. Лассвела, К. Шеннона і В. Вівера, В. Шрамма, Р. Якобсона та ін., були розроблені для опису загальних механізмів передачі інформації, проте їх безпосереднє застосування до спеціалізованих типів дискурсу вимагає уточнень і адаптації. Саме тому виникає необхідність перегляду інтерпретації та усталених підходів з урахуванням функціонально-стильових характеристик науково-технічного мовлення [Анпілогова 2025].

Ми вважаємо, що модель Лассвела ефективна для базового структурування комунікативного акту; вона знаходиться на межі мовознавства, політології та масової комунікації, і її основні компоненти – комунікатор (*who*), повідомлення (*says what*), канал (*channel*), аудиторія (*to whom*) та отримувач (*with what effect*) [Lasswell 1948]. Модель Лассвела базується на логічному розборі процесу комунікації та допомагає детально аналізувати процес передачі інформації (повідомлення) незалежно від його жанру чи типу. У міждисциплінарній галузі "Science and Technology Studies" модель Лассвела є одним із сучасних

аналітичних інструментів, який допомагає утворювати, передавати та визнавати науково-технічні відкриття.

Дж. Гербнер розширив запропоновану Г. Лассвелом модель комунікації, акцентуючи увагу на сприйнятті подій, їхній репрезентації у повідомленні та впливі контексту, і встановив, що не кожна подія стає повідомленням [Gerbner 1956]. Дж. Гербнер запропонував розширену модель комунікації з наступними елементами: *E (event)* – подія або об'єкт, який необхідно сприймати; *M (man or machine)* – людина або апарат, який сприймає подію; *SE (signal or expression)* – спосіб, за допомогою якого подію представлено у вигляді повідомлення; *C (content)* – зміст повідомлення; *Perceptual Dimension* – як подію сприймають та розуміють; *Means and Control* – механізми створення та передачі повідомлення. Отже, Дж. Гербнер сприймає комунікацію як процес репрезентації реальності (а не як процес виключно передачі повідомлення від відправника до одержувача).

Модель Шеннона – Вівера дозволяє описати технічні аспекти процесу комунікації, зокрема передачу сигналу та «інформаційний шум», але вона обмежена у поясненні змістовної складової. Загалом, К. Шеннон та В. Вівер розглянули інформацію як абстрактну одиницю та відокремили інформацію від її змісту, зробивши це об'єктом математичного аналізу [Shannon & Weaver 1948, с. 380-381]. Запропонована модель широко використовується у теорії інформації та знаходить своє відображення у науково-технічному дискурсі.

Інтерактивна модель комунікації Шрамма акцентує на важливості зворотного зв'язку і спільного поля досвіду комунікантів, що критично важливо у фаховій взаємодії [Schramm 1954, с. 8]. Ключові елементи моделі Шрамма виглядають так: джерело (*a sender*), кодування (*encoding*), повідомлення (*a message*), канал (*the channel*), декодування/розшифровка (*decoding*), одержувач/адресат (*the receiver*), зворотний зв'язок (*feedback*), шум (*noise*). В. Шрамм також ввів поняття «спільного поля досвіду» (*field of experience*) як ключа до ефективного спілкування. На нашу думку, цей принцип проявляється і у науково-технічному дискурсі, оскільки ефективність комунікації значною мірою залежить від наявності спільного когнітивного поля

(освіта, професійні знання та навички тощо) між адресантом і реципієнтом.

Модель Барнлунда підкреслює динамічність, одночасність і багатоканальність комунікації. Ключові компоненти транзакційної моделі комунікації Барнлунда – відправник та одержувач (*communicators*), повідомлення (*messages*), внутрішні та зовнішні стимули (*internal and external stimuli*), канали (*channels*), шуми (*the noise*), контекст (*the context*) [Barnlund 1970]. Д. Барнлунд підкреслює, що спілкування є одночасне і двостороннє, а передача та отримання сигналів здійснюються через різні канали.

Функціональна модель Якобсона демонструє багатовимірність комунікативного акту, у якому можуть одночасно реалізовуватися кілька функцій, що є особливо цінним для аналізу дискурсу [Jakobson 1960, с. 350-357].

Аналізуючи стильові та функціональні характеристики науково-технічного мовлення, виокремлюємо логічну послідовність викладу, домінування референційної функції, об'єктивність, безособовість, термінологічну точність, наявність метамовних елементів, а також орієнтацію на фахову аудиторію.

Проведене дослідження підтверджує доцільність адаптації класичних моделей комунікації з урахуванням функціонально-стильових особливостей спеціалізованого дискурсу, що сприяє глибшому розумінню механізмів взаємодії у науково-технічному середовищі.

Література

- Анпілогова Є. Д. Аналіз класичних комунікативних моделей і особливостей їх реалізації у науково-технічному дискурсі. *Записки з романо-германської філології*. 2025. №1(54).
- Barnlund D. C. A transactional model of communication. *Foundations of communication theory* (Eds. K. K. Sereno, C. D. Mortensen). New York : Harper & Row, 1970. P. 83–102.
- Gerbner G. Toward a general model of communication. *Audio Visual Communication Review*. 1956. Vol. 4(3). P. 171–199.
- Jakobson R. Linguistics and poetics. *Style in language* (Ed. T. A. Sebeok). Cambridge : MIT Press, 1960. P. 350–377.
- Lasswell H. D. The structure and function of communication in society. *The communication of ideas* (Ed. L. Bryson). New York : Harper & Brothers, 1948. P. 37–51.

Schramm W. How Communication Works. *The Process and Effects of Communication*. Urbana : University of Illinois Press, 1954. P. 3–26.

Shannon C., Weaver W. The Mathematical Theory of Communication. *Bell System Technical Journal*. 1948. Vol. 27. P. 379–423, 623–656.

БЕЗНОСЮК Ю. П., ГРУШЕЦЬКА А. Ю.

(Міжнародний університет, м. Одеса)

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО ЧИТАННЯ

Вступ. У сучасних умовах глобалізації та інформаційного перенасичення вміння критично сприймати прочитане стає однією з ключових компетентностей особистості. Критичне читання допомагає не лише розуміти зміст тексту, а й аналізувати його структуру, виявляти авторську позицію, оцінювати достовірність фактів і формувати власну думку. Особливе значення у цьому процесі має використання автентичних текстів, оскільки вони відображають реальні мовні, соціальні та культурні особливості носіїв.

Виклад основного матеріалу. Як зазначається у науково-методичній літературі, читання завжди має на меті отримання та осмислення інформації, закладеної в тексті, тобто розкриття його змісту [Борецька 2012, с. 11]. Саме цей процес забезпечує можливість подальшого активного використання іноземної мови після завершення навчального курсу. Формування навичок читання різних типів текстів відбувається поступово протягом усього періоду навчання: від опанування букв, складів і слів на початковому етапі до розуміння складних текстів на завершальних стадіях.

Основною метою читання є розуміння змісту, результатом якого стає висновок, до якого приходить читач. Рецептивні види мовленнєвої діяльності, до яких належить і читання, вимагають активного мислення та особистісного

залучення до процесу сприйняття інформації. Людина, яка читає, не просто відтворює готові відомості, а співвідносить їх із власним досвідом, знаннями й уявленнями про світ [Шапошнікова 2013, с. 87]. Тому процес розуміння тексту можна розглядати як складну інтелектуальну діяльність, що поєднує сприймання, аналіз і інтерпретацію інформації.

Критичне читання розглядається як активний, свідомий процес взаємодії читача з текстом, що передбачає не лише розуміння змісту, а й аналіз, оцінювання та інтерпретацію отриманої інформації. На відміну від звичайного читання, яке зосереджується на сприйнятті фактів, критичне читання вимагає вміння розпізнавати авторську позицію, виявляти приховані смисли, аргументацію та засоби впливу на читача. Ознаками критичного читання є аналітичність, самостійність суджень, уміння співвідносити прочитане з власним досвідом і контекстом, а також здатність оцінювати достовірність та логічну послідовність інформації. Розуміння змісту тексту є лише початковим етапом, тоді як його критичне осмислення передбачає глибше проникнення в структуру й мету висловлювання, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, оцінку аргументів і формування власної позиції щодо прочитаного.

Поняття автентичного тексту у методиці навчання іноземних мов трактується як текст, створений носієм мови для природного комунікативного використання, а не спеціально адаптований з навчальною метою. Автентичний матеріал відображає реальне функціонування мови в культурному, соціальному та емоційному контекстах, демонструє особливості мовного світобачення, цінностей і традицій спільноти. Такий текст є живим зразком сучасного мовлення, у якому проявляються властиві носіям стилістичні, лексичні й граматичні особливості.

Автентичні тексти, які використовуються в навчальному процесі, мають бути тісно пов'язані з цілями освітньої програми, містити професійно значущу інформацію, відображати сучасні тенденції та відповідати пізнавальним інтересам студентів. Важливо, щоб такі матеріали не лише сприяли розвитку мовних навичок, а й викликали зацікавлення, мотивували до самостійного

аналізу та пошуку інформації.

У процесі роботи з автентичними текстами формуються й удосконалюються основні види читання, що належать до так званих *receptive skills*. Серед них читання для загального розуміння змісту, коли студент не прагне зрозуміти кожне слово, а зосереджується на визначенні основної ідеї тексту [Wallace Catherine 2004, с. 67]; читання з повним розумінням передбачає глибоке опрацювання тексту, аналіз його структурних і смислових елементів; вибіркове читання спрямоване на знаходження окремих фактів або конкретних даних, необхідних для виконання певного завдання [Барабанова 2005, с. 69].

З педагогічної точки зору автентичні тексти мають значний дидактичний потенціал, адже створюють умови для розвитку не лише лінгвістичної, а й соціокультурної, дискурсивної та стратегічної компетентності. Робота з ними стимулює пізнавальну активність, підвищує мотивацію до вивчення мови, формує вміння співвідносити інформацію з реаліями життя, критично оцінювати зміст прочитаного. Також автентичний матеріал спонукає до самостійного мислення, аналізу логіки викладу, визначення авторської позиції, виявлення підтексту та оцінки достовірності інформації.

Серед основних переваг використання автентичних текстів у навчальному процесі можна виділити формування у здобувачів освіти здатності до критичного аналізу та інтерпретації інформації; розширення лексичного запасу та засвоєння мовних кліше у природному контексті; розвиток міжкультурної компетентності через знайомство з реаліями країни мови, що вивчається; формування стійкої навчальної мотивації, оскільки тексти відображають реальні, сучасні події та життєві ситуації.

До видів автентичних текстів, що найефективніше сприяють розвитку критичного мислення, належать газетні та журнальні статті, аналітичні есе, рецензії, інтерв'ю, дописи у блогах і соціальних мережах, новинні повідомлення, а також уривки з художніх і публіцистичних творів. Робота з такими текстами дає можливість порівнювати різні точки зору, виявляти маніпулятивні прийоми, визначати достовірність інформації та формувати

власне ставлення до проблеми.

Висновок. Отже, автентичний текст виступає не лише джерелом мовного матеріалу, а й дієвим засобом розвитку критичного мислення, аналітичних умінь і комунікативної компетентності студентів, що робить його невід’ємним компонентом сучасного навчального процесу з іноземної мови.

Література

- Барабанова Г. В.* Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ. Київ : ІНКОС, 2005.
- Безкоровайна Ю.* Унаочнення як засіб формування іншомовної лексичної компетенції учнів. *Студентський науковий альманах факультету іноземних мов.* 2009. № 1(6). С. 230-234.
- Борецька Г. Е.* Методика формування іншомовної компетентності у читанні. *Іноземні мови.* № 3 (71). 2012. С. 18–27.
- Єременко І. І.* Автентичні тексти як ефективний засіб формування іншомовної особистості студента. *Вісник психології і педагогіки. зб. наук. пр.* Вип. 11. Київ. 2013. С. 89.
- Корнієнко О. М.* Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування : англійська мова та література. 2018. № 28. С. 9-13.
- Шапошнікова Л. М.* Особливості формування іншомовної компетентності у читанні як одного з методів самостійної роботи студентів. *Педагогічний дискурс.* № 14. 2013. С. 457–461.
- Wallace C.* Critical Reading in Language Education. Oxford : Oxford University Press, 2004. 256 p

ВАСИЛИНА Р. С.

(Запорізький національний університет)

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ КАТЕГОРІЙ ТЕКСТУ

Саме сьогодні, на початку ХХІ століття, важливого значення набуває пошук першоджерел інформації та встановлення міжтекстових реляцій, які визначають специфіку текстотворення та рецепції будь-якого твору. Відтак,

категорія інтертекстуальності набуває особливого звучання та значення.

Термін «інтертекстуальність», який походить від латинського “*intertexto*” («змішуватися під час плетіння»), на сьогодні посів чільне місце у сучасних філологічних студіях, заснованих на засадах постмодерністської свідомості. Цей термін, який зараз відзначається високим ступенем уживаності, все ще викликає певний скептицизм серед дослідників, які зберігають приязнь до «гуманістичної» моделі літератури дослідження – і які, відповідно, розглядають з підозрою деконструктивістські та постструктуралістські підходи до ідентичності, суб'єктивності та інтенціональності.

Кожне покоління дослідників, підходячи до вивчення міжтекстових зв'язків з нового ракурсу, пропонує уточнення його дефініції та аспектів, визначаючи нові класифікації проявів інтертексту та його функціональне навантаження у текстах різних авторів.

І дотепер не існує єдиного, загальноприйнятого визначення цього поняття. Причиною такої ситуації є різноманітність теоретичних підходів та контекстуальних факторів, які впливають на розуміння інтертекстуальності. Свідченням актуальності цієї проблеми є велика кількість наукових розвідок, присвячених інтертекстуальності, які з'явилися і постійно публікуються, починаючи з кінця ХХ століття як на Заході, так і в Україні. Цей термін є релевантним у контексті «тотальної інтертекстуальності» сучасної культури, а його всебічне дослідження сприяє дедалі глибшому розумінню як його сутності та обрисів, так і естетичних засад розвитку літератури різних епох.

Варто зазначити, що інтертекстуальність піддавалася осмисленню в контексті структуралістського й постструктуралістського підходів як категорія культурфілософська (концепція «діалогізму» М.Бахтіна), структурно-семіотична (Р.Барт, Ж.Женнет, Ю.Крістева) й культурно-семіотична (Ю.Лотман) або як герменевтична стратегія, або як техніка читання (М.Ріффатер, П.Аллен).

На позначення міжтекстової взаємодії вживаються такі поняття, як «транстекстуальність» (Ж. Женнет), «гіпертекстовість» (Ханс-Петер Май),

«діалогізм», «інтерсемантичність» та ін. Стосунки між первинними й похідними текстами в рамках інтертекстуальних зв'язків намагаються маркувати через такі терміни як «ур-текст», «інтекст», «гіпотекст», «претекст», «прецедентний текст», «деривативний текст», «прототекст», «метатекст». Відповідно, для візуалізації цих зв'язків використовуються поняття «інтерпретативного ланцюгу» та «інтерпретативної мапи», «літературного континууму», «безперервного тексту».

Інтертекстуальність має на увазі не просту імітацію чи копіювання, а «творчий діалог», не повторювання, а розвиток, співпадаючи за цими параметрами з поняттям «традиції» й бахтінським терміном «чуже слово», «діалогізація тексту». Особливість полягає у тому, що «інтертекст» – це ігрове ставлення до чужого тексту, зміна його первинного змісту для здійснення або побудови нових зразків змістів, інтерпретацій. Поняття інтертексту також визначається із специфікою розуміння авторської творчості як свідомої чи несвідомої «лабораторії» міжтекстових зав'язків. Очевидно, що автор не завжди спроможний передбачити до кінця всі можливі смислові навантаження тем, мотивів, символів, які викликають процес індукції смислів у процесі читання.

Інтертекстуальність позначає вроджений взаємозв'язок між усіма текстами; способи, за допомогою яких один текст призводить до виникнення іншого, як він утворюється із інших текстів та як він з ними перетинається, тощо. Це може бути визначено як структурна присутність у творі елементів попередніх творів. Поняття про інтертекстуальність передбачає безперервний рух різноманітних текстів з просторів «поза тілом», до «віртуальної» бібліотеки у свідомості кожного. Інтертекстуальність передбачає формування змісту одного тексту за допомогою та під впливом інших текстів. Це назва способу, яким тексти всіх видів (усні, візуальні, літературні, віртуальні) містять посилання на інші тексти, які певним чином сприяли їх створенню та оформленню їхнього значення. Тож, інтертекстуальна теорія ставить під сумнів давнє припущення, що кожен текст сам по собі унікальний і має стійке, самостійне значення.

Інтертекстуальність – це використання компонентів одного твору в структурі

іншого твору, яке присутнє у відкритому чи завуальованому виді й проявляється як перекодування чужого твору у власних художніх цілях. Методологія інтертексту, який сприймається як «ланцюжок текстів, що цитують один одного», показує, що художня література пов'язана багатьма інтертекстуальними паралелями з попередньою літературою та культурою у цілому.

У нашому дослідженні **інтертекстуальність** буде розглядатися як складний лінгво-літературний прийом, який використовується у процесі створення значення, позначає взаємозалежність текстів з акцентом на зв'язках, що встановлюються між текстами або дискурсами, які можуть належати до різних сфер або галузей культури. Інтертекстуальність притаманна будь-якому твору, адже передбачає «взаємозв'язки між текстами та поглинання текстами інших текстів». Тобто, інтертекст може функціонувати на всіх рівнях тексту - від ідей, тем, слів або цілих речень та текстових включень.

ВЕРЕМЧУК Е. О.

(Запорізький національний університет)

МОВНІ МАРКЕРИ КОЛОНІАЛЬНИХ НАРАТИВІВ РФ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність. Після початку повномасштабної агресії у 2022 році російська влада розгорнула на тимчасово окупованих територіях (ТОТ) Запорізької області комплексну комунікаційну систему, спрямовану на легітимацію окупації, економічне підпорядкування та культурно-інформаційну асиміляцію. Важливою складовою цієї системи є мовні маркери, що формують колоніальний наратив та нормалізують перебування РФ як «законної» влади. У цьому контексті особливе значення мають матеріали холдингу ANO Za!Media, зокрема «Za!Inform» і «Zaporozhskij Vestnik», які створюють цілісний

пропагандистський інформаційний простір [Za!Inform 2025; Zaporozhskij Vestnik 2022–2025].

Метою праці є визначення ключових мовних маркерів колоніального дискурсу РФ на ТОТ Запорізької області та пояснення їх функцій у контексті сучасних неоімперських практик.

Методологічний фундамент дослідження ґрунтується на постколоніальних підходах Е. Саїда, Г. Співак та Г. Бгаби. Е. Саїд доводить, що колоніальний дискурс створює ієрархію та конструкцію «Іншого», необхідну для домінування [Said 1978]. Г. Співак описує механізм «епістемічного насильства», за якого колонізований суб'єкт позбавляється права говорити [Spivak 1988]. Г. Бгаба пояснює функціонування мовних та символічних механізмів влади через концепти мімікрії та гібридності [Bhabha 1994].

Для текстового аналізу використано критичний дискурс-аналіз Н. Ферклафа, Т. та ван Дейка, що дозволяє простежити зв'язок між мовними конструкціями та владними практиками [Fairclough 1989; Van Dijk 2008]. Аналітичні матеріали міжнародних дослідницьких центрів – зокрема OSW та SWP – підтверджують, що РФ вибудовує на ТОТ модель колоніального контролю, у якій примусова інтеграція підкріплюється силовим тиском та інформаційною монополією [Domańska 2023; Petrov 2024].

У **результаті** проведеного дослідження були встановлені наступні мовні маркери колоніального дискурсу:

1. Лексика приписаної належності

У текстах окупаційних медіа систематично вживаються конструкції, що закріплюють ТОТ як частину «російського» простору: *«регион вошёл в состав России», «единая страна», «новый субъект РФ»* [Zaporozhskij Vestnik, 2023]. Такі формули виконують функцію символічної анексії: вони заперечують українську юридичну суб'єктність і натомість пропонують історично ревізійністську концепцію «повернення».

2. Евфемізація експропріації

Колоніальні практики вилучення ресурсів супроводжуються

бюрократичними евфемізмами: *«инвентаризация имущества», «бесхозные объекты», «приведение в соответствие законодательству РФ»*. Ці формули маскують насильницьке захоплення майна, на яке звертає увагу ОНЧНР та експерти з міжнародного гуманітарного права [Schmitt 2025]. Насамперед вони дозволяють легітимізувати передачу активів російським структурам, зокрема «Государственной зерновой компании», описаної у дослідженні Льюїса як інструменту системного вивезення українського зерна [Lewis 2023].

3. Патерналістська риторика “турботи”

Типовими є формули: *«поддержка семей», «индексация выплат», «развитие социальной инфраструктуры»*, які відображають образ метрополії як благодійника. Цей наратив виконує класичну колоніальну функцію – виправдовує домінування через обіцянку «добробуту», приховуючи економічну експлуатацію.

4. Мілітаризація семантичного простору

Медіахолдинг повністю побудований на графемі *Za!*, що є символом російського вторгнення. Використання цього маркера в назвах («*Za!TV*», «*Za!Inform*») створює мілітаризований семіотичний простір, у якому війна подається як норма.

5. Замінювання бізнес-комунікації пропагандою

Дослідження показує практично повну відсутність приватної реклами в окупаційних медіа. Її місце займають повідомлення про діяльність окупаційних адміністрацій, реконструкцію інфраструктури та «успіхи інтеграції» [Za!Inform 2025]. Цей феномен свідчить про насильницьку ліквідацію ринкової комунікації як ознаки незалежного економічного життя.

6. Дискурсивна інструкція та залякування

Звіти про кримінальні переслідування за «співпрацю з Україною» формують атмосферу примусової лояльності та дисциплінують населення через страх.

Висновки. Мовні маркери, виявлені у бізнес-комунікації та псевдомедіа РФ на ТОТ Запорізької області, утворюють цілісну систему колоніального

дискурсу, який функціонує через:

- семантичну анексію (лексика «єдності», «повернення»);
- легітимацію грабунку через адміністративні евфемізми;
- формування залежності через патерналістські меседжі;
- мілітаризацію символічного простору (Za!-маркування);
- інформаційну монополію та витіснення української суб'єктності.

Таким чином, мова стає центральним механізмом колоніальної влади, що забезпечує політичну, економічну та ідеологічну інкорпорацію захопленої території.

Література

Za!Inform. ZA Inform : вебсайт. URL: <https://za-inform.ru/> (дата звернення: 07.11.2025).

Zaporozhskij Vestnik. Архів фізичних випусків газети, наданий громадянином з тимчасово окупованої території. 2022-2025.

Spivak G. C. Can the Subaltern Speak? / ed. by C. Nelson, L. Grossberg. *Marxism and the Interpretation of Culture*. Chicago : University of Illinois Press, 1988. P. 271–313.

Said E. W. *Orientalism*. London : Routledge & Kegan Paul, 1978. ISBN 0-7100-0040-5. 368 p.

Bhabha H. K. Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse. 1984. Vol. 28. P. 125–133. DOI: 10.2307/778467.

Bhabha H. K. *The Location of Culture*. 2nd ed. London : Routledge, 1994. ISBN 0-415-12667-4.

Fairclough N. *Language and Power*. Harlow : Longman, 1989. 209 p.

Van Dijk T. A. *Discourse and Power*. New York : Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 978-1-137-07299-3.

Domańska M., Wiśniewska I., Żochowski P. Caught in the jaws of the “russkiy mir”: Ukraine’s occupied regions a year after their annexation. *OSW Commentary*. 11 October 2023. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-10-11/caught-jaws-russkiy-mir-ukraines-occupied-regions-a-year-after> (дата звернення: 03.11.2025).

Petrov N. Russia in the occupied territories of Ukraine: Policies, strategies and their implementation. *SWP Comment* 2024/C 38. Berlin : Stiftung Wissenschaft und Politik, 2024. DOI: 10.18449/2024C38.

Schmitt M. N., Hernandez A. Seizure of private real property and its transfer to civilians in occupied territory. *Lieber Institute West Point*. 2025. URL: <https://lieber.westpoint.edu/seizure-private-real-property-transfer-civilians-occupied-territory/> (дата звернення: 03.11.2025).

Lewis S. Russia’s economic occupation of southeastern Ukraine. *SSOAR*. 2023. URL:

ГОЛУБ Ю. І., ГАРТ М. С.

(Запорізький національний університет)

ЕКФРАЗИС У РОМАНІ ДОННИ ТАРТТ «ЩИГОЛЬ»

Сучасні філологічні дослідження включають такий науковий напрямок, як інтермедіальні студії, що вивчає діалог між різними видами мистецтва, в ході якого вибудовуються і трансформуються нові смисли. Тенденція розглядати літературу як поліфонічний простір, у якому візуальні художні образи перегукуються зі словесним описом, обумовлює інтерес до екфразису.

Роман Донни Тартт «Щиголь» створює ефект картини у словах, тому є цікавим матеріалом для інтерпретації візуальних художніх образів як ключових елементів наративу. Екфразис у цьому романі стає інструментом дослідження пам'яті, травми та ролі мистецтва у житті людини.

Мета роботи полягає у комплексному аналізі функціонування екфразису в романі Донни Тартт «Щиголь» із визначенням його структурних і семантичних особливостей. Дослідження передбачає виокремлення основних видів екфразису, визначення їхньої ролі у побудові сюжету, психологічної характеристики персонажів та інтерпретації ключових мотивів твору.

У постмодерністську еру визначалися різні способи актуалізувати екфразис. В. Мітчел підкреслював, що картини і тексти не існують окремо, а говорять один з одним. Він продемонстрував, як під цим впливом мова і візуальні образи створюють нові значення. М. Крігер зосереджував увагу на естетичних і літературних функціях екфразису та довів, що опис живописного твору у слові має самостійну художню цінність, а не є просто допоміжним елементом.

Дж. Геллер досліджував функції опису творів мистецтва у розвитку сюжету та психології персонажів. Дж. Хеффернан визначив екфразис як вербальне втілення візуального представлення [цит. за: Дубровська-Томченко 2024, с. 54]. Наведений короткий огляд різних аспектів вивчення екфразису доводить, що це поняття досі залишається дискусійним, щодо нього немає єдиного й загальноприйнятого трактування.

Л. Генералюк привертає увагу до відмінності понять гіпотипозис та екфразис. Метою гіпотипозису є створення виразної і чіткої картини, яку легко уявити. Гіпотипозис демонструє потенціал словесного малювання, адже представляє реальність подібно до того, як її відтворюють фотографія, скульптура і живопис. У той же час екфразис є не просто ремінісценцією живописного твору, а постає як включення іншовидового образу у словесне творення художнього світу. Живописні твори перекодовуються, органічно інтегруються і збагачують літературний текст новими смислами, стаючи повноцінною складовою його поетики [Генералюк 2018, с. 189].

Оскільки саме визначення поняття екфразису є дискусійним, то актуальним залишається і питання класифікації його різновидів. Л. М. Загер Ейдт виділяє чотири типи екфразису: атрибутивний, зображальний, інтерпретаційний та драматичний. Атрибутивний екфразис передбачає коротку вербальну згадку твору мистецтва в тексті, коли картина лише присутня у сцені, але не описується детально. Зображальний тип характеризується розгорнутим і деталізованим описом живописного твору, при цьому він відіграє важливу роль у розвитку сюжету й формуванні характерів персонажів. Інтерпретаційний екфразис включає роздуми або тлумачення твору мистецтва, його значення або вплив на текст і персонажів. Драматичний вид змушує художній образ оживати і театралізуватися настільки, наскільки це можливо у житті [цит. за: Гребенюк 2013, с. 87].

Роман Донни Тартт «Щиголь» постає як своєрідна галерея, у якій співіснують мистецькі образи та символи, що формують складний багат шаровий простір. Екфразис різних типів використано як ключовий

художній прийом, що демонструє розвиток характеру Тео Деккера шляхом символічного осмислення творів мистецтва, роблячи картини невіддільними компонентами структури роману.

Важливу роль у творенні образу головного персонажа відіграє інтерпретаційний екфразис. Першою картиною, яку бачить Тео у музеї, є «Три плоди мушмули і метелик» (1705) Адріана Корте. Опис натюрморту запрошує читача до роздумів про швидкоплинність життя і неминучість смерті: *«Whenever you see flies or insects in a still life – a wilted petal, a black spot on the apple – the painter is giving you a secret message. He's telling you that living things don't last – it's all temporary. Death in life»* [Tartt 2023, с. 24]. Свіжі на перший погляд, фрукти вже мають ознаки гуміфікації. Провівши паралель з благополучним життям Тео, письменниця підкреслює, що воно також вже має ознаки занепаду. Смерть чи моральний розпад ще його не торкнулися, але вже відчутний їх ледь помітний подих.

У романі також використано референцію на картину голландського художника Франса Галса «Юнак із черепом» (1628). Під час прогулянки у музеї мама порівнює Тео з зображеним юнаком: *«We spent some time in front of a Hals portrait of a boy holding a skull ('Don't be mad Theo, but who do you think he looks like? Somebody' – tugging the back of my hair – 'who could use a haircut?')»* [Tartt 2023, с. 24] Цей зображальний екфразис виконує композиційну та виражальну функції, оскільки посилює емоційний вплив та пов'язує різні частини твору.

Ще одним прикладом інтерпретаційного екфразису є опис картини «Урок анатомії» Рембрандта, що зображує анатомічний розтин, який проводився як публічний захід на початку 17 століття в Амстердамі. Цей екфразис виконує функцію розкриття психологічного портрету Тео. Після теракту і смерті матері він метафорично перетворюється на труп, що розтинають. Тео потрапляє у будинок Барбурів, де за ним спостерігають, наче під мікроскопом. Підліток у такому випадку стає об'єктом, над яким вчиняють дію, в точності як кадавр на полотні Рембрандта: *«Stiffly I lay there, in the growing consciousness that*

something was badly out of joint. The light was all wrong, and so was the air: acrid and sharp, a chemical fog that burned my throat» [Tartt 2023, с. 32].

У будинку Барбурів Тео Деккер бачить їхній родинний портрет: *«Andy and Mr. Barbour against a dark background, snuffed candles in the wall scones, Mr. Barbour's hand on a model ship. The effect could have been no more allegorical, or chilling, if he'd had his hand on a skull. Above, in lieu of the hourglass beloved by the Dutch vanitas painters, a stark and slightly sinister clock with Roman numerals. Black hands: five minutes to twelve. Time running out» [Tartt 2023, с. 569].* Тут Донна Тартт використовує уявний (фіктивний) екфразис, адже цього живописного твору не існує в реальності, він виконує лише символічну функцію. Так, згаслі свічки символізують смерть Енді та його батька. Рука на моделі корабля стає втіленням ілюзорного контролю над життям. Годинник з римськими цифрами є символом наближення кінця і близькості катастрофи.

Картина К. Фабріціуса «Щиголь» слугує драматичним екфразисом, адже гіперболізує і драматизує представлені події. По-перше, цей живописний твір є чуттєвим символом втрати. Він стає для головного героя єдиним матеріальним містком до минулого, своєрідним нагадуванням про загиблу матір. По-друге, «Щиголь» є метафорою несвободи. Прикутий ланцюжком птах є паралеллю з Тео, прив'язаним до травми і почуття провини, що не дозволяє йому рухатися далі: *«To think of it wrapped and sealed uptown made me feel self-erased, blanked-out, as if burying it away had only increased its power and given it a more vital and terrible form» [Tartt 2023, с. 490].* По-третє, картина К. Фабріціуса підкреслює проблему крихкості життя і вічних цінностей. Як відомо, «Щиголь», написаний у 1654 році, пережив вибух і вцілів до сьогодення: *‘Fabritius was killed and his studio was destroyed. Along with almost all his paintings, except this one’ [Tartt 2023, с. 27].* На противагу картині, сам художник, як і матір Тео, загинули. Картина стає символом того, що справжня цінність життя може розкритися через біль і страждання.

Отже, у романі Донни Тартт «Щиголь» екфразис є ключем до розкриття ідейного змісту твору, оскільки картини є елементами сюжету й художніми

засобами характеристики персонажів. «Урок анатомії» Рембрандта і «Щиголь» К. Фабріціуса є медіаторами між реальністю та мистецтвом, життям і смертю, втратою та відродженням. Це демонструє різнобічний погляд на одні й ті самі речі, доводячи, що мистецтво – багатовимірне та необ’єктивне.

Література

Генералюк Л. Виклики екфразису. *Література на полі медій. Збірка наукових праць відділу теорії літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України*. Київ, 2018. С. 184-200.

Гребенюк Т. Візуальний екфразис як засіб організації сприйняття літературного твору. *Екфразис: Вербальні образи мистецтва: монографія / за ред. Т. Бовсунівської*. Київ : Київський університет, 2013. С. 80-108.

Дубровська-Томченко Є. В. Екфразис у художньому англомовному дискурсі. *Записки з романо-германської філології*. 2024. Вип. 1(52). С. 53-60.

Tartt D. The Goldfinch. Abacus. An imprint of Little, Brown Book Group, 2023. 784 p.

ДЕРЕВЯНКО Ю.М.

(Запорізький національний університет)

РИМОВАНІ ФОРМИ ТА ЇХ ТРАНСПОЗИЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ІНГЕРЕНТНОЇ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Експресивність як лінгвістична універсалія має різноманітні способи й засоби вираження, представлені на різних рівнях мови, які слугують для її реального втілення в мовленні. Як відзначає мовознавець Д. Гуцман, однією з задач дослідження експресивності – є аналіз того, як спосіб, використовуваний мовцями, породжує експресивний ефект [Gutzmann 2019].

Під інгерентною експресивністю розуміють такий її вид, який є системно значущим елементом семантичної структури слова й не залежить від

контекстного вживання. Прикладом інгерентно-експресивних лексичних одиниць є слова утворені за допомогою римування: *helter-skelter* (“the **helter-skelter** of a school day”), *razzle-dazzle* (“He was stunned by the **razzle-dazzle** of the modern city”), *hurly-burly* (“the **hurly-burly** of the airport”), *double-trouble* (“You are a real **double-trouble** for sure”) і т.д. [Longman Dictionary]. Усі наведені нами приклади вказують на надзвичайну експресивність висловлювань і усі вони мають саме інгерентну експресивність, оскільки завдяки своїй високообразності, сприймаючи інформацію подібної форми, реципієнт відразу розуміє всю повноту картини, що описується – і “**метушню** шкільних днів”, і “**сум’яття** сучасного міста”, і “**плутанину** в аеропорту”, і чийсь “**справжній клонім**”.

Розглянемо детальніше слово **razzle-dazzle**, яке у кожному новому реченні несе свій відтінок інгерентної експресивності. У випадку з реченням “*After all the **razzle-dazzle** dies down, we’ll see what things are really like*”, експресивне слово дозволяє нам зрозуміти, що мовець є збитим з пантелику, в його справах немає ясності та зрозумілості. Експліцитно-виражена експресія речення “*They managed to put **razzle-dazzle** into the business*” допомагає чіткіше зрозуміти новий підих, свіжість ідей, що були покладеними в основу справи, про яку йде мова. Описуючи Голівуд фразою “*Hollywood is filled with **razzle-dazzle** and excitement*”, римована форма підкреслює розслаблене та легковажне життя там.

Як бачимо з прикладів наведених вище, загалом римовані форми виступають іменниками, хоча і можуть надавати зовсім різних відтінків повідомленню. Проте є випадки, коли для посилення експресивного ефекту, автор повідомлення використовує їх у якості іншої частини мови. Так відбувається явище транспозиції.

Якщо ми розглянемо приклад з транспозицією слова **razzle-dazzle**, ми помітимо, що його інгерентна експресивність стала ще виразнішою: “*A great many people are reading his **razzle-dazzle** novel these days*”. В даному випадку слово **razzle-dazzle** виступає прикметником. Для порівняння, трансформуємо цей вислів за допомогою нейтральної лексики: “*A great many people are reading*

his **popular** novel these days”. Як бачимо, ефект інгерентної експресивності відразу втрачається.

Проаналізуємо інший приклад: “He **ran helter-skelter** down the slope”. В даному випадку слово **helter-skelter** виступає прислівником, що створює ефект експліцитно-вираженої експресії в реченні. Використавши нейтральну лексику “He **ran quickly** down the slope”, ефект експресивності відразу втрачається.

Шарль Баллі [Bally 1909] підкреслював, що якби мовні знаки залишалися жорстко обмеженими своїми основними категоріями, вони не змогли б повноцінно задовольнити потреби мовлення. Саме переходи з однієї частини мови в іншу сприяють більш гнучкому та яскравішому способу виразити думку мовця та передати найтонші її відтінки.

Спираючись на цю думку, можна зрозуміти важливість вживання римованих форм у політичному дискурсі та визначити функціональне значення транспозиції подібних лексичних одиниць. У політичних публікаціях, зокрема в медіапросторі США, такі інгерентно-експресивні вирази допомагають: 1) точно передати бажану емоцію та створити необхідну тональність повідомлення — жорстко висвітлити чи висміяти політичну подію або **пом’якшити критику** [Navalna, Zlenko, Kaluzhynska 2024]; 2) продемонструвати позицію мовця та його оцінку ситуації [Solodka, Moroz 2024]; 3) маркувати певні соціальні чи ідеологічні позиції та через експресивні фрази, схожі на слогани або меми, впливати на аудиторію та маніпулювати нею, формувати ставлення до тих чи інших подій [Harasym 2025].

Ще одним прикладом інгерентної експресивності в політичному дискурсі, де редуплікативна римована форма **razzle-dazzle** функціонує як оцінний епітет, є фраза з “Washington Post”: “Trump’s **razzle-dazzle** rallies mask a lack of substance” [Corpus of Contemporary American English]. Інгерентно експресивна одиниця **razzle-dazzle** передає ідею поверхневої видовищності, створюючи контраст з виразом *mask a lack of substance*, виражаючи відсутність змісту чи глибини політичних позицій на тлі зовнішнього блиску. Вживання експресивної римованої форми є ядром журналістської критичної оцінки, що

повністю дає зрозуміти іронію, скепсис та роздратованість автора, коли він описує політику Д. Трампа як беззмістовне шоу, хоча не робить цього відкрито вороже. Якщо перефразувати вислів використавши нейтральну лексику, наприклад: *Trump's campaign rallies emphasize **style over substance***, бачимо, що іронічна тональність, емоційність та оцінка втрачається і вислів перетворюється на стриману та беземоційну констатацію факту.

Транспозицію римованої редуплікативної форми, де інгерентно-експресивна одиниця виступає прислівником, демонструє вислів: *"The two politicians argued **hurly-burly** in the chamber, completely ignoring the rules of order."* [Corpus of Contemporary American English]. Використана лексична одиниця позначаючи метушливий, галасливий та непродуктивний характер суперечки, не тільки інформує читача про характер події, а, роблячи опис більш емоційним, нав'язує оцінку поведінки політичних діячів, характеризуючи її як хаотичну, занадто емоційну та беззмістовну.

Розглянемо ще один приклад: *"Instead of policymaking, the campaign spent weeks **hocus-pocusing the numbers**"* [Corpus of Contemporary American English]. Герундійною конструкцією *hocus-pocusing*, утвореною від іменника *hocus-pocus* шляхом деривації в дієслово, позначається тривалий процес маніпуляції статистичними даними. Інгерентно-експресивна одиниця дозволяє реалізувати критику дій політиків, спрямованих на створення ілюзії активності замість реальних рішень протягом непрозорої кампанії, одночасно формуючи негативне ставлення аудиторії до подій.

Отже, римовані форми та їх транспозиція є чудовим засобом для створення інгерентної експресивності та підсилення емоційності повідомлення у політичному дискурсі.

Література

- Bally C. *Traité de stylistique française*. 2 vols, Carl Winter, C. Klincksieck. Heidelberg, Paris, 1909.
- Corpus of Contemporary American English. (COCA)*. URL : <https://www.english-corpora.org/coca/> (дата звернення : 29.10.2025).
- Gutzmann D. *The grammar of expressivity* (Oxford Studies in Theoretical Linguistics 72). Oxford :

Oxford University Press, 2019. 287 p.

Harasym T. Linguistic means of expressing persuasiveness in the british political discourse. *Research trends in modern linguistics and literature*. 2025. Vol. 7. P. 4-19.

Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com/> (дата звернення : 29.10.2025).

Navalna M., Zlenko A., Kaluzhynska Yu. Revealing lexical means of expressiveness in mass media discourse. *Society. Document. Communication*. 2024. No. 9 (2). P. 42 – 50.

Solodka A., Moroz T. Evaluative lexicon as a characteristic of modern political discourse. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. No. 3 (2). P. 96 – 106.

ZALUZHNA M. V.

(Zaporizhzhia National University)

DIGITAL TEXT VS. PRINTED TEXT

The overall exposure of digital media in the 21st century marks the transition from printed to digital texts and represents not only a technological shift, but also a profound linguistic and cognitive transformation. While traditional printed text has long been the dominant medium for knowledge storage and transmission, digital environments have recently introduced new ways of producing, processing and interpreting language. This shift is not merely a change of format – it raises the problematic of linguistic and cognitive mechanisms underlying present-day textual communication. So, it is necessary to compare the key linguistic features of digital and printed texts, as well as to examine how these features affect the readers' perception, comprehension and interpretation.

The contrast between digital and printed texts reflects modern profound changes in linguistic, cognitive and cultural practices, since “the screen is now the dominant site of representation” [Kress 2010], where meaning is created through the interaction of multiple semiotic modes. In this respect, digital communication challenges purely verbal expression and meaning, replacing linear written discourse

with multimodal textuality that integrates image, sound and motion. Printed text, on the opposite, preserves the monomodal and linear nature of linguistic expression, emphasizing stability, coherence and interpretative depth. Findings confirm that this shift in medium affects the way language is processed and understood. According to J. Alisaari, comprehension outcomes for teenage students “were similar for printed text and digital text” [Alisaari et al. 2018], suggesting that reading medium may not significantly affect the comprehension of short texts. However, P. Bresó-Grancha’s research team observed that “participants were slower reading print texts, and no statistically significant differences were found in comprehension accuracy” [Bresó-Grancha et al. 2022] indicating that the advantage of print format may appear primarily in complex or extended reading tasks.

However, a recent study by the University of Valencia [Altamura et al. 2023] provide contrasting results: it found out that “reading print improves comprehension far more than looking at digital text” estimating that “print reading over a long period of time could boost comprehension skills by six to eight times more than digital reading does” [Altamura et al. 2023]. This aligns with M. Wolf’s argument that deep reading as a reflective process is endangered in digital environments: “...critical analysis, empathy and other deep reading processes could become the unintended “collateral damage” of our digital culture” [Wolf 2018].

From a psycholinguistic perspective, screen-based reading engages attention differently. The BrainFacts report highlights that “print is visually less demanding than digital text. It provides spatial and tactile cues to help readers process words on a page. Mindset may also be a factor. If people associate screen time with casual web-surfing they may rush through without fully absorbing the text” [Benson 2020]. This observation supports the claim that digital reading, faster and more flexible, engages scanning and superficial processing rather than in-depth semantic integration.

The recent findings reveal that printed text remains associated with syntactic complexity, cohesion and structured argumentation – linguistic features peculiar of deliberate comprehension. Digital text, by contrast, is dialogic and hybrid, combining spoken immediacy with written permanence. It relies on pragmatic and visual

markers such as emoji, color, layout, which act as substitutes for prosody and gesture [Kress 2010]. The linguistic consequence is a tendency toward fragmentation and brevity – a “compressed” language shaped by algorithmic visibility, audience feedback and multimodal context.

The **linguistic production** of a printed text is characterized by linearity, coherence and formal stability. Printed texts follow standardized spelling, grammatical and stylistic conventions and facilitate comprehension. In contrast, the features of digital text production are flexibility, immediacy and multimodality. Online discourse integrates text, multimedia (image, sound, animation, video), emoji, hyperlinks as equally meaningful semiotic resources. Linguistic compression (abbreviations, acronyms, hashtags) and hybrid registers (mixing up spoken and written modes) are also frequent there. The author-reader boundaries become blurred: comment sections, hyperlinks and algorithmic loops turn the process of reading into a continuous co-creation.

Different modes of representation for printed text and digital one result in differences of **perception and cognitive processing**. Research in cognitive and psycholinguistics demonstrates that reading on screen and reading on paper activate different perceptual and mnemonic mechanisms. Printed text promotes deeper reading – sustained attention, inferential reasoning and long-term memory. Physical interaction with a book adds to spatial orientation and better navigation.

In contrast, digital reading is faster as hypertext encourages scanning, skimming and non-linear navigation, which enhances efficiency but reduces contextual integration. The cognitive load is intensified by visual distractions, multitasking and “screen fatigue”. Yet, digital reading goes beyond just reading skills: it also fosters multimodal literacy – the ability to interpret complex combinations and interactions of verbal and visual information. Digital discourse demonstrates linguistic features that reflect its dynamic and participatory character: elliptical and fragmented syntax, suitable for situational brevity; dialogicity and conversational style, reflecting social media and chat environments; visual semantics, involving emoji, GIFs and specific formatting; influence of algorithms, where

linguistic choices are optimized through keywords and hashtags. Printed discourse, on the other hand, retains formal cohesion, intertextual referencing and a reliance on rhetorical devices that sustain extended attention and fixed textual boundaries.

The comparison of digital and printed texts reveals that the linguistic and perceptual differences exist, and understanding them is essential for changing approaches to text as an object of research and the medium of learning. So, the initiatives like the Erasmus+ eRead project [eRead] form and promote new attitudes to perceiving and processing information in our digital present and technological future.

Literature

Alisaari J., Turunen I., Kajamies A., Korpela E., Hurme T. Reading comprehension in digital and printed texts. *L1-Educational Studies in Language and Literature*. 2018. №18. P. 1–22. URL: <https://l1research.org/article/view/130>

Altamura L., Vargas C., Salmerón L. Do New Forms of Reading Pay Off? A Meta-Analysis on the Relationship Between Leisure Digital Reading Habits and Text Comprehension. *Review of Educational Research*. 2023. № 95(1). P. 53-88. URL: <https://doi.org/10.3102/00346543231216463>
Benson K. Reading on paper versus screens: What's the difference? *BrainFacts.org*. 2020. URL: <https://www.brainfacts.org/neuroscience-in-society/tech-and-the-brain/2020/reading-on-paper-versus-screens-whats-the-difference-072820>

Bresó-Grancha P., Jorques-Infante A., Moret-Tatay C. Reading digital- versus print-easy texts: a study with university students who prefer digital sources. *Psychology: Research and Review*. 2022. Vol.35 (10). P. 1-9. URL: <https://doi.org/10.1186/s41155-022-00212-4>

eRead official website. URL: <https://eread.znu.edu.ua/en>

Kress G. *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. Routledge, 2010. 212 p.

Wolf M. Building Skim reading is the new normal. The effect on society is profound. *The Guardian*. Aug. 25, 2018. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/aug/25/skim-reading-new-normal-maryanne-wolf>

This publication is created within the Erasmus+ Project eRead (“Developing Reading Skills With and Through Digital Technologies”) funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

СУТНІСТЬ АРГУМЕНТАЦІЇ В НАУКОВОМУ ТЕКСТІ

Увага філологів до дослідження текстів спеціальної літератури пояснюється змінами в розвитку сучасної науки, техніки та суспільства. Дослідження наукового тексту набуває в даний час особливої значущості. Це пов'язано з цілим рядом факторів, серед яких – процес глобалізації, що охоплює всі сторони суспільного життя; інтернаціоналізація наукової діяльності; активізація міжкультурної наукової комунікації. Всі ці чинники обумовлюють значний інтерес до наукового тексту та його характеристик.

Поняття науковий текст охоплює широкий спектр текстів – власне наукові тексти (монографії, дисертації, статті), науково-популярні тексти (підручники, статті в науково-популярних виданнях, тести і т.д.). Всі різновиди текстів мають спільні загально-категоріальні риси, але водночас відрізняються певними ознаками.

Враховуючи інтенції тексту «наукова рецензія», доцільно в її структурі виділити дві частини, які тісно взаємодіють одна з одною – інформаційну й оцінну. У межах інформаційної складової слід наголосити на вторинності фактів, поданих у критичному тексті. А специфіка оцінного потенціалу критичного тексту полягає в тому, що аксіологічна вісь розташована поміж полюсами «добре» - «погано», включаючи оцінне поняття «байдуже», і будується така вісь в залежності від шкали цінностей, що визначається як соціальною групою, так і особистістю автора критичного тексту.

Домінантну роль у цій мовленнєвій формі відіграє оцінне судження. У залежності від позиції, яку займає рецензент, воно може бути орієнтоване або на опис, у ході якого послідовно розкриваються деякі моменти змісту твору, що рецензується, та особливості його форми, або на полеміку з автором публікації, яка відзначається значною емоційністю, діалогічністю та суб'єктивністю.

Прикладом тексту-опису може слугувати рецензія *Andreas Klingenberg* «Die byzantinische Sakralarchitektur der Dunklen Jahrhunderte».

Характерною рисою процесу аргументації у науковій комунікації є його інтенціональність, що виявляється у поданні тези, висуванні різних за своїми функціями аргументів, демонстрації підсумку, створенні позитивного або негативного переконання, наприклад: *Die erzielten Einzelergebnisse sind vielfältig. So kann die Autorin bereits im ersten Kapitel zur Hagia Eirene aufzeigen, dass sich nicht alle vermuteten Umbaumaßnahmen bestätigen lassen und sich der Neubau somit deutlich weniger vom Vorgängerbau unterschied als oftmals angenommen* [Klingenberg 2021, с. 118].

Теза є центральною одиницею процесу аргументації, смислоутворюючим компонентом критичного тексту. Вона концентрує основну інформацію і може бути поданою в компактній або розгорнутій формі. Аргументи, що впливають із тези, переконують в її істинності, обґрунтовують доцільність прийняття тези.

Аргументи поліфункціональні. Їх вибір та мовленнєве оформлення варіюються в залежності від типу рецензії й мають особистісний характер.

Основними можна назвати:

1. Доказ обґрунтовує істинність критичних положень і констатує вірогідні знання.

2. Спростування встановлює помилковість тези, переглядає концептуальний апарат попереднього знання: *Ob die Baumaßnahmen wirklich überwiegend auf die finanzielle Unterstützung durch den Kaiser zurückzuführen sind, möchte ich an der Stelle mit einem Fragezeichen versehen, Konstantinopel einmal ausgenommen* [Klingenberg 2021, с. 120].

3. Пояснення розкриває сутнісні характеристики тези та вказує на причинно-наслідкові відносини. *Beim Betreten zeigten sich die Narthices deutlich an den spätantiken Vorgängern orientiert, ließen aber – dies eine Neuerung – eine komplette Erfassung des Innenraums nicht zu.* [Klingenberg 2021, с. 118].

4. Підтвердження утягує в наукове дослідження положення, істинність яких ще належним чином не доведена, а аргументи для спростування відсутні.

5. Виправдання містить у собі докази індивідуального плану й має наказовий характер.

Головну позицію займає доказ, який є вищим рівнем обґрунтування: *Hier werden – wie sie zu Recht am Ende ihres Buches schreibt (195) – mehrere Faktoren eine Rolle gespielt haben, die im Resümee zwar mit Verweis auf das Forschungskapitel erwähnt, aber eben nicht näher ausgeführt werden.* [Klingenberg 2021, с.119].

Аналіз текстів підтверджує, що пояснення є властивим для всіх типів спеціальних текстів критичного змісту. Доказ та виправдання знаходять своє відображення більшою мірою в рецензіях-описах, спростування ж є обов'язковим для полеміки.

Таким чином, реалізація авторської інтенції у спеціальному тексті безпосередньо пов'язана з його ментальною діяльністю й вербально матеріалізується у когнітивних процедурах опрацювання знання, стратегії подання інформації та його оцінки.

Література

- Рябова К. О. Цілісність і зв'язність як основні текстуальні категорії. *Вчені записки ТНУ ім. Вернадського. Серія : Філологія*, 2020. Том 31 (70). № 4. Ч. 2. С. 173-176.
- Синиця І. А. Діалогічність у науковому тексті. *Мовознавство*. 2004. №2-3. С. 55-60.
- Busch A., Stenschke O. *Germanistische Linguistik Eine Einführung*, 5. Aktualisierte Auflage. Tübingen, Narr Franke Attempto, 2025. S. 245-265.
- Klingenberg A Rezension „Die byzantinische Sakralarchitektur der Dunklen Jahrhunderte“, 2021, *plekos* URL: <http://www.plekos.uni-muenchen.de/2021/r-feist.pdf>
- Musan R. Kohäsion und Kohärenz. *Klabunde, R., Mihatsch, W., Dipper, S. (eds) Linguistik im Sprachvergleich. J. B. Metzler*, Berlin, Heidelberg. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-662-62806-5_30 S 577-593
- Roelcke Th. Fachsprache (verbale und nonverbale) Kommunikation in spezialisierten menschlichen Tätigkeitsbereichen. *Sprache im Fach*. München; Eichstätt: [PDF, 185kB] URL: <https://epub.ub.uni-muenchen.de/view/autoren/Roelcke=3AThorsten=3A=3A.date.html>

КОМПОЗИЦІЙНО-МОВЛЕННЄВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ДЕВІДА НІКОЛЛСА "ONE DAY"

Вступ. У романі Девіда Ніколлса "One Day" автор використовує унікальну часово-просторову структуру, зосереджуючи дію на одному й тому ж дні щороку — 15 липня — протягом близько двадцяти років. Практично кожний розділ присвячений опису саме цього дня в житті героїв, в ньому також наводяться певні спогади і роздуми персонажів про минуле і майбутнє. Ця композиційно-архітектонічна особливість дозволяє дослідити поєднання категорій простору і часу в наративі. Метою дослідження є аналіз того, які композиційно-мовленнєві форми, стилістичні засоби, сюжетні та позасюжетні елементи використовуються в тексті роману, а також їх взаємодія, що розкриває тему і розвиток сюжету.

Актуальність теми. Роман Девіда Ніколлса «Один день» торкається вічних тем, важливих для суспільства. Роман порушує питання самопізнання, пошуку сенсу життя, соціальних і культурних змін. Завдяки унікальній структурі, а саме опису одного і того ж дня протягом двадцяти років, Ніколлс створює особливий хронотоп, в якому можна простежити еволюцію персонажів, їхні вибори життєвих шляхів, їхні надії, досягнення та втрати. Дослідження дає глибше розуміння того, як художній час і простір відображають плин людського життя, неминучість змін та значення моменту.

Наукові методи. За допомогою методу критичного огляду теоретичної літератури за темою дослідження було визначено поняття архітектоніки та композиції художнього твору. Для виявлення того, як автор поєднує сталість і зміну сюжету через зображення одного й того самого дня протягом двадцяти років використано метод спостереження. За допомогою методів лінгвістичного аналізу, критичного порівняння, узагальнення, абстрагування та опису були

досліджені мовні засоби, стилістичні елементи та особливості часово-просторової організації роману.

Результати дослідження. Особливістю роману є його композиційно-архітектонічна структура. Кожен розділ описує життєвий шлях двох головних героїв Декстера Мехью та Емми Морлі протягом 20 років. Автор зображує лише один день, починаючи із дня знайомства і продовжуючи розвиток їхніх відносин з 1988 по 2004 рр. Хоча вони не завжди проводять цей день разом, можна побачити, наскільки їхні почуття одне до одного забарвлюють їхнє буття та формують шляхи, якими вони йдуть по життю.

Щоб показати важливість життєвого вибору усі елементи від назви до епілогу твору переплетені між собою. Еволюція стосунків головних героїв в романі відображається поступово.

Назва «*One Day*» («Один день») символічна та багатозначна. Вона утілює головну ідею роману – показати розвиток життя двох головних героїв, Емми Морлі та Декстера Мейхью, фіксуючи їх в один і той самий день (15 липня) протягом 20 років.

Композиційний елемент зав'язки знаходиться не в першому розділі, а в останньому, що замикає коло подій, роблячи твір циклічним.

Авторські відступи та вставні епізоди в романі відсутні. Письменник показує буття, думки та світогляд героїв через їх свідомість, найчастіше, за допомогою персонажного як діалогічного, так і внутрішнього мовлення. Головні герої знаходяться поряд лише один день на рік (15 липня щороку), а читач знає кожну деталь і розуміє їх почуття один до одного з першої сторінки. Автор не коментує наратив, а лише надає фрагменти думок персонажів і їхнього світогляду: “*‘Handsome’! Who do you think you are, Jane Eyre? Grow up. Be sensible. Don’t get carried away*” [Nicholls 2009, с. 6].

В романі використано стилістичні прийоми та художні засоби, щоб створити реалістичний та емоційно насичений нарис життя персонажів. Мова твору доступна, проста і водночас виразна. Автор поєднує розмовний, художній та епістолярний стилі мовлення для передачі КМФ-опису зовнішності

персонажів: *“Dexter Mayhew. Eyes closed, the cigarette glued languidly to his lower lip, the dawn light warming the side of his face through the red filter of the curtains, he had the knack of looking perpetually posed for a photograph. ...”* [Nicholls 2009, с. 5]; *“She was pretty, but seemed annoyed by the fact. ... back to her face. There was a slight greasy sheen on the tip of her small, neat nose and a spattering of tiny red spots on her forehead, but these aside there was no denying that her face — well, her face was a wonder.”* [Nicholls 2009, с. 13-14], а також художнього простору: пейзажів, інтер'єрів: *“‘Okay. Fine. I’ll look at the view.’ Turning, he saw the council estates, the spires and crenellations of the Old City beneath the great grey hulk of the castle, then beyond that in the haze of the warm day, the Firth of Forth.”* [Nicholls 2009, с. 412]; *“The room was a manifesto, and with a sigh Dexter recognised her as one of those girls who used ‘bourgeois’ as a term of abuse... Feeling for an ashtray, he found a book at the side of the bed. The Unbearable Lightness of Being, spine creased at the ‘erotic’ bits. The problem with these fiercely individualistic girls was that they were all exactly the same.”* [Nicholls 2009, с. 8-9].

Певна частина тексту являє собою фрагменти листувань між героями: *“God I miss you, Dex — then her signature and a single kiss scratched deep into the pale blue air-mail paper.”* [Nicholls 2009, с. 27].

Метафори, порівняння, епітети, хіазми, відокремлення та капіталізації дозволяють автору підкреслити важливі моменти і зробити їх виразнішими. Автор використовує стилістичні прийоми для створення багатогранного та реалістичного опису життя персонажів, їхніх стосунків та змін, які з ними відбуваються. Найбільша кількість стилістичних прийомів наявна у створенні образу головної героїні для підкреслення її начитаності та красномовності.

Висновки. Проведене дослідження дозволило виявити, що обрана автором незвична композиція дозволяє побачити, як змінюються життя героїв і їхні стосунки з часом, без опису всіх проміжних подій між датами. Це створює відчуття швидкоплинності часу і показує, як певні моменти можуть бути вирішальними. Ніколс майстерно показує еволюцію персонажів завдяки фіксації на одному дні кожного року. Читач бачить, як Емма та Декстер

дорослішають, як змінюються їхні мрії, амбіції і стосунки.

Роман одночасно легкий і глибокий, оскільки включає як елементи гумору, так і теми серйозних життєвих проблем. Це додає історії реалізму, оскільки життя рідко буває чорно-білим. Раптова смерть Емми під кінець роману є несподіваною і глибоко емоційною подією. Вона підсилює драматичний ефект і залишає читача з відчуттям незавершеності, що додає історії емоційної сили. Завдяки цим елементам, архітектоніка і композиція роману "Один день" вирізняється своєю оригінальністю та здатністю захоплювати читача через зображення простих, але потужних життєвих моментів.

Назва роману коротка, але глибока за змістом, адже передає і форму оповіді, і головну ідею книги про кохання, час і дорослішання. Загалом мова «Одного дня» є ефективним засобом передачі емоцій та переживань героїв, а також занурення читача в їхній світ.

Література

Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, Видавничий центр «Академія», 2004. 342 с.

Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Вінниця : НОВА КНИГА. 2004. 240 с.

Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови. Вінниця, НОВА КНИГА, 2004. 272 с.

Приходько Г. І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 362 с.

Nicholls D. One Day. 63rd ed. London : Hodder & Stoughton Ltd, 2009. 448 p. URL: <https://pdfcoffee.com/david-nicholls-one-day-pdf-free.html>.

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ У ДІАЛОГАХ СЕРІАЛУ «ШЕРЛОК»

Вступ. Сучасний аудіовізуальний дискурс характеризується зростанням ролі невербальних компонентів комунікації, які взаємодіють із вербальним рівнем, формуючи цілісну семіотичну систему екранного тексту. Телесеріал «*Sherlock*» (BBC, 2010–2017) демонструє високий ступінь інтеграції кінесичних, паралінгвальних і проксемічних засобів, що, виходячи за межі допоміжних функцій, набувають смислотвірного та драматургічного значення.

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз особливостей реалізації невербальних засобів комунікації (кінесики, паралінгвістики, проксеміки) у відтворенні спектра негативних емоцій у конфліктних діалогах серіалу «*Sherlock*», з'ясувавши їхній внесок у розкриття психологічної глибини персонажів та формування сюжетної напруги.

Об'єктом аналізу обрано кульмінаційну сцену-конфронтацію в квартирі Кіті Райлі з епізоду «*The Reichenbach Fall*» (Сезон 2, епізод 3). Ця сцена є еталонною для дослідження, оскільки містить всі види невербальної взаємодії між головними антагоністами та демонструє перехід від вербального спору до емоційної сутички, де жести та міміка стають головними носіями змісту [Sherlock. BBC Television Series, Mark Gatiss & Steven Moffat 2012].

У даній сцені дія розгортається в тісній квартирі журналістки Кіті Райлі, яка запрошує Шерлока Холмса, аби «викрити» його як шахрая, що нібито сам інсценує злочини, а потім «розкриває» їх заради власної слави. До кімнати заходить Джим Моріарті, який під виглядом журналістського джерела демонструє «докази» того, що він — лише актор, найнятий Шерлоком, а не справжній злочинець. Його поведінка сповнена удаваної розгубленості й страху: Моріарті грає роль жертви, намагаючись переконати присутніх у своїй

невинності.

Така стратегія провокує Шерлока на емоційну реакцію, а Кіті, упевнена у своїй правоті, дедалі більше переконується, що перед нею — обманщик. Атмосфера сцени поступово наповнюється напругою, у якій раціональний контроль героя починає поступатися місцем емоційному зриву.

Шерлок Голмс (деконструкція раціонального фасаду через контрольований гнів та афективний зрив):

Невербальна поведінка Шерлока демонструє його психологічне падіння — від холодного спостерігача до емоційно вразливої жертви провокації. За класифікацією Аллана Піза, негативні емоції проявляються через напруження м'язів обличчя, різкість рухів, порушення проксемічних норм, зміни тембру голосу та інтенсивний або унікальний зоровий контакт [Pease 1972].

Фаза 1. Контрольований гнів: постава статична, але внутрішньо напружена; щелепи стиснуті, рот частково відкритий. Погляд спрямований прямо на Моріарті, точний і нерухомий, що створює ефект «лазерної» фокусованості. Це свідчить про спробу зберегти домінування та контроль, відповідаючи опису Екмана ранніх стадій гніву, коли емоція піддається когнітивному контролю [Ekman 2003].

Фаза 2. Ескалація та втрата контролю: під впливом дій Моріарті Шерлок скорочує дистанцію, нахиляється вперед, жести стають різкими, а рухи — хаотичними. Мовлення уривчасте, дихання прискорене, тон голосу підвищений, міміка демонструє нахмурені брови та напружену щелепу. Такі прояви є маркерами неконтрольованого гніву та внутрішнього страху втрати інтелектуального авторитету [Ekman 2017].

Джим Моріарті (стратегічна симуляція та інверсія влади):

Моріарті використовує невербальні засоби як стратегічний інструмент маніпуляції, а не як прояв справжніх емоцій.

Фаза 1. Імітація страху: долоні розкриті вперед, м'які рухи, тремтіння губ, уривчастий тихий голос, корпус відхилений назад. Міміка та проксеміка створюють враження підлеглості та невпевненості, проте служать інструментом

психологічного контролю над Шерлоком [Pease 2017].

Фаза 2. Маніпулятивна інверсія влади: активна жестикуляція, вказівка рукою на Шерлока, підвищення голосу, уривчасті фрази, часте дихання. Коли Моріарті різко відступає, це провокує імпульсивну реакцію Шерлока, демонструючи, що удавана слабкість перетворюється на форму психологічного домінування. Така поведінка відповідає описаним Екманом моделям обману, коли невербальні сигнали використовуються для цілеспрямованого впливу [Ekman 1992].

Джон Ватсон (емоційний контрапункт):

Ватсон виступає носієм відкритої емоційної реакції. Прямий погляд, розширені зіниці, напружені щелепи та хаотичні рухи сигналізують про емоційне збудження. При переході до фази обурення він активно жестикулює, підвищує голос і прискорює темп мовлення, що підкреслює внутрішнє напруження та прагнення відновити справедливість [Pease 2017; Ekman 2003]. Його реакції забезпечують глядачу канал для ідентифікації та емоційної участі.

Кіті Райлі (індикатор страху та напруженості):

Початкова міміка Кіті: страх, часте моргання, тремтіння губ, закрита поза, тіло притиснуте до стіни. Пізніше вона демонструє емоційний наступ: випрямлена постава, скорочена дистанція до Шерлока, прямий погляд у очі, що сигналізує про впевненість у своїй правоті [Ekman 2003].

Висновки. Невербальна комунікація в серіалі «Шерлок» функціонує як самостійна драматургійна система, здатна повністю замінювати вербальний діалог. Кожен персонаж має власну стратегічну невербальну модель: Шерлок – контроль та його поступова втрата; Моріарті – маніпулятивна симуляція та інверсія влади; Ватсон – щира емоційна реакція; Кіті – страх, який трансформується у впевненість.

Такі моделі не лише виокремлюють індивідуально-психологічні риси персонажів, але й виконують функцію смислотворчих маркерів, які визначають динаміку конфлікту, емоційне напруження та загальний наративний розвиток. Серіал демонструє, що невербальна комунікація в аудіовізуальному дискурсі

постає як системоутворювальний художній інструмент, здатний формувати інтерпретаційне поле твору та поглиблювати його семантику.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у порівняльному аналізі невербальних стратегій у різних жанрових форматах аудіовізуального дискурсу та у вивченні кореляції між специфікою кінесичних і паралінгвальних та просодичних засобів у мультимодальному полікодовому кінодискурсі.

Література

Ekman, P. Emotions Revealed: Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life. New York: Owl Books, 2003. 267 p.

Ekman, P. Telling Lies: Clues to Deceit in the Marketplace, Politics, and Marriage. New York: W.W. Norton, 1992. 366 p.

Mehrabian M. Nonverbal Communication, 1972, 235 p

Pease, A. Body Language: How to Read Others' Thoughts by Their Gestures. London : Sheldon Press, 2017. 256 p.

Sherlock. BBC Television Series. Created by Mark Gatiss & Steven Moffat. Londo: BBC, 2010–2017.

ЛОТОЦЬКА Ю., КОЛЯСА О.

(Дрогобицький державний педагогічний університеті ім. І. Франка)

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕКСТІВ

Англомовні маркетингові тексти становлять особливий тип дискурсу, що функціонує на перетині мовознавства, психології та соціології комунікації. Їх специфічність обумовлена первинною комунікативною настановою – переконати реципієнта у доцільності придбання певного товару чи послуги. Т. А. Безугла у своєму дослідженні рекламного дискурсу виділяє п'ять ключових характеристик, що визначають його лінгвістичну природу:

“стислість, інформативність, експресивність, переконливість та запам’ятовуваність” [Безугла 2007, с. 67]. Ці характеристики формують особливу систему мовних засобів, що відрізняє маркетинговий дискурс від науково-технічного, художнього чи офіційно-ділового стилів.

Лексичний склад англomовних маркетингових текстів демонструє унікальне поєднання нейтральної, термінологічної та емоційно забарвленої лексики. Домінуючу роль відіграють лексеми з позитивною конотацією, що підтверджують дослідження Р. Харріса, який зазначає, що “реklamний дискурс характеризується асиметрією в бік позитивно маркованих лексем у співвідношенні 7:1 порівняно з нейтральним дискурсом” [Harris 2015, p. 134].

Оцінна лексика в маркетингових текстах функціонує як основний засіб створення позитивного образу товару. Дж. Ліч у своєму класичному дослідженні “English in Advertising” провів частотний аналіз лексем англomовної реклами та виявив, що найбільш рекурентними є прикметники “new, good, better, best, free, fresh, delicious, sure, clean, wonderful, special” [Leech 1966, p. 78]. Цей набір лексем отримав назву “реklamного лексичного ядра” і характеризується семантичною розмитістю, що дозволяє застосовувати їх до широкого кола товарів та послуг.

Особливе місце в лексико-семантичній системі маркетингових текстів посідають неологізми та okazіоналізми. К. Е. Майерс зауважує, що “створення нових лексем у рекламному дискурсі відбувається за двома основними моделями: функціональною (позначення реальних властивостей продукту) та емотивною (створення позитивних асоціацій)” [Myers 1994, p. 156]. Прикладами функціональних неологізмів можуть слугувати “anti-aging”, “oil-free”, “waterproof”, тоді як емотивні представлені лексемами типу “luxurious”, “divine”, “irresistible”.

Термінологічна лексика у маркетингових текстах виконує подвійну функцію: з одного боку, вона надає науковості та достовірності повідомленню, з іншого – створює ауру експертності та професіоналізму бренду. А. Д. Белова відмічає, що “псевдонаукова термінологія в рекламі часто не відповідає

строгим критеріям термінологічності, але ефективно виконує прагматичну функцію” [Белова 2003, с. 89].

На морфологічному рівні англомовні маркетингові тексти демонструють специфічний розподіл частин мови, що відрізняється від нормативного розподілу в нейтральному дискурсі. Дослідження С. Танака показали, що в рекламних текстах спостерігається підвищена концентрація прикметників (на 40% більше, ніж у нейтральних текстах) та прислівників (на 25% більше), що пов'язано з необхідністю створення яскравих, емоційно насичених образів [Tanaka 1999, р. 203].

Характерною рисою є активне використання ступенів порівняння прикметників, особливо найвищого ступеня. Як зазначає Дж. Вестергаард, “суперлативи у рекламному дискурсі виконують функцію категоричної оцінки якості товару, навіть якщо об'єктивні підстави для такої оцінки відсутні” [Vestregard 1985, р. 112]. Система дієслівних форм у маркетингових текстах характеризується домінуванням теперішнього часу та імператива. Теперішній час створює ефект актуальності та безпосередності: “This cream transforms your skin”, “Our formula delivers results”. Імператив реалізує основну прагматичну настанову маркетингового тексту – спонукання до дії: “Try now”, “Discover the difference”, “Experience the luxury”.

Синтаксична організація англомовних маркетингових текстів підпорядкована принципам легкості сприйняття та максимального впливу на реципієнта. О. О. Селіванова у своєму дослідженні стилістики рекламного дискурсу констатує, що “синтаксис рекламного тексту тяжіє до розмовного стилю з превалюванням простих речень та еліптичних конструкцій” [Селіванова 2008, с. 156]. Це пояснюється психолінгвістичними особливостями сприйняття рекламної інформації, яка має конкурувати з численними іншими стимулами за увагу споживача.

Простота синтаксичних конструкцій компенсується їх емоційною насиченістю та ритмічною організацією. К. Кук зауважує, що “рекламні тексти часто наслідують поетичну організацію мовлення з використанням алітерації,

асонансу та ритмічних повторів” [Cook 2001, p. 234]. Це створює ефект музикальності, що сприяє запам’ятовуванню рекламного повідомлення.

Еліптичні конструкції в маркетингових текстах виконують одразу кілька функцій: економлять простір (важливо для друкованої реклами), створюють ефект розмовності та невимушеності, а також дозволяють уникнути категоричних тверджень, які можуть виявитися неправдивими. Приклади еліпсису: “Longer, stronger lashes” (замість “Our mascara gives you longer, stronger lashes”), “Pure luxury” (замість “This product represents pure luxury”).

Питальні конструкції у маркетингових текстах зазвичай є риторичними і спрямовані на залучення уваги та створення ефекту діалогічності. Р. Весс відмічає, що “риторичні питання в рекламі активізують когнітивні процеси реципієнта та імітують персональну комунікацію” [Wess 2011, p. 178].

Метафора в маркетингових текстах функціонує як засіб концептуалізації абстрактних понять через конкретні образи. Л. Форсвіль зазначає, що “реklamні метафори часто базуються на універсальних архетипних образах, що забезпечує їх міжкультурну зрозумілість” [Forceville 1996, p. 89]. Типовими є метафори трансформації (“Transform your skin”), подорожі (“Journey to beauty”), битви (“Fight aging”), що апелюють до базових людських переживань.

Метонімічні перенесення у рекламному дискурсі часто реалізуються через синекдоху, коли ціле позначається через частину або навпаки. Наприклад, “face” у значенні “особистість” (“A face you can trust”), “hands” у значенні “турбота” (“In caring hands”).

Епітети у маркетингових текстах виконують функцію емоційної оцінки та створення бажаного образу товару. М. Д. Майєрс класифікує рекламні епітети на три категорії: сенсорні (“silky smooth”, “crystal clear”), емоційні (“passionate red”, “confident look”) та оціночні (“perfect solution”, “ultimate experience”) [Mayers 1994, p. 167].

Прагматичний аспект англомовних маркетингових текстів тісно пов’язаний з теорією мовленнєвих актів Дж. Остіна та Дж. Серля. Основним мовленнєвим актом рекламного дискурсу є директив – спонукання до покупки.

Однак цей директив рідко виражається прямо, натомість реалізується через низку допоміжних мовленнєвих актів: репрезентативів (повідомлення про властивості товару), експресивів (вираження захоплення товаром), комісивів (обіцянки результату).

Т. ван Дейк у своїй теорії дискурсу підкреслює, що “рекламний дискурс характеризується маніпулятивною інтенціональністю, яка реалізується через систему імпліцитних смислів та пресупозицій” [Dejk 1991, p. 234]. Наприклад, фраза “Now even more effective” пресупонує, що продукт був ефективним і раніше, хоча це може не відповідати дійсності.

Персуазивна функція маркетингових текстів реалізується через комплекс прагматичних стратегій: апеляцію до авторитету (“Recommended by dermatologists”), соціального схвалення (“Millions trust our brand”), особистої вигоди (“Save 50% today”), емоційного задоволення (“Feel confident and beautiful”).

Полімодальність сучасних маркетингових текстів також впливає на їх лінгвістичні характеристики. Взаємодія вербального компонента з візуальними, аудіальними та тактильними елементами створює синестетичний ефект, що підвищує ефективність впливу на реципієнта. К. Джевїтт зауважує, що “у полімодальних рекламних текстах вербальний компонент часто виконує анкорну функцію, фіксуючи інтерпретацію візуальних елементів” [Jewitt 2006, p. 178].

Література

- Безугла Т. А. Лінгвопрагматика дискурсу: монографія. Київ : Київський університет, 2007. 278 с.
- Бєлова А. Д. Лінгвістичні аспекти аргументації. Київ : Логос, 2003. 304 с.
- Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми: підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 156.
- Cook G. The Discourse of Advertising (2nd Edition). London; New York : Routledge, 2001. P. 234.
- Forceville Ch. Pictorial Metaphor in Advertising. London : Routledge, 1996. P. 89.
- Harris J. M. Think more analogue, be more digital: How a little more analogue thinking can result

in better digital strategy and marketing communications. Createspace Independent Publishing Platform, 2015.

Jewitt C. Technology, Literacy and Learning: A Multimodal Approach. London : Routledge, 2006.

Leech G. N. English in advertising: Linguistic study of advertisement in Great Britain. Prentice Hall Press, 1966.

Myers C. E. Creative Language in Advertising. 1994, P. 156.

Tanaka S. Advertising Language: A Pragmatic Approach to Advertisements in Britain and Japan. London : Routledge, 1999. P. 203.

van Dijk Teun A. Racism and the Press. London : Routledge, 1991.

Vestergaard T. The Language of Advertising. Oxford : Blackwell, 1985. P. 112.

Wess R. The rhetorical question in advertising. 2011. P. 178.

НИКИФОРЕНКО І. В.

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)

ВЖИВАННЯ ЧАСТОК В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Сучасна лінгвістика виявляє великий інтерес до питань міжособистісної комунікації, її структури та системи, її функціонування, тож повністю природною виявляється необхідність виявлення та опису її складових елементів дискурсу, які в процесі взаємодії з іншими чинниками як лінгвістичного, так і екстралінгвістичного характеру, є її рушійною силою.

В лінгвістиці XXI століття особливу увагу приділяють питанням, пов'язаним з комунікативно-прагматичним підходом до вивчення мовленнєвих одиниць в їх реальному функціонуванні в мовленні. Характерною особливістю німецького розмовного мовлення, зокрема діалогічного, є частки, які слугують для вираження емоцій та суб'єктивного ставлення до змісту висловлення.

Вживання часток у процесі комунікації для аутентичного німецькомовного дискурсу є типовим, бо вони надають мовленню емоційного забарвлення, жвавості й неповторного колориту природного спілкування

[Weydt 2010, с. 14; Verbitskaja, Kulina, Nikiforenko 2012, с. 7].

Загальновідомо, що система часток німецької мови досить розгалужена. Однак, як показує наше дослідження, їх вплив на прагматичні встанови висловлювання у діалозі недостатньо розроблено, тому проведене дослідження за своєю проблематикою є своєчасним. Застосувавши комплексний підхід до вивчення як зовнішніх, так і внутрішніх ознак своєрідної звукової анатомії висловлення, було встановлено, що висловлення з частками в сучасному німецькомовному дискурсі для кожного комунікативного типу на рівні сприйняття виявляють своєрідну специфіку [Кулина, Никифорова 2021, с. 126].

Особливості функціонування часток завжди пов'язані з обставинами спілкування та відображенням позиції його учасників [Kresić, Batnić 2016, с. 46]. Оскільки діалог – це повноцінна підсистема комунікації, яка представляє діяльність адресанта й адресата і містить сукупність мовленнєвих засобів та екстралінгвістичних факторів, обраних і скомбінованих для оптимального досягнення комунікативних завдань, то його можна розглядати як адекватний рівень для повного й детального опису часток.

Висока частотність часток у діалогічному мовленні пояснюється їх комунікативною універсальністю, причому для носіїв мови процес вибору та вживання часток є автоматизованим і не залежним ані від соціального положення, ані від рівня освіченості мовця, натомість він завжди зумовлений ситуаційно.

Частки допомагають реалізувати цілі та наміри мовця, емоційну оцінку змісту висловлювання [Heggelung 2001, с. 4]. Окрім цього, при здійсненні своїх функцій частки взаємодіють не лише з лексичним складом усього висловлювання, але й впливають на увесь дискурс. До основних комунікативно-прагматичних функцій часток відноситься встановлення ілюкутивного контакту мовця з комунікативним партнером, забезпечення зворотного зв'язку, зокрема функція модифікації цілеустановки висловлювання за рахунок надання йому різних відтінків емоційно-оцінного ставлення мовця.

Отримані в ході проведення експерименту результати аналізу висловлювань з частками підтверджують висунуту гіпотезу про існування цілої низки загальних характеристик, що диференціюють висловлювання різних комунікативних типів у діалогічному мовленні. Частки акумулюють у собі суб'єктивно-модальні значення висловлювань та детермінують, таким чином, вживання лексичних, граматичних, синтаксичних і просодичних засобів для експлікації певних значень і формування діалогічного спілкування.

Література

- Кулина І. Г., Никифорова І. В.* До проблеми модальних часток в парадигмі дослідження сучасної німецької мови. *Мова та мовлення: фундаментальні парадигми розвитку: кол. моногр.* / за ред.: Калинюк Т. В., Боднарчук Т. В. Кам'янець Подільський : ТОВ Друкарня "Рута", 2021. С. 124-140.
- Heggelung K. T.* Zur Bedeutung der deutschen Modalpartikeln in Gesprächen unter besonderer Berücksichtigung der Sprechakttheorie und der DaF-Perspektive. *Linguistik online*, 9. 2001.
- Weydt H.* Abtönungspartikel und andere Disponible. In: Harden Th., Hentschel E., 40 Jahre Partikelforschung, Tübingen : Stauffenburgverlag, 2010. S. 11-32.
- Kresić M., Batnić M.* Modalpartikeln. Deutsch im Vergleich mit dem Kroatischen und Englischen. *Deutsch als Fremdsprache. Zeitschrift zur Theorie und Praxis des Faches DaF* 1, Leipzig : Erich-Schmidt-Verlag, 2016. S. 45-54.
- Verbitskaja T., Kulina I., Nikiforenko I.* Modalpartikeln bei der Entwicklung der deutschen diskursiven Kompetenz : методична розробка до практичного курсу німецької мови для студентів 2-го та 3-го курсів факультету романо-германської філології. Одеса : Атлант, 2012. 74 с.

ЕМОЦІЙНО МАРКОВАНА ЛЕКСИКА В МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ*

Інформація є неймовірно важливим ресурсом у сучасному світі. Вона є невід'ємною частиною життя людини й має значний вплив на її становлення як особистості. Сьогодення складно уявити без постійного потоку нових даних, а поява Інтернету створила цю доступність, дозволивши людству отримувати відповіді на запитання будь-де та в будь-який час за лічені секунди.

Однак така кількість інформаційного шуму щодня може дезорієнтувати людей, тоді як швидкий темп життя ускладнює цю проблему, послаблюючи пильність і створюючи перешкоди для зосередження уваги читачів. Люди стають менш уважливими до деталей, витрачаючи дедалі менше часу на прочитання та осмислення подій у світі, що впливає на їхнє сприйняття дійсності.

Проблематика емоційного впливу мовлення неодноразово ставала предметом аналізу як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. П. Екман, Д. А. Рассел, А. Вежбицька, О. А. Стишов та Л. І. Мацько вивчали особливості прояву емоцій у мові та досліджували, як текст може впливати на почуття людей, що поглиблює розуміння механізмів емоційного впливу мовлення.

Актуальність пропонованого дослідження полягає в тому, що в умовах постійного інформаційного потоку суспільна увага до російсько-української війни поступово знижується. У межах нашої розвідки це твердження верифікується на основі аналізу корпусу новинних статей європейських англомовних ЗМІ (DW, France 24, Politico Europe, Euronews, Der Spiegel International, El País English, RFI English, Balkan Insight) за період від лютого 2022 р. до жовтня 2025 р.

Достовірні джерела можуть використовувати емоційно марковану

лексику для привернення уваги до суспільно значущих проблем і викликання емпатії у читачів. Уміле використання такої лексики дає змогу зосередити увагу на актуальних проблемах, що потребують негайного вирішення. Емотивна лексика може викликати емоції та переживання у тих, хто занадто зосередився на власному житті, сприяючи подоланню байдужості, або навпаки, зменшувати рівень тривоги, демонструючи неупереджений погляд на події.

Утім, використання емотивної лексики в сучасних медіатекстах справляє безпосередній вплив на емоційний стан читача та формує його подальші реакції. Найчастіше спостерігаємо появу гучних заголовків та використання емоційно насиченої лексики, що слугує засобом залучення уваги аудиторії, а інколи — інструментом дезінформації, створення паніки чи демонстрації позиції авторів щодо подій. У цьому контексті, використання емоційно маркованої лексики у медійному просторі доцільно розглядати в межах критичного дискурс-аналізу, який дає змогу виявити способи мовного впливу та маніпуляції в сучасних медіа.

З погляду критичного дискурс-аналізу, мова є «соціальною діяльністю», і контекст використання мови має вирішальне значення. Критична лінгвістика та критичний дискурс-аналіз спрямовані на аналіз як прихованих, так і неприхованих структурних відносин домінування, дискримінації, влади та контролю, оскільки вони проявляються в мові. У межах критичного дискурс-аналізу особливий інтерес становлять способи, за допомогою яких мова впливає на ідеологію в різних соціальних інститутах. Критичні теорії, а отже, і критичний дискурс-аналіз, набули особливого статусу як орієнтири для людської діяльності. Вони спрямовані на просвітлення та підтримку емансипації. Однією з цілей критичного дискурс-аналізу є «демістифікація» дискурсів шляхом розкриття сутності ідеологій [Wodak 2007, с. 208-209].

Т. А. ван Дейк [van Dijk 2006, с. 365] відзначає, що маніпуляція – це одне з ключових понять критичного дискурс-аналізу. Маніпулювання людьми передбачає здійснення впливу на їхню свідомість, тобто на їхні переконання, знання, погляди та ідеології, які надалі й визначають їхню поведінку та вчинки.

Існує багато способів психологічного впливу на людську свідомість на основі дискурсу, таких як інформування, навчання і переконання, які також формують або змінюють знання та погляди людей. Згідно з Т. А. ван Дейком [van Dijk 2006, с. 365], дискурс загалом, і маніпулятивний дискурс зокрема, передбачає, що обробка інформації відбувається в короткочасній пам'яті, що в основному призводить до розуміння (слів, речень, висловлювань і невербальних засобів комунікації). Така інтерпретація є стратегічною в тому сенсі, що вона відбувається онлайн, і одночасно є як цілеспрямованою, тобто функціонує на різних рівнях структури дискурсу, так і гіпотетичною: замість повного аналізу формуються швидкі та ефективні припущення.

Одна з форм маніпуляції полягає в тому, щоб розміщувати частину тексту на видимій позиції (наприклад, зверху), виділяти більшим або жирним шрифтом; ці прийоми привертають більше уваги, а отже, оброблятимуться адресатами з додатковим часом або ресурсами пам'яті як у випадку із заголовками, назвами чи рекламними слоганами, що сприяє більш детальному осмисленню, кращому представленню та запам'ятовуванню. Т. А. ван Дейк акцентує увагу на тому, що специфічні особливості тексту та мовлення – такі як візуальна репрезентація – можуть безпосередньо впливати на осмислення інформації в контексті короткострокової пам'яті таким чином, що читачі звертають більше уваги на певні фрагменти інформації, ніж на інші [van Dijk 2006, с. 365].

До того ж, автор зауважує, що це відбувається не лише в маніпулятивному дискурсі, але й у таких формах комунікації як новинні повідомлення, підручники та інші жанри. Це свідчить про те, що з позиції когнітивного підходу маніпуляція не є чимось особливим: вона використовує дуже загальні властивості обробки дискурсу. Схожі процеси мають місце у багатьох формах невербального спілкування, таких як: загальне оформлення, використання кольору, фотографій чи малюнків під час листування, або жестів, міміки та інших невербальних проявів в усному дискурсі.

Емоційно маркована лексика може сприяти ширшому розголосу події

завдяки акцентуванню на певній проблематиці, що є надзвичайно важливим у контексті сучасних реалій. Подібні явища спостерігаються не лише в медійному дискурсі, а й у соціальних мережах, де нерідко спостерігається тенденція до збереження нейтральності щодо агресора та применшення масштабів проблеми. Водночас така лексика може використовуватися як чинник, що впливає на суспільну свідомість, оскільки саме в медійному дискурсі про російсько-українську війну мова є інструментом формування громадської думки та маніпулювання емоціями аудиторії.

Література

Van Dijk T. A. Discourse and manipulation. *Discourse & Society*. 2006. No. 17 (3). P. 359–383.

Wodak R. Pragmatics and critical discourse analysis: A cross-disciplinary inquiry. *Pragmatics & Cognition*. 2007. No. 15 (1). P. 203–225.

**Дослідження проведено в межах грантової підтримки Національного фонду досліджень України за проектом «Інноваційні технології маніпулювання масовою свідомістю: поліпарадигмальний лінгвістичний вимір» (реєстраційний № 0124U004832).*

ПОЛІЩУК Н. П., ФРУМКІНА А. Л.

(Міжнародний університет, м. Одеса)

ТЕХНОЛОГІЯ ЧАТ-БОТІВ У СИСТЕМІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Технологія чат-ботів у системі вивчення іноземних мов відкриває новий етап розвитку цифрової освіти, поєднуючи штучний інтелект, адаптивне навчання та інтерактивну комунікацію. На відміну від традиційних електронних підручників або LMS-платформ, чат-боти відтворюють елемент живого спілкування, що наближає навчальний процес до реальної мовної практики.

Завдяки алгоритмам *Natural Language Processing (NLP)* чат-боти здатні розпізнавати мовлення користувача, аналізувати його граматичну структуру, лексичний вибір і стилістичні особливості, а також формулювати відповіді з урахуванням контексту. Це дає змогу створювати ситуації умовного діалогу, які сприяють розвитку не лише лінгвістичної, а й соціокультурної компетентності.

Методичною перевагою чат-ботів є можливість *персоналізації навчання*: система підлаштовується під рівень володіння мовою, темп засвоєння матеріалу й індивідуальні інтереси користувача. Завдяки аналітичним модулям бот може відстежувати типові помилки, формувати рекомендації щодо їх усунення та пропонувати завдання диференційованого рівня складності.

З педагогічного погляду чат-боти реалізують принципи *комунікативно-діяльнісного підходу* й *гейміфікації навчання*. Здобувач сприймає роботу з ботом як діалогічну взаємодію, що знижує мовленнєву тривожність і підвищує мотивацію. Сценарії спілкування можуть моделювати типові комунікативні ситуації – знайомство, покупку квитка, обговорення новин, –що сприяє розвитку практичних умінь.

У контексті CLIL-технологій (*Content and Language Integrated Learning*) чат-боти здатні поєднувати **вивчення мови з пізнавальною діяльністю**, наприклад, під час інтегрованих занять з історії, мистецтва чи природничих наук іноземною мовою.

Під чат-ботом (*chatbot, conversational agent*) розуміють програмного агента, призначеного для імітації діалогу з користувачем природною мовою у текстовому або голосовому форматі. У лінгводидактиці чат-боти виступають як засоби навчальної комунікації, що поєднують технічну автоматизацію й педагогічну адаптацію.

За функціональними ознаками можна виділити три основні типи чат-ботів.

Сценарні (rule-based) чат-боти працюють за фіксованими діалоговими шаблонами і є ефективними для тренування лексико-граматичних структур на початковому етапі. Rule-based чат-боти часто використовуються як мовні

тренажери в навчальних платформах, таких як Duolingo, LingQ, Mondly. Їх перевага – висока передбачуваність, контрольованість і безпомилковість, що дозволяє уникнути когнітивного перевантаження на початкових етапах вивчення мови. Однак на просунутих рівнях вони є обмеженими з погляду гнучкості, глибини діалогу й адаптивності.

Інтелектуальні (AI-driven) чат-боти використовують алгоритми машинного навчання й великі мовні моделі (LLM), здатні до контекстного аналізу, творчої генерації мовлення та адаптації до рівня користувача. На відміну від rule-based ботів, які працюють на основі жорсткої логіки, AI-боти реалізують імовірнісну модель відповіді: вони обирають найдоречніший варіант з усіх можливих, базуючись на мовному корпусі, на якому їх було навчено. Це робить їх особливо ефективними на рівнях B2-C1, де необхідне не механічне повторення мовного матеріалу, а вільне маніпулювання мовними структурами, стилістичне варіювання та мовна рефлексія.

Гібридні чат-боти поєднують фіксовані сценарії з елементами NLP, зручні для мобільних платформ і систем дистанційного навчання (Moodle, Telegram). Такі боти зазвичай не здатні до глибокого контекстного аналізу, але мають гнучкі шаблони відповіді, що робить їх зручними для мобільних платформ із обмеженим доступом до ресурсів.

В українській педагогічній практиці класифікацію чат-ботів за функціями запропоновано у роботах Ляшенко і Назаренко, які виокремлюють *інформативні* (подання навчального матеріалу), *тренувальні* (мовні вправи), *комунікативні* (імітація діалогу), а також *мотиваційні* (використання гейміфікації та елементів заохочення) [Ляшенко, Назаренко 2023].

Чат-боти все частіше розглядаються як частина екосистеми цифрового навчання, зокрема в поєднанні з LMS Moodle, Google Classroom і Zoom. Так, наприклад, у праці Олефіренко Н. Л. зазначається, що чат-бот, інтегрований у систему Moodle, може виконувати функцію навігатора, тьютора та мовного помічника, допомагаючи здобувачам орієнтуватися у структурі курсу, перевіряти виконання вправ та проводити рефлексію щодо власного прогресу

[Олефіренко 2021].

Функціонал освітніх чат-ботів є досить широким і багатограним, він охоплює такі важливі напрямки, як:

- моделювання типових комунікативних ситуацій на завдану тему (співбесіда, подорож, підготовка до іспиту тощо);
- забезпечення автоматичного зворотного зв'язку із корекцією граматичних і лексичних помилок користувача;
- збагачення словникового запасу користувача за допомогою контекстного використання лексики;
- адаптація складності матеріалу до рівня здобувача;
- розвиток навичок рефлексії через мета-когнітивні запитання («що було складним», «як можна висловитися інакше» тощо).

Дослідження підтверджують, що інтерактивна взаємодія з AI-ботами сприяє розвитку спонтанного мовлення, критичного мислення та дискурсивних стратегій [Lee, Choi, Choi 2022].

Чат-боти є важливим інструментом сучасної лінгводидактики, що поєднує технологічний та педагогічний підходи до навчання іноземних мов. Вони сприяють формуванню автономності, мотивації та рефлексивності у здобувачів, розширюючи можливості індивідуалізованого навчання в умовах цифровізації освіти. Подальші дослідження мають бути спрямовані на методичне моделювання сценаріїв взаємодії та оцінювання ефективності чат-ботів у реальному навчальному процесі.

Література

- Ляшенко О. І., Назаренко Т. В. Цифрові освітні технології у підготовці майбутніх фахівців *Вісник Київського університету імені Бориса Грінченка. Серія: Педагогіка*. 2023. № 1 (43). С. 112–120.
- Олефіренко Н. Л. Інтеграція чат-ботів у середовище Moodle для навчання іноземних мов *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. Т. 7. С. 54–61.
- Frumkina A. Postmodern principles in integrated teaching of foreign languages and fine arts to

primary learners in the New Ukrainian School. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. 13 (4), 579–594. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/499>

Lee K., Choi H., Choi J. Effects of chatbot-based English speaking practice on students' anxiety and motivation *Journal of Educational Technology & Society*. 2022. Vol. 25, No. 4. P. 203–216.

PRIKHODKO G. I.

(Zaporizhzhia National University)

PECULIARITIES OF EXPRESSIVE SPEECH ACTS

This research explores the linguistic, pragmatic, and cultural peculiarities of expressive speech acts, aiming to provide a comprehensive analysis of their role in human communication.

By integrating insights from speech act theory, politeness theory, and cross-cultural pragmatics, this study seeks to answer the following questions:

- * What are the defining features of expressive speech acts?
- * How do expressives vary across languages and cultures?
- * In what ways are expressives shaped by context, intention, and social norms?
- * What challenges do expressives present in intercultural communication, translation, or digital discourse?

Through these inquiries, the thesis contributes to a deeper understanding of how language not only communicates meaning but also performs emotion, negotiates identity, and sustains social bonds.

Language is not only a tool for conveying information or requesting actions. It is also a powerful means of expressing emotions, attitudes, and social relationships. Among the various types of speech acts identified in pragmatic theory, expressive speech acts stand out due to their unique ability to reveal the speaker's psychological or emotional state. First categorized by John Searle in his taxonomy of illocutionary acts, expressives differ significantly from assertive or directive speech acts in that

they are not evaluated based on truthfulness or factual accuracy but on their sincerity and appropriateness within a given social context.

Expressive speech acts include utterances such as "I'm sorry," "Congratulations," "Thank you," and "I appreciate your help." These acts do not describe states of affairs in the world, but instead express an internal reaction to such states, often involving affective or evaluative content. Their central peculiarity lies in their subjectivity, emotional immediacy, and contextual sensitivity. They function not only as linguistic acts but also as social performances that uphold politeness norms, manage interpersonal relationships, and signal the speaker's stance.

Moreover, expressives are inherently culture-bound: what is understood as a sincere apology in one culture may be seen as inadequate or even offensive in another. This cultural variability introduces complexity into the interpretation, translation, and use of expressive acts in multilingual or intercultural contexts. For instance, while English often relies on verbal expressives to show gratitude or sympathy, other languages may employ more indirect means, or substitute these expressions with non-verbal rituals.

Another peculiar aspect of expressives is their standard yet flexible nature. Although many expressives follow conventionalized patterns ("I'm sorry for your loss", "Well done!"), they can be adapted, exaggerated, or subverted for specific purposes – such as in sarcasm or irony. This duality makes them particularly rich for analysis, as they blend elements of ritualized communication with individual creativity.

From a linguistic perspective, expressive speech acts often feature unique prosodic and syntactic markers. Interjections, exclamatives, and emphatic intonation frequently accompany expressives, emphasizing their emotional tone. In digital communication, expressives have adapted to new modalities – emojis, reaction GIFs, and memes now serve expressive functions, adding another layer of semiotic complexity.

One of the key findings is that expressive speech acts play a crucial role in maintaining social harmony and expressing politeness. Their function extends beyond

simple emotional release. They are essential components of social rituals such as apologies, congratulations, condolences, and expressions of gratitude or disapproval. These acts, while often formulaic, are highly sensitive to context, and their success depends largely on timing, sincerity, and cultural expectations.

Cultural comparison revealed that expressives are not universal in form or frequency. Cultural norms influence what emotions are appropriate to express, how explicitly they should be verbalized, and which linguistic forms are acceptable or expected. Misunderstandings often arise in intercultural interactions due to differing norms around emotional expression and politeness strategies, highlighting the need for greater pragmatic awareness in cross-cultural communication.

To sum up, expressive speech acts are a rich and complex area of study at the intersection of linguistics, pragmatics, sociolinguistics, and intercultural communication. Their unique combination of emotional expression, social function, and linguistic form sets them apart from other speech acts and underscores their centrality in everyday interaction.

СТЕПАНІЮК Н. В., ІГІНА О. В.

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО АНІМАЛІСТИЧНОГО НАРАТИВУ

Анімалістичний наратив-оповідання з погляду та/або від імені тварини в англомовній прозі виділився в самостійний вид оповідання в другій половині XIX століття. Початок йому поклала непрофесійна письменниця Анна Сьюел (Anna Sewell, 1820-1877). Так сталося, що дитяча травма позбавила її можливості вільно ходити, і вона з особливою любов'ю ставилася до коня, який возив усіх членів сімейства у справах, до церкви, у гості.

Молода жінка, яка не має письменницького досвіду, задумала розповісти про те, як проходить життя коня і наскільки вона залежить від темпераменту та характеру господаря. Результатом стала невелика книга "Автобіографія коня" (*Black Beauty: His Grooms and Companions. The Autobiography of a Horse, 1877*). Письменниця померла через три місяці після виходу "Автобіографії" у світ, так і не дізнавшись, що стала автором бестселера, який досі хвилює читацьку аудиторію, перекладену більш ніж 40 мовами світу.

Свою біографію розповідає жеребець Чорний Красень, синювато-чорний красень з білою міткою на лобі. Як і належить у розповіді себе від однієї особи: *"The first place I can remember, was a large pleasant meadow..."* [Sewell 2017, с. 23] – так починається повість. Герой-наратор проживає в ній все своє життя, від маленького коника, опікуваного матір'ю, яка дає йому мудрі поради і розповідає про його родовід *"You have been well bred and well born; your father has a great name in these parts, and your grandfather twice won the Cup at the races"* [Sewell 2017, с. 24] до глибокої кінської старості.

За різними життєвими обставинами, що наздоганяють його господарів, його продають і перепродають, він потрапляє в хороші і погані руки, завжди багато працює і важко старіє. У цьому він незмінно залишається надійним і слухняним *"uncomplaining and obedient"* [Sewell 2017, с. 120] помічником господаря.

Герой постійно підкреслює, що вдача і поведінка коні залежать, переважно, і, від уроджених інстинктів, але від ставлення до неї господаря: що більше співчуття і любові до тварини він виявляє, то більших результатів він добивається. Про тяжку долю коня, що везе вгору непосильний вантаж; стоїть, запряжений в таксі або коляску, під зливою і лютим вітром; не отримує належного догляду, обігріву, корми, а також піддається катуванням грубих або хмільних візників - про це "зсередини", "з перших рук", тобто, від самої страждаючої тварини дізнається читач, який завжди, природно, сидів у цьому самому таксі або на козлах, або в сідлі, не підозрюючи, що тварина може і відчувати, і розмірковувати, як запевняє нас Чорний Красень, багаторазово

вживаючи *I was feeling (pride, disgust, anger), I was thinking about (his words, our journey, the accident)* [Sewell 2017].

Присутній при розмовах оточуючих і переказуючи їх читачеві, Чорний Красень присвячує його в актуальні політичні та соціальні проблеми свого часу: розшарування суспільства, з кричущою злиднями одних і благоденством інших; фарс під назвою "вибори"; непосильна дитяча праця; пияцтво як спроба втекти від нестерпності буття. Тут дано і прекрасні описи Лондона 1870-х, що вже став мегаполісом, і великих дворянських угідь, і полювання на лисиць на конях і з гончими того кількісно незначного шару суспільства, який називався *gentry*.

До цього слід додати яскраво виражену дидактичну та релігійну спрямованість "Автобіографії": читачів навчають, як жити правильно, по-християнськи, і як Небеса винагороджують за милосердя та безпорочність. Хто живе "по совісті", як кучер Джеррі, тому віддасться сторницею. Хто порушує християнські закони глибинної впорядкованості світу, той несе покарання, як покалічив коня і "в помсту" розбився до смерті п'яниця Ройбен Сміт.

Мова, якою все це донесено до читача, граматично ідеально вивірена, лексично загальнодоступна (за винятком термінології, пов'язаної з об'їздом коней), дещо грішить сентиментальними повторами *sweet, perfect, the very best*, характеризуючими гарних господарів, коней.

Можна сказати, що якби розповідь вела сама Анна Сьюел, вона написала б – і за змістом, і за формою – таку саму книгу. Наратив від однієї особи, від особи, настільки неординарної як кінь, виступає тут штучним засобом, який у ряді випадків (наприклад, герой точно знає свій вік - 2 роки, 4 роки, 10 років, 12 років; у нього хороша пам'ять - він пам'ятає і людей, і коней, з якими він зростав) сприймається як такий.

Однак, при безперечних вадах цього літературного дебюту, він досяг своєї мети - показав той бік життя Англії XIX століття, яке при всій своїй буденності і повторюваності, виявилось несподіваним, новим, часто шокуючим, саме завдяки засобу "розповіді зсередини". Перший в англомовній літературі

аніمالістичний наратив проклав дорогу новому напрямку сповідальної літератури.

У наступні півтора століття заговорили та/або представили свої точки зору як фокалізатори [Genette 1983] сотні тварин у тисячах творів англomовних авторів різних континентів. Перше місце серед тварин, що озвучили свої картини світу, належить собаці. За нею сліднують кінь, кішка, птахи (голуби, чайки). Більш екзотичні павук, черепаха, мураха. Є навіть личинка жука-деревоточця. Серед авторів, які створили аніمالістичні наративи, є дуже відомі – Джек Лондон, Стівен Кінг, Джордж Оруелл, Джуліан Барнс, Урсула Ле Гуїн, та менш відомі, наприклад, Метт Хейг, Дейв Еггерс, Мей Сартон та інші.

Крім розширення списку авторів та нараторів слід відзначити жанрову різноманітність аніمالістичної розповіді ХХ–ХХІ ст. Сьогодні воно представлене практично всіма жанрами – від згаданої автобіографії до політичної та соціальної сатири. (*George Orwell, Animal Farm; Julian Barnes, History of the World в 10 ½ Chapters*). Тут є і сімейна сага (*Matt Haig, The Last Family in England*), і любовний роман (*John Grogan, Marley and Me*), і детективний роман (*Spence Quinn, Chet and Bernie*), і роман жахів (*Stephen King, Cujo*), і фантастика (*Ursula Le Guin, Buffalo Gals and Other Animal Presences*), та пригоди (*Sam Savage, Firmin*).

Список можна продовжити, однак, він не вичерпає всього, що представлено аніمالістичним наративом, бо останній, по-перше, постійно поповнюється новими надходженнями та, по-друге, не обмежується англomовною літературою. Достатньо згадати сучасні "котячі" оповідання Марти Кетро, або французькі "Записки жирафа" Шарля Нодьє, або частини "Алхіміка" Пауло Коельйо.

Подібна популярність аніمالістичного наративу у авторів і у читачів пояснюється можливістю побачити навколишній світ у незвичному ракурсі, що відкриває нові можливості для його пізнання.

Genette G. Narrative Discourse. Ithaca : Cornell University Press, 1983. 288p.

Genette G. Figures III. Paris : Seuil, 1972. 285p.

Sewel A. Black Beauty. NY : HarperCollins, 2017. 240 p.

SHKVORCHENKO-OSADTSA N.

(International University, Odesa)

PROSODY AS A TOOL OF INFLUENCE IN MEDIA ADVERTISING

In contemporary media, discourse plays a pivotal role in shaping public perceptions, reinforcing or challenging social norms, and constructing collective identities. One of the most critical aspects of media discourse is gender representation, which reflects broader cultural and ideological frameworks. English media, in particular, demonstrates how gender roles are encoded, negotiated, and transformed through lexical, grammatical, and stylistic means. Analyzing these patterns provides insights into the mechanisms of meaning-making, the reproduction of stereotypes, and the emergence of alternative discursive practices that reflect evolving perceptions of gender in modern society.

Recent research emphasizes the complex interplay between language, media, and gender. Ukrainian scholars, such as Dobrovolska and Kovalchuk, have highlighted the persistence of gender stereotypes in Ukrainian media and advertising, identifying both linguistic strategies that reinforce traditional roles and emerging patterns of resistance [Добровольська 2018; Ковальчук 2017].

International studies continue to explore these dynamics. Cameron analyzes how English media discourse negotiates gender intersections [Cameron 2011], while Henderson [Henderson 2016] and Dobson [Dobson 2015] examine the role of digital media in reshaping gender representation. Herring demonstrates that online platforms amplify both traditional stereotypes and opportunities for new identity performances

[Herring 2010]. Mills and Talbot emphasize that media discourse continues to rely on conventional gender norms but increasingly provides spaces for resistance and the negotiation of alternative identities [Mills 2012; Talbot 2010].

Overall, the literature demonstrates that English media discourse is a dynamic arena where gender is linguistically constructed, ideologically framed, and constantly renegotiated.

Men and women are often described differently in news and advertising. Men are frequently associated with agency, authority, and expertise, while women are disproportionately framed through appearance, emotions, or familial roles.

Advertising discourse tends to rely on gendered stereotypes, such as women as caregivers and men as decision-makers. However, contemporary campaigns increasingly challenge these norms, reflecting broader social demands for inclusivity.

Gender-inclusive language is becoming more common in English media, including the use of singular they and neutral job titles (firefighter instead of fireman), reflecting the influence of equality movements.

Social media amplifies both stereotypes and alternative identities. Hashtags and online campaigns (#MeToo, #HeForShe) illustrate how digital discourse provides new spaces for gender activism while also facing backlash rooted in older norms.

Media texts often employ irony, intertextuality, and framing devices to sustain or challenge gender norms. Satirical news, for example, exposes implicit stereotypes to critical reflection.

English media discourse reflects a complex interplay between continuity and change in gender representation. While many linguistic patterns reproduce conventional roles, there is a growing trend toward gender inclusivity, critical engagement with stereotypes, and alternative narratives. Media thus functions both as a mirror of social norms and a space for their negotiation, where gender identities are constantly constructed and reconstructed.

Future research should explore such directions as:

- digital media platforms: the rise of podcasts, social media videos, and AI-generated content requires detailed study of gendered communication in multimodal

environments;

- cross-cultural analyses: comparing English media across different countries can reveal how global and local discourses shape gender representation;

- interdisciplinary approaches: integrating linguistics, media studies, and sociology can deepen understanding of how media discourse influences social change and promotes inclusive communication practices.

References

Добровольська В. Гендерні стереотипи в українських медіа. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2018. Вип. 42. С. 45–60.

Ковальчук І. Лінгвістичні стратегії репрезентації гендеру в сучасній українській рекламі. *Науковий вісник НТУУ “КПІ”*. Серія: Філологія. 2017. Вип. 5. С. 78–87.

Cameron D. The New Intersections of Gender and Media Discourse. *Discourse & Society*. 2011. Vol. 22, No. 5. P. 523–541.

Dobson A. Gender Representation in Digital Advertising. *Journal of Media Studies*. 2015. Vol. 9, No. 1. P. 34–50.

Henderson L. Prosody and Gendered Persuasion in Online Media. *International Journal of Linguistic Studies*. 2016. Vol. 12, No. 3. P. 101–118.

Herring S. Gender and Power in Online Communication. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2010. Vol. 15, No. 2. P. 123–135.

Mills S. Gender and the Language of Advertising. London : Routledge, 2012. 256 p.

Talbot M. Language and Gender. Cambridge : Polity Press, 2010. 248 p.

Секція 3.

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА ЕТНОЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ. **ЗІСТАВНЕ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ КАРТИН СВІТУ**

БОГДАНОВА М. І.

(Запорізький національний університет)

КОМПЕНСАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В ЕКРАНІЗАЦІЇ ЛІТЕРАТУРНОГО ПОРТРЕТУ

Процес екранізації літературного твору передбачає трансформацію портретних характеристик при переході з вербальної знакової системи у візуальну. Ця трансформація становить фундаментальну герменевтичну проблему, оскільки літературний портрет оперує абстрактними номінаціями, що не мають прямих візуальних еквівалентів. Як зазначає Л. Хатчеон, адаптація є не простим відтворенням, а процесом транскодування між різними семіотичними системами [Hutcheon 2013].

Історично кінематограф пройшов шлях від буквального ілюстрування літературних творів до вироблення власної мови візуалізації психологічної глибини тексту. У ранньому німому кіно режисери намагалися компенсувати відсутність вербального компонента через гіперболізовану жестикуляцію та міміку, що часто призводило до театралізації [Stam 2000]. Поява звукового кіно дозволила інтегрувати діалог, проте створила нову проблему: як уникнути механічного фіксування театральної вистави кінокамерою та зберегти специфічно кінематографічні засоби передачі внутрішнього світу персонажа (монтаж, ракурси, крупні плани тощо).

Сучасна теорія мультимодальності пропонує розглядати екранізацію як створення окремого культурного продукту за допомогою засобів нового медіа [Kress G., van Leeuwen 2001; Kress G., van Leeuwen 2020]. Кінематограф компенсує неможливість прямої передачі вербальних характеристик через

одночасне використання візуальних (освітлення, колір, композиція кадру), аудіальних (музика, звукові ефекти) та кінетичних елементів (рух камери, міміка, жестикуляція акторів), які працюють синхронно для створення цілісного образу персонажа. Метою дослідження є систематизація компенсаційних стратегій у передачі портретних характеристик на матеріалі роману Ш. Бронте «Джейн Ейр» та кіноадаптації К. Фукунаги.

Методологічну основу становлять концепції мультисеміотичності Г. Креса та Т. ван Левена [Kress, van Leeuwen 2001; Kress, van Leeuwen 2020], теорія адаптації Л. Хатчеон [Hutcheon 2013], семіотичні підходи Р. Барта [Barthes 1967] та У. Еко [Eco 1989]. Дослідження базується на концепції транссеміотичної транспозиції, згідно з якою вербальний код літературного портрету трансформується у множинні аудіовізуальні коди кінематографа через механізми декомпозиції та реконфігурації семіотичних ресурсів. Принципова відмінність між лінійною, послідовною природою вербального тексту та симультанною, просторово організованою природою візуального образу вимагає компенсаційних механізмів, що забезпечують функційну еквівалентність при зміні семіотичного носія.

Синестезія реалізує візуалізацію портретних характеристик за допомогою одночасного використання візуальних та аудіальних кодів. Музичний супровід маркує емоційний стан героїні: у сценах внутрішнього конфлікту Джейн (епізод після розкриття таємниці про дружину Рочестера) ліричний фортепіанний мотив компенсує відсутність вербальної рефлексії, характерної для літературного тексту. Світлотіньове моделювання диференціює етичну позицію персонажа: теплий бічний світ у сценах діалогу Джейн з Рочестером (бібліотека, сад) контрастує з холодним верхнім освітленням в епізодах у Гейтсгед Голлі (червона кімната, сварки з місіс Рід), створюючи візуальну опозицію між простором свободи та простором пригнічення. Колористична система передає динаміку емоційної трансформації героїні: домінування ахроматичних тонів (сірий, коричневий) у костюмах Джейн в епізодах у Ловуді та перших сценах у Торнфілді візуалізує літературні характеристики “*plain*,

poor, obscure” [Brontë 2021, p. 363], тоді як поступове введення теплих відтінків у фінальних епізодах (бежеві, персикові тони) маркує трансформацію образу героїні від негативно маркованих характеристик до позитивних конотацій *“hope in its aspect and life in its colour”* [Brontë 2021, p. 405].

Контрастування візуалізує вербальні опозиції через просторово-композиційні дихотомії кадру. Центро-периферійна диспозиція маркує соціальну ієрархію: у сценах балу в Торнфілді Джейн зображена на краю кадру біля стіни, тоді як Бланш Інграм займає центральну позицію, матеріалізуючи літературну опозицію між *“poor, obscure, plain, and little”* [Brontë 2021, p. 363] й ідеалом жінки тогочасного суспільства. Монтажні опозиції створюють темпоральний контраст: повільні, статичні кадри Джейн у Ловуді (сірі коридори, монотонні заняття) протиставлені динамічним сценам у Торнфілді (рух камери, швидка зміна планів). Масштабні переходи компенсують відсутність внутрішнього монологу: різка зміна кадрів від загальних планів маєтку до великого крупного плану обличчя Джейн у момент розкриття таємниці про Бертю Мейсон візуалізує психологічний конфлікт, експлікований у романі через питання-виклик *“Do you think, because I am poor, obscure, plain, and little, I am soulless and heartless?”* [Brontë 2021, p. 363].

Виявлено, що компенсаційні стратегії функціонують через принцип функційної еквівалентності різних семіотичних ресурсів. Синестезія візуалізує абстрактні якості через інтеграцію аудіовізуальних кодів, компенсуючи неможливість прямої передачі внутрішніх станів засобами зображення. Контрастування створює візуальні еквіваленти вербальних бінарних опозицій через просторову організацію кадру та монтажні структури.

Трансформація здійснюється через взаємопов'язані механізми: конкретизація (абстрактні номінації → візуальні коди), візуалізація (вербальні тропи → просторові мізансцени) та семіотична компенсація (епітетична динаміка → композиційна еволюція персонажа в кадрі). Ці механізми не зводяться до простого перекодування вербального опису у візуальне зображення. Дослідження показує, що успішна екранізація не відтворює

буквально літературний опис, а використовує кінематографічні інструменти – монтаж, світло, музику, композицію кадру – для створення образу, який передає те саме значення, однак іншою семіотичною системою.

Література

- Barthes R.* Elements of Semiology. London : Cape, 1967. 111 p.
- Brontë C.* Jane Eyre. Kharkiv : Folio, 2021. 653 p.
- Eco U.* The Open Work. Cambridge : Harvard University Press, 1989. 285 p.
- Hutcheon L.* A Theory of Adaptation. 2nd ed. New York : Routledge, 2013. 232 p.
- Jane Eyre : film / directed by C. Fukunaga. USA, UK : Focus Features, 2011. 120 min.
- Kress G., van Leeuwen T.* Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication. London : Bloomsbury Academic, 2001. 152 p.
- Kress G., van Leeuwen T.* Reading Images: The Grammar of Visual Design. 3rd ed. London : Routledge, 2020. 312 p.
- Stam R.* Film Theory: An Introduction. Malden, MA : Blackwell, 2000. 381 p.

ЛЮТА Н. Я., ТЄЛКОВА О. В.

(Запорізький національний університет)

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛІМЕНТАРНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ «PIRORO» ЯК МАРКЕРА ІСПАНСЬКОМОВНОЇ МІЖОСОБИСТІСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасній лінгвістиці помітним чином збільшується увага до маркерів міжособистісної комунікації, у рамках якої вербальні та невербальні засоби допомагають співрозмовникам контактувати більш ефективно. Це можуть бути звертання, вигуки, компліменти, міміка та жести, які, у залежності від регіону спілкування, можуть відрізнятись лінгвокультурною специфікою та викликати інтерес з боку дослідників.

Досліджуючи регіональні особливості іспанськомовного ареалу, особливу увагу науковці приділяють компліментарному висловлюванню *piroro*. На

думку Кальво Переса, рігоро – це емоційно-компульсивний, метафоричний і гіперболічний мовленнєвий акт, який чоловік спрямовує на жінку, майже завжди несподівано, змушуючи її трохи червоніти [Calvo Pérez 2005, p. 31-48].

Згідно з Наталією Венкловською, рігоро притаманні публічність, гумористичність та використання прикметників. Сучасне рігоро є проявом поведінки суб'єкта у повсякденному мовленні, неофіційних ситуаціях і вважається елементом соціальної взаємодії. Головною метою прояву такої поведінки є зваблення та привертання уваги (бажаної або небажаної) до своєї особистості, незалежно від місця та часу [Venclovská 2006, p. 8].

На лінгвокультурні особливості іспанської мови та її національних варіантів впливає географічне положення, історичні події та традиції певної країни. Як вважає Саррасін Хеан, іспанська мова поширена не тільки в Іспанії, а також у державах Латинської Америки та Африки, тому, лінгвокультурні особливості зустрічаються у кожній країні.

Незважаючи на використання однієї мови на цих територіях, культура, етикет, звички є різними. Таким чином, однакові мовні одиниці можуть сприйматись по різному [Sarrazin 2019, p. 14]. Кароліна Гут'єрес Рівас також вважає, що рігоро є одним з найважливіших внесків у лінгвокультурний аспект таких країн, як Мексика, Аргентина, Пуерто-Ріко, Сальвадор, Іспанія та інших, стверджуючи, що ця дискурсивна практика є частиною культурної традиції [Gutiérrez Rivas 2014, p. 45-64].

Для дослідження лінгвокультурного аспекту компліментарних висловлювань піропо фактичний матеріал було відібрано з іспанськомовних сайтів та соціальної мережі Facebook. У деяких прикладах спостерігається порушення орфографічних норм, але ми подаємо їх в оригінальному вигляді задля збереження автентичності мовлення.

У результаті аналізу піропо було виявлено, що мексиканському, венесуельському, еквадорському та чилійському варіантам іспанської мови є притаманним вживання прикметника *lindo* (красивий, красива) для опису зовнішності, у той час як в Іспанії вживають відповідники – *guapo*, *bonito*,

hermoso. Наприклад:

*A una mujer **linda** acompañada de la madre: «Que **linda** flor, lástima que venga con la maceta».*

*Te vi pasar y hasta el Metro dejó de sonar de lo **linda** que eres.*

*Eres más **linda** que un atardecer en Valparaíso con vino en mano.*

Лексема *lindo* виступає національно-культурним маркером певних країн Латинської Америки та використовується для вираження прихильності, доброзичливості та опису краси.

У Колумбії, Домініканській Республіці та Венесуелі не нехтують використанням лексеми *mami*, яка водночас є звертанням та вигуком, наприклад:

***Mami**, no muevas tanto la cuna que despiertas al niño.*

*Diablo **mami** que buena esquina pa' poner un puesto de leche.*

*Dios **mami** si fuera un varco pirata te comería el tesoro k tiene entre las piernas.*

Застосування цього звертання має привернути увагу особи, яка є молодою та красивою жінкою, відповідно певному стандарту краси, прийнятному у національній культурі цих країн.

Також, маркером міжособистісної комунікації являється використання у компліментарних висловлюваннях рідко precedentних імен, наприклад, відбувається референція до відомого мандрівника – Христофора Колумба: *Si **Cristóbal Colón** te viera, diría: ¡**Santa María**, qué pinta tiene esa niña!* Завдяки цьому рідко ми можемо простежити, що, на думку адресанта, навіть головний мореплавець XV сторіччя був би приголомшеним красою дівчини, якій адресується піропо. Референція до Діви Марії у вигуку підсилює емотивність висловлювання.

Окрім історичних постатей, мовці зіставляють себе або адресата з відомими брендами, наприклад:

*(1)¿Por casualidad, tu nombre es **Gillette**? ¡Porque eres lo mejor para el hombre!*

(2) *Tú eres **Lipton** y yo un hielito, ¡no me toques que me derrito!*

(3) *No eres **Google**, pero tienes todo lo que estoy buscando.*

У першому компліментарному висловлюванні адресант порівнює адресата з відомою маркою гігієнічних продуктів, підкреслюючи її важливість для чоловіків. Друге рігоро має на меті передати стан людини, яка побачила вродливу особу. Начебто мовець попереджає, що слухач має здатність «розтопити» адресанта своєю «гарячою» красою, бо порівнює адресата з чаєм, у якому швидко тане лід. Останній приклад використовується для порівняння адресата з відомою пошуковою системою *Google*, підкреслюючи, що той містить усе, що цікавить мовця.

Отже, рігоро є ефективним інструментом регулювання комунікативних відносин та засобом пізнання іншої культури, оскільки лінгвокультурна складова, що стає підґрунтям окремих компліментарних висловлювань піропо, спонукає нас до занурення у регіональні особливості іспанської мови та багату культуру країн іспаномовного ареалу.

Література

Calvo Pérez J. El piropo en la España de 2000 y las nuevas formas de cortesía. *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana*. España, 2005. P. 31 – 48.

Gutiérrez Rivas C. Consideraciones sobre el piropo en Venezuela desde las nociones de imagen y ethos, de la Teoría de la Cortesía. Michigan : Central Michigan University, 2014. P. 45 – 64.

Sarrazin J. P. Crítica al Elogio de la Diversidad Cultural. Columbia : Universidad de Antioquia, 2019. 14 p.

Venclovská N. Los piropos españoles. Brno : Masarykova univerzita, 2006. 35 p.

Los 50 mejores piropos para mujeres: ¡hazlas reír y suspirar! URL: <https://www.matrimonio.com.co/articulos/los-40-mejores-piropos-para-mujeres-hazlas-reir-y-suspirar--c8372> (дата звернення - 15.11.2025).

Los 70 mejores piropos para mujeres: ¡atrevidos, chistosos, y románticos! URL: <https://www.matrimonios.cl/articulos/piropos-para-mujeres--c8942> (дата звернення - 15.11.2025).

27 «piropos» que todas las venezolanas escuchamos al salir a la calle. URL : <https://matadornetwork.com/es/27-piropos-que-todas-las-venezolanas-escuchamos-al-salir-la-calle/>

Piropos

Dominicanos.

URL:

<https://www.facebook.com/Asociaciondedominicanosenelexterior/posts/piropos-dominicanosdiablo-mami-que-buena-esquina-pa-poner-un-puesto-de-lecheque-/655451277942072/>
(дата звернення - 15.11.2025).

LAZEBNA N.

(Julius-Maximilians-Universität Würzburg, Germany)

MOISEIENKO K.

(Ukrainian Free University, Munich, Germany)

**LIVING IN DIFFERENT LANGUAGES: TRANSCULTURAL
EXPLORATION OF HOME, BELONGING, AND EMPOWERMENT FOR
DISPLACED LEARNERS**

“The Language of Happiness Without Borders” is a multilingual digital project developed by Kateryna Moiseienko, Olena Gural, and Olena Voskova as part of N. Lazebna’s course “Transcultural Mediation of Multilingual Educational Environments” at the Ukrainian Free University in Munich. Rooted in the lived experiences of Ukrainians around the world, the initiative explores how language shapes our sense of home, happiness, and identity. More than a communicative tool, language is portrayed as a bridge, a vessel of memory, and a source of resilience in an increasingly globalized world. This lens is especially vital for those navigating migration and cultural adaptation. Happiness, within the project, is not a fixed goal but a fluid journey expressed through healing, connection, and celebration, and brought to life through art and multilingual storytelling. Language plays a crucial role in shaping how happiness is understood across cultures, with terms like “sisu” in Finnish or “wa” in Japanese reflecting culturally specific emotional ideals [Wierzbicka 2014].

Research shows that individuals feel happiest when their emotions align with

culturally valued feelings, suggesting that “feeling right” may be more important than “feeling good” [Tamir et al., 2017]. The vocabulary available in a language influences how people report and pursue happiness, as seen in cross-cultural studies of emotional expression and well-being [Jackson et al., 2022]. These linguistic differences highlight the importance of culturally sensitive approaches to studying happiness and underscore the limitations of universal definitions [Dewaele, Li 2022; Veenhoven, 2000–present].

A significant linguistic insight offered by the project is the examination of how shared memory and linguistic experience actively connect people across vast geographical and cultural boundaries. To effectively convey these themes, the project employs a blend of multimodal, sensory, and creative practices, integrating verbal, visual, musical, and bodily forms of engagement [Lazebna & Lut 2025]. Children interact with language through drawing, storytelling, music, movement, and collaborative projects, demonstrating that linguistic acquisition is most effective when embedded in experiential and artistic contexts.

Language, Creativity and Children’s Identity. “The Language of Happiness Without Borders” explores how Ukrainian refugee children in Germany cultivate a sense of home, belonging, and emotional resilience through multilingual and creative expression. Within this transcultural framework, language is not treated as a mere communicative tool but as a living archive of memory, identity, and emotional nuance. These children, often navigating Ukrainian, German, and English, act as intuitive mediators who shift between languages and semiotic systems to articulate complex feelings, cultural memories, and personal narratives.

Multilingual engagement becomes a pathway to healing and connection, fostering empathy, cognitive flexibility, and a renewed sense of self. The project highlights how translanguaging practices, where children fluidly combine linguistic resources, enable them to bridge emotional and cultural divides. Volunteers support these interactions by modeling intercultural dialogue and linguistic sensitivity, not as instructors but as co-participants in a shared space of meaning-making. A central practice, “A Word that Smells like Home”, illustrates how sensory

associations visual, auditory, and tactile support emotional security and strengthen linguistic identity. Activities such as decorating letters, assembling words around meaningful themes, and participating in musical exercises enable children to experience language as embodied and personal, linking linguistic forms with feelings of home and well-being. Such multimodal engagement highlights the interplay between cognition, emotion, and expression, and demonstrates that language acquisition is inseparable from creative and sensory experience.

Building on this, research in early childhood education underscores the value of sensory-rich environments in fostering linguistic development. For example, embodied learning approaches that integrate movement, sound, and visual stimuli enhance memory retention and emotional connection to language [Kiefer, Trumpp 2012]. Moreover, multimodal literacy practices encourage children to construct meaning through diverse expressive forms, reinforcing their sense of identity and belonging [Rowse, Walsh 2011]. These findings confirm that language learning is not merely cognitive but deeply affective and experiential.

This research emphasizes that multilingual and multimodal interactions contribute to emotional literacy, cultural awareness, and adaptive capacities in diverse contexts. Language competence extends beyond vocabulary and grammar to include embodied understanding, creative expression, and the ability to navigate complex social and cultural environments. By situating linguistic experience within playful, sensory, and artistic frameworks, the project presents a model of living pedagogy, where multilingualism becomes a resource for connection, resilience, and self-expression.

References

- Dewaele J.-M. Enjoyment. S. Li P. Hiver, & M. Papi (Eds.), *The Routledge handbook of second language acquisition and individual differences*. Routledge, 2022. P. 190–206. URL: <https://doi.org/10.4324/9781003270546-16>
- Jackson C., Cunha N. H. d. A., Bonfim C. B., Santos-Lima C., Siquara G. M. Emotion regulation, subjective happiness and meaning of life of university students in the pandemic. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 2022. 32, Article e3219. SciELO. URL: <https://doi.org/10.1590/1982-4327e3219>
- Lazebna N., Lut K. Hybrid Harbors: Immersive Learning Spaces for Unsafe Regions. *eLmL* 2025:

The Seventeenth International Conference on Mobile, Hybrid, and On-line Learning. ThinkMind Digital Library, 2025. P. 1–6.

Tamir M., Schwartz S. H., Oishi S., Kim M. Y. The secret to happiness: Feeling good or feeling right? *Journal of Experimental Psychology: General*, 2017. 146(10). P. 1448–1459. American Psychological Association. URL: <https://doi.org/10.1037/xge0000303>

Veenhoven R. The four qualities of life: Ordering concepts and measures of the good life. *Journal of Happiness Studies*, 2001. (1). P. 1–39. Springer. URL: <https://doi.org/10.1023/A:1010072010360>

Without Borders. (n.d.). Homepage. Google Sites. URL: <https://sites.google.com/view/without-borders/homepage>

МОКЛЯК О. І.

(Полтавський державний аграрний університет)

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ ЧОЛОВІКА В УКРАЇНСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ ПАРЕМІЯХ

Паремії кожної мови – то дивовижний мікросвіт, у якому віддзеркалено національні уявлення про духовні цінності, соціальні норми. Вони не лише репрезентують універсальні моделі, а й експлікують ментальні константи, що визначають світогляд певного народу. Сучасні дослідники (А. Архангельська, К. Дворова, Т. Космеда, Т. Соломянюк, Л. Ставицька, І. Шкіцька та ін.) все частіше зосереджують свою увагу на гендерно маркованих пареміологічних одиницях, адже прислів'я і приказки, у яких представлено образи чоловіка й жінки, дають змогу глибоко осягнути стереотипізоване бачення світу. З огляду на те, що саме компаративні студії найбільш яскраво висвітлюють етноунікальність мовних одиниць, маємо на меті дослідити особливості вербалізації образу чоловіка в українському та німецькому паремійному ресурсі.

У паремійних традиціях обох народів образ чоловіка є багатовимірним, він охоплює фізичні, психологічні (особливості вдачі, моральні чесноти, розумові

здібності), соціальні параметри.

Ознака фізичної краси в житейській свідомості українців та німців не є такою важливою для чоловіка, як для жінки. П. Айснер з цього приводу іронічно зауважує: «Бути красенем, без сумніву, – це найгірше, що може трапитися в житті з істотою чоловічої статі. Його долі не позаздриш» [Архангельська 2007, с. 429]. Тому в пареміях обох народів поціновані насамперед матеріальна забезпеченість чоловіка, його моральні, розумові якості: *Який-такий, аби був – аби хліба роздобув; Поганий парубок на вроду, та гарний на вдачу; На красивого чоловіка дивитись гарно, а з розумним жити легко; Ein schöner Mann ist selten ein guter Mann; Ein schöner Bart macht kein schönes Herz.*

Щодо інтелектуальних здібностей чоловіка, то тут спостерігаємо певний когнітивний дисонанс. З одного боку, в обох культурах побутує уявлення про глибину чоловічого розуму, з іншого – натрапляємо на низку паремій з іронічно-презирливою конотацією: *Високий аж до неба, а дурний, як не треба; Великий як ломака, а дурний як собака; Мудрість у голові, а не в бороді; Nicht jeder, der einen Bart trägt, ist ein Philosoph; Viele Männer, wenig Verstand; Männer werden älter, aber nicht unbedingt klüger. Висміювання зазнають і інші вади чоловіка: недолугість, легковажність, лінощі тощо (До роботи як дід до дівок; Лінивий як ведмідь зимою; Їсть як вовк, а робить як комар; Ein fauler Mann ist eine Last für das Haus).* В обох культурах сатиричні паремії функціонують як засіб утвердження нормативної моделі поведінки: вони виокремлюють негативні приклади, акцентуючи увагу на значущості позитивних якостей.

Типізованими позитивними ознаками маскулінності в українській та німецькій мовних картинах є мужність, терплячість, рішучість. При цьому українські паремії вирізняються більшою експресивністю, гіперболізацією, що значно увиразнює ідеал стійкості й хоробрості: *Сміливого куля боїться; Терпи, козаче, отаманом будеш.* Німецьким пареміям притаманна стриманість в описі названих рис чоловіка: *Ein Mann, ein Wort; Ein tapferer Mann fürchtet mehr die Schande als den Tod.* Тож німецька традиція засвідчує тенденцію до

раціоналізації маскулінного образу, тоді як українська – до емоційно-експресивної його репрезентації.

Обидві мови позиціонують шлюб як священне єднання чоловіка й жінки, де панують гармонія і взаєморозуміння: *Найліпша спілка – чоловік та жінка; Не потрібен і клад, коли в чоловіка з жінкою лад; Mann und Weib sind ein Leib.* У подружньому житті чоловікові відводиться роль глави родини, який забезпечує добробут, дбає про свою дружину, захищає її: *За гарним чоловіком і жінка, як калина; Жінка без мужа – то дім без фундаментів; Чоловік жінці не тягар, а пожиток; Die Frau ist des Mannes Visitenkarte; Ein guter Ehemann ist seines Hauses Krone; Wer seine Familie schützt, schützt die Welt.* Роль чоловіка в родині часто є провідною, свідченням чого є такі українські та німецькі паремії: *Куди голка – туди й нитка, куди чоловік – туди и жінка; Die Frau tut es dem Mann gleich; Der Mann ist das Haupt, die Frau sein Hut.*

У пареміях обох порівнюваних мов пропагується сімейна ієрархія, де жінка має підпорядковуватися чоловікові (*Männer reden – Frauen schweigen; Жінку люби як душу, а трясси як грушу*), тож висміювання зазнає той чоловік, у родині якого верховодить дружина: *Горе тому дворові, де корова вказує воліві; Зле там діє, де когут мовчить, а курка ніє; Unter dem Pantoffel stehen.* Паремійний матеріал німецької та української мов містить приклади засудження нерівних шлюбів: *Ненадовго старий жениться; Junge Frau und aller Mann ist ein trauriges Gespann; Ein alter Mann, der freit, ist nicht gescheit; Wenn ein Alter ein junges Weib nimmt, so lacht der Tod.*

Яскраво концептуалізована в пареміях українського та німецького народів гендерна роль батька, яка є надзвичайно важливою для самореалізації чоловіка. Образ батька пов'язаний з пізньою соціалізацією дитини (передовсім сина), «практично в кожному суспільстві настає час, коли процес соціалізації хлопчиків передають до рук чоловіків. Так чи інакше, але до цього хлопчики вважаються ще не «по-справжньому» соціалізованими; вивершити їхнє входження в цілком людський (суспільний, культурний) статус можуть лише чоловіки» [Ортнер 2003, с. 143]. Саме цей аспект розкрито в таких мовних

одиницях: *Дитина ледача, якої батько не вчив; Яка гребля, такий млин, який батько, такий син; Der Vater zeigt den Weg, der Sohn geht ihn; Vaterliebe ist die erste Stütze des Sohnes.*

Отже, здійснений аналіз засвідчує ідентичність образу чоловіка в українському та німецькому світосприйнятті. Опрацьований гендерно маркований паремійний ресурс обох мов дав змогу окреслити основні маскулінні стереотипи: передовсім вимальовується позитивний образ відповідального, сильного, впевненого чоловіка, який є надійною підтримкою для своєї родини, однак цей образ не є ідеалізованим у жодній досліджуваній мовній картині, німецькі та українські паремії вказують і на негативні риси характеру, прояви авторитарної соціальної взаємодії. Загалом одержані результати не вичерпують висвітленої у статті проблематики, тому ця тема є перспективною та потребує подальшого наукового вивчення.

Література

Архангельська А. М. «Чоловік» у слов'янських мовах : монографія. Рівне : РІС КСУ, 2007. 448 с.
Ортнер Ш. Б.. Чи співвідноситься жіноче з чоловічим як природа з культурою. *Гендерний підхід: історія, культура, суспільство*. Львів, 2003. С. 134–152.

ПАВЛЮК О. О., САЛТИКОВА Т. О.

(Запорізький національний університет)

ОБРАЗ ЛЮДИНИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ ЗАСОБАМИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТАМИ-НАЗВАМИ МЕТАЛІВ

В останні десятиліття фразеологізми стають об'єктом підвищеної уваги лінгвістів як важливий засіб відображення національної картини світу та мовної свідомості, адже вони відбивають менталітет народу, його життєві цінності та світоглядні уявлення. Всебічно вивчаються джерела виникнення

фразеологічних одиниць, мотивованість їхнього значення, структура та семантика, ступінь семантичної цілісності, стилістичні функції, культурно-національна специфіка, а також закономірності уживання у мовленні.

Предметом нашої розвідки виступають фразеологічні одиниці французької мови, до складу яких входять компоненти-назви металів, що використовуються для опису зовнішності людини, характеристики її якостей, вчинків, станів тощо.

Фразеологізми, або фразеологічні одиниці, становлять ядро національної ідентичності, культурної самобутності та індивідуальної образності мови. Вони є семантично цілісними й синтаксично неподільними мовними знаками, формування і функціонування яких зумовлене фраземотворчою взаємодією одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів [Алефіренко 2004]. Серед металів, репрезентованих в аналізованих французьких фразеологізмах, найчастіше трапляються *l'or*, *l'argent*, *le bronze*, *le plomb*, *l'acier*, *le fer*. Розглянемо, як фразеологічні одиниці з компонентами-назвами металів слугують для опису фізичного стану та зовнішності людини, рис її характеру, розумових здібностей, матеріального добробуту, соціального становища тощо.

Найменування металів нерідко функціонують як засоби характеристики фізичного стану людини. Фраземи *santé de fer* і *muscles d'acier* презентують фізичну силу людини: перша позначає міцне здоров'я, дуже хороший фізичний стан, друга – міцні м'язи. Вирази передають як задовільний стан здоров'я *être de fer* – «бути стійким і міцним»; *avoir un estomac de fer* – «бути здатним з'їсти що завгодно», так і незадовільний *être marqué au fer rouge* – «бути травмованим»; *avoir du plomb dans l'aile* – «втратити сили, бути у поганій формі»; *avoir des jambes de plomb* – «мати дуже важкі ноги».

Назви металів можуть презентувати матеріальні статки людини. Дії та поведінку заможної людини образно представляють дієслівні фраземи з компонентами *l'or* та *l'argent*, що символізують багатство, розкіш і високий соціальний статус. Дієслівні фраземи *rouler sur l'or*, *marcher sur l'or et sur*

l'argent мають значення «бути багатим». Вважається, що фразема *rouler sur l'or* походить від виразу, що з'явився у XVIII ст., *se rouler sur l'or et l'argent* – «вертітися з боку на бік у купі золота та срібла». Зазвичай цей вираз використовується у заперечній формі – *Elle (Il) ne roule pas sur l'or.* – для позначення небагатої людини.

Образний вислів *être (tout) cousu d'or* – представляє дуже багату людину, дослівно: «бути зшитим із золота».

Про людину, забезпечену з народження, кажуть: *né avec une cuiller d'argent (en argent) dans la bouche* – «народжений у заможній родині». Цей вислів є калькою з англійської «*born with a silver spoon in his mouth*»; вважається, що спочатку ложки виготовляли з дерева, а пізніше з олова. У заможних сім'ях існувала традиція, за якою хрещений батько під час обряду хрещення дарував своєму хрещенику срібну ложку. Оскільки цей метал був набагато благороднішим і дорожчим, ніж олово, срібна ложка стала символом того, що дитина народилася в дуже заможній родині і у майбутньому не матиме жодних матеріальних труднощів.

Ставлення до грошей і багатства презентує також дієслівна ФО *adorer le veau d'or* – «поклонятися грошам; любити матеріальні блага; шанувати гроші».

У дієслівній фраземі *valoir son pesant d'or* найменування металу вказує на значущість людини, підкреслює її цінність і високий соціальний статус. Слово *le pesant* походить від дієслова *peser* – «важити». Оскільки золото – цінний метал, легко уявити, що вага (*le pesant*) у золоті когось не надто легкого являє собою значну суму. Цей вислів з'явився у французькій мові у XIII ст., спочатку він означав «бути надзвичайно цінним», а з часом уживався іронічно у значенні «бути кумедним або дивним настільки, що це «коштує золота»». У XVII ст. існував антонімічний вислів *valoir son pesant de plomb* – «бути вартим своєї ваги в свинці», який уживали жартома, коли йшлося про людину з недоліками чи негідними рисами.

Характер людини, її моральні якості та поведінкові особливості також вербалізуються за допомогою лексем на позначення металів.

Золото представляє лише позитивні людські якості, фразема *franc comme l'or* характеризує чесну, відверту людину, *avoir un cœur d'or* – щедру.

Сталь твердіша і стійкіша за залізо, ця назва металу представляє людину, яка має сильний характер, силу волі, твердість *acier trempé*, міцні нерви *avoir des nerfs d'acier* чи сильний моральний дух *avoir un moral d'acier*.

У сполученні з іменниками *le cœur*, *l'âme* найменування металів (*le bronze*, *le fer*, *l'acier*) вербалізують жорстокість, безсердечність, холодність до чужих страждань: *avoir le cœur de bronze*, *avoir l'âme de bronze* – «нечутливе серце, нечуйна душа»; *avoir le cœur de fer*, *avoir le cœur d'acier* – «жорстоке серце».

Свинець (*le plomb*) у дієслівній фраземі *péter les plombs* вказує на втрату самовладання, істерику. У 1980-х роках, коли електротехнології ще не були достатньо розвиненими, захист внутрішньої електричної мережі здійснювали за допомогою свинцевих запобіжників. Плавлення або перегорання свинцю призводило до припинення подачі струму і, як наслідок, зупинки роботи приладу, що і стало джерелом метафори «збою» у живленні мозку.

Розмовні фраземи з компонентом *le plomb* вербалізують розумові здібності людини, вказуючи на наявність або відсутність у неї здорового глузду, розумності: *avoir du plomb dans la tête* – «мати голову на плечах»; *ne pas avoir de plomb dans la cervelle (dans la tête)* – «бути легковажним, безвідповідальним».

Поєднання водночас сили та м'якості в характері або поведінці людини репрезентує вислів *une main de fer dans un gant de velours*. Спочатку фразема *une main de fer* вживалась для позначення особи, яка має владу і керує із жорстокістю або навіть насильством; *un gant de velours* («оксамитова рукавичка») вказує на те, що влада, хоча й тверда, здійснюється з м'якістю та дипломатією.

Взаємини між людьми та дії, спрямовані на іншого індивіда, відображаються у звороті *faire un pont d'or à qqn*, що означає «створити вигідні умови для відступу; надати можливість гідно піти; зробити вигідну пропозицію».

Настановою, моральним приписом є вислів *La parole est d'argent mais (et) le silence est d'or*, який радить утримуватися від надмірних слів, цінувати мовчання, як і вказівка *Il faut battre le fer tant qu'il est chaud*, що передає життєву пораду діяти вчасно, вчить не втрачати слушної нагоди.

Здійснена розвідка дає підстави виділити в аналізованій групі фразеологічних одиниць переважним чином дієслівні та іменникові фразеологізми. За своєю структурою розглянуті фраземи найчастіше відповідають словосполученням, рідше – реченням.

Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що фразеологічні одиниці з компонентами-назвами металів у французькій мові використовуються для позначення особливостей людського буття у фізичному, ментальному та соціальному просторі. Перспективою подальшого дослідження є порівняння образу людини, створеного засобами фразеологізмів з компонентами-назвами металів, у французькій і українській мові, а також у інших романських мовах.

Література

Алефіренко М.Ф. Фразеологізм. Українська мова : Енциклопедія. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Українська енциклопедія, 2004. С. 770-772

Intern@ute : expressions. URL: <https://www.linternaute.fr/expression/langue-francaise> (дата звернення: 05.10.2025)

Expressio : Les expressions françaises décortiquées. URL: <https://www.expressio.fr/expressions/> (дата звернення: 05.10.2025)

Rey A., Chantreau S. Dictionnaire d'expressions et locutions. Le Robert, 1993. 888 p.

TLFi : Trésor de la langue Française informatisé. ATILF – CNRS & Université de Lorraine. URL: <http://atilf.atilf.fr/> (дата звернення: 05.10.2025)

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ОФОРМЛЕННЯ ЕТИКЕТНОЇ СИТУАЦІЇ «ВІТАННЯ» В ІСПАНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

В іспанській лінгвокультурі етикетна ситуація вітання має особливе значення, оскільки вона не лише ініціює процес спілкування, а й формує його тон, визначає соціальний статус співрозмовників і створює основу для подальшої взаємодії. У системі міжособистісних стосунків іспанців вітання є не просто обов'язковим ритуалом, а проявом доброзичливості, поваги, щирості та відкритості, що відображає емоційний тип комунікативної культури цього народу [Bravo 2001, p. 46].

Метою нашої роботи є лінгво-прагматичний аналіз етикетної ситуації «вітання» та дослідження її реалізація засобами сучасної іспанської мови. Теоретичним підґрунтям роботи стали дослідження Бацевича Ф. С., Селіванової О. О., Манакіна В. М., Вежбицької А., Leech G., Williams R., Goffman E. та інших вчених, які вивчали етикетні ситуації як сукупність вербальних і невербальних дій, організованих за певним сценарієм і регламентованих соціальними нормами ввічливості.

Як слушно зауважує А. Вежбицька, етикетна ситуація завжди має комунікативну мету: встановлення, підтримання або завершення соціального контакту [Wierzbicka 1985, p. 145]. Вітання, у свою чергу, виконує переважно фатичну функцію, тобто сприяє встановленню контакту між співрозмовниками та відіграє роль у створенні атмосфери довіри й доброзичливості [Бацевич 2004, с. 101].

Слід зауважити, що вітальні форми в іспанській мові можна класифікувати на повні та скорочені залежно від ступеня структурної завершеності та офіційності ситуації спілкування. До найпоширеніших повних формул вітання належать *Buenos días*, *Buenas tardes*, *Buenas noches*. Їхня мовна структура

побудована за моделлю прикметник + іменник, де прикметник (*buenos/buenas*) узгоджується з іменником (*días, tardes, noches*) у роді та числі. Вони мають часову залежність і вживаються відповідно до частини доби. Такі формули зберігають нейтральний або офіційний відтінок, виконують функцію ввічливого звернення і часто супроводжуються іменем або звертанням: *Buenos días, señor Martínez; Buenas tardes, doña Carmen*.

Аналіз ілюстративного матеріалу дозволяє стверджувати, що подібні вислови відображають традиційну норму чемності та слугують проявом поваги й культурного такту, а також вказують на соціальну дистанцію між співрозмовниками.

- *Buenas tardes, señor, ¿qué desea?*
- *Buenas tardes, ¿tiene jersey de lana virgen?*

З плином часу та демократизацією комунікації в іспанській мові поширилися скорочені форми вітання. Найуживанішими є *Buenos* та *Buenas*, що реалізуються за допомогою прикметника у формі множини та набувають універсального характеру і часто вживаються замість повних формул. Ця модель поєднує лаконічність із доброзичливістю, зберігаючи етикетну функцію повних висловів. У розмовному мовленні часто можна почути: *¡Buenas! ¿Qué tal?*, де коротке вітання створює невимушену атмосферу. Поряд із ними активно використовуються варіанти, форма вираження яких представляє собою поєднання прислівника та прикметника, а саме *¡Muy buenas!*, *¡Muy buenos!*. Вони додають вітання більшій експресивності та щирості. Обидва варіанти підкреслюють легкий та невимушений тон сучасного спілкування в іспанській лінгвокультурі.

Варто зазначити, що односкладна формула вітання, що оформлюється за допомогою вигука, *¡Hola!*, посідає особливе місце в іспанській комунікативній культурі, адже є універсальною та соціально нейтральною. Вона вживається у спілкуванні людей будь-якого віку й соціального статусу та не має часової прив'язки. Її універсальність пояснюється відсутністю формальності й водночас щирим позитивним забарвленням. У творах сучасних іспанських

авторів це вітання є досить частотним, адже використовується у різноманітних комунікативних ситуаціях: *¡Hola, Lucía! ¿Qué tal?; ¡Hola! ¡Qué alegría verte!*. Аналіз мовного матеріалу дозволяє констатувати, що універсальність даної мовленнєвої моделі стала своєрідною мовною візитівкою іспанської комунікації.

Невід'ємною частиною етикетної ситуації вітання є післявітальні питання, які виконують функцію підтримання контакту. Найуживанішими є формули *¿Qué tal?, ¿Cómo estás?, ¿Cómo te va?, ¿Qué pasa?, ¿Cómo va todo?*. Вони мають фатичний характер, адже їхнє головне завдання – не з'ясування реального стану речей, а демонстрація зацікавленості й готовності до спілкування. Окрім коротких запитань, поширені й більш розгорнуті: *¿Cómo te va la vida?; ¿Qué tal el trabajo?; ¿Cómo está la familia?; ¿Cómo anda de salud?*. Такі конструкції, особливо в усному мовленні, виконують роль емоційного містка між співрозмовниками, сприяючи зміцненню відносин взаємної довіри. Важливо, що навіть у випадках короткої зустрічі на вулиці або в магазині іспанці не обмежуються простим *Hola*, а додають коротке питання про справи чи здоров'я, що є визначальною ознакою національної комунікативної культури.

- *¡Hola, Carmen! ¿Cómo estáis todos por casa?*
- *Bien, gracias a Dios.*

Після емпіричного аналізу матеріалу, можна стверджувати, що відповіді на такі питальні репліки зазвичай є досить стереотипними: *Bien, gracias. ¿Y tú?; Todo bien; Ahí vamos; No me quejo*, що засвідчує взаємність етикетного ритуалу. Проте, варто зазначити, що окрім нейтральних відповідей, можливе використання більш стилістично забарвлених варіантів, а саме вигуків типу: *¡Estupendo!; ¡Fenómeno!; ¡Guay!; ¡Requetebién!; ¡A tope!; ¡Pésimo!; ¡Fatal!; ¡Tremendo!*.

Ще одною характерною рисою іспанської етикетної ситуації вітання є поєднання кількох формул в одному акті. У щоденному спілкуванні часто можна почути: *¡Hola, buenos días!; ¡Buenas, cómo estás! ¡Qué alegría verte, hombre! ¿Qué tal la vida?*, де комбінуються основна формула, емоційний

елемент і післявітальне питання. Таке поєднання посилює виразність мовлення, робить його більш живим та природнім. У прозі іспанських письменників, наприклад, вітання нерідко супроводжується додатковими словами уваги:

- *¡Hola, buenos días, señorita Ana! ¿Cómo está usted hoy?*
- *¡Hola, Laura! Qué gusto verte después de tanto tiempo. Estoy bien, gracias, aunque un poco cansada con el trabajo últimamente. ¿Y tú, cómo estás?*

Подібна структура демонструє не лише ввічливість, а й теплоту стосунків. Поєднання форм відображає прагнення іспанців до максимального вираження емоцій і підтримки дружньої атмосфери у спілкуванні.

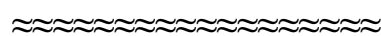
Підсумовуючи, варто наголосити, що етикетна ситуація вітання в іспаномовній культурі є надзвичайно багатогранною і варіативною, а вибір конкретної форми залежить як від соціального контексту, так і від характеру стосунків між комунікантами. Вітання не лише виконує функцію початкового контакту, а й формує емоційний тон подальшого спілкування, сприяючи створенню сприятливої атмосфери. У результаті, усвідомлене й адекватне використання вітальних висловів дозволяє ефективно налагоджувати міжособистісні зв'язки та зміцнювати соціальні відносини, що є найважливішим аспектом комунікативного процесу.

Література

Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 273 с. С.197–201.

Bravo D. La cortesía verbal en el español de España y América: diferencias y similitudes. *Revista Española de Lingüística Aplicada*, 2001. P. 39–54. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=87967>

Wierzbicka A. Different Cultures, Different Languages, Different Speech Acts : Polish vs. English. *Journal of Pragmatics*. London, 1985. № 9. P. 145–178.

СПРИЙНЯТТЯ КОНЦЕПТІВ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ ЗІ СТРИЖНЕВИМ КОМПОНЕНТОМ «АНІМАЛІЗМ» В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Компаративне дослідження фразеологічних одиниць, що є одним із найвиразніших засобів будь-якої мови, займає значну нішу у сучасних лінгвістичних парадигмах. Вагома частина наукових розвідок присвячена зіставному вивченню концептів тваринного світу з огляду на їх роль у розкритті образно-номінативної природи досліджуваних мов. Це, насамперед, зумовлено багатовіковим безпосереднім контактом людини з навколишнім середовищем, зокрема, з фауною, що відбувався століттями і, безперечно, позначився на формуванні фразеологічних систем сучасних мов. Метою дослідження є виявити різницю у сприйнятті тотожних концептів у фразеологічних одиницях зі стрижневим компонентом «аніمالізм» в німецькій та українській мовах.

До означених фразеологічних одиниць у своїх працях зверталась низка як вітчизняних, так і іноземних науковців, зокрема В. Гаврись, Б. Грінченко, В. Жайворонок, П. Чубинський, М. Агетхен (M. Agethen), Й. Кьорбер (J. Körber), В. Рихтер (W. Richter), К. Хюнемьордер (C. Hünemörder) та ін.

Порівняємо деякі фразеологічні одиниці зі стрижневим компонентом «аніمالізм». У фразеологічній системі української мови концепт *віл* здебільшого асоціюється з людиною, яка важко і надмірно працює *працює (робить), як [чорний] віл [у ярмі]; тягне, як віл воза; задихався (захекався), як віл у борозні; тихий, як робочий віл; гнеться, як віл у ярмо; впрягти, як вола в ярмо*. Натомість німецький концепт *Ochse* має яскраво виражений атрибут „дурний“ – нім. *so ein Ochse! du blöder Ochse! dumm wie ein Ochse* ‘дуже дурна людина’ *da müßte ich doch ein (schöner, rechter) Ochse sein!* ‘я що, дурень?!’ [Мізін 2005, с. 129; Wörterbuch für Redensarten].

У світовій культурі концепт укр. *вовк* / нім. *Wolf* може символізувати знищення, дикість, агресію, сатану, голод, страх, хитрість, брехливість, підступність, заздрість тощо. Фактично наведені атрибути відтворюють архетипні уявлення середньостатистичного європейця про цю тварину. Зокрема, у свідомості носіїв української та німецької мов, *вовк* виступає типовим прикладом хижака. Однак, якщо в німецьких казках *вовк* є символом жорстокого, підступного звіра (Брати Грімм «Червона Шапочка» / *die Brüder Grimm «Rotkäppchen»*), то в українських народних казках *вовк* (Вовчик-братик) – дурний та наївний, його постійно обдурює Лисичка-сестричка (казки «Про Лисичку-сестричку і Вовка», «Лисичка-сестричка і Вовк-панібрат» та ін.). Вищеназвані казкові образи тісно переплетені зі фразеологією обох мов.

Концепт укр. *лис* (*лисиця*) / нім. *Fuchs* – для обох фразеологічних систем є символом хитрощів, улесливості, спритності, що доводиться сталими мовними висловами *хитрий, як лис* (нім. *schlaue Fuchs*), *лисом підшитий* (пор. нім. *den Fuchspelz anziehen*), *Füchse prellen* ‘перехитрити хитрунів’; *лисом витися*, тобто ‘шукаючи прихильності, упадати біля кого-небудь’ [Жайворонок 2006, с. 334]. Але на відміну від української мови, в німецькій спостерігаємо і інше значення загальноприйнятого концепту *лисиця*: *ein krasser Fuchs* – у значенні «новачок» (так називають студента-першокурсника чи людину, яку щойно прийняли на роботу).

Хоча компоненти концепту укр. *засць* / нім. *Hase* є, в цілому, зіставними символами у порівнюваних мовах (у досліджуваних фразеологічних системах актуалізовано атрибути „боязкий, полохливий“ пор.: укр. *заяча душа*, нім. *Hans Hasenfuß*), однак німецький вислів *ein alter Hase* означає ‘досвідчену особу, людину з багаторічним досвідом’. У синонімічному значенні ‘бути достатньо досвідченим’ вживається вираз *kein heuriger Hase mehr sein*. Анімалізми з компонентом *Hase* мають в німецькій мові такі значення: *mein Name ist Hase* – можна порівняти з українським *моя хата з краю, я нічого не знаю*; *rufe nicht «Hase» bis du ihn im Sacke hast* – пор. укр. *не кажи «гон», доки не перескочиш* [Мізін 2005, с. 73; Wörterbuch für Redensarten].

В українській мові слово укр. *мавна* / нім. *Affe* має переносні значення ‘людина, яка сліпо наслідує чужі звички, вчинки’ (пор. німецькою *nachaffen* ‘мавпувати’), та ‘дуже негарна людина’ [12, с. 502]. В українських фразеологічних словниках ми не виявили одиниць з аналізованим компонентом.

Натомість у німецькій фразеологічній системі анімалізми з компонентом *мавна* (нім. *Affe*) представлені достатньо широко: *sich einen Affen kaufen* (як варіант – *einen Affen (sitzen) haben*) ‘бути сп’янілим’ *blau wie tausend Affen* ‘бути повністю п’яним’; *den Affen machen* чи *sich zum Affen machen* ‘блзнювати’; *einen Affen tanzen lassen* ‘веселитися’; *jemandem einen Affen machen* ‘дражнити когось’; *einen Affen an jemandem gefressen haben* ‘закохатися в когось’; *seinem Affen Zucker geben* ‘бути марним’; *ich bin doch nicht vom wilden Affen gebissen* ‘мене нелегко обдурити’; *nicht für einen Wald voll Affen* ‘нізащо’; *mich laust der Affe!* ‘я здивований’; *ich dachte, mich kratzt der Affe* ‘я остовпів від несподіванки’; *auf dem Affen sein* ‘страждати від симптомів виведення героїну’ [Мізін 2005, с. 14; Wörterbuch für Redensarten].

В українській мові слова *зозулька*, *зозулечка*, *зозуленька* використовуються як пестливі звертання до дівчини, жінки [Бусел 2001, с. 381]. Натомість в німецькій фразеологічній системі анімалізми з компонентом *зозуля* / нім. *Kuckuck* мають переважно негативне забарвлення: *(das) weiß der Kuckuck!* ‘біс їх (його) знає!’; *da ist der Kuckuck los* ‘там чорт знає, що робиться!, там сам чорт ногу зламає’; *alles geht zum Kuckuck* ‘все йде до біса, все пропало’; *hol’ dich der Kuckuck!, in Kuckucks Namen!* – лайливе ‘чорт тебе забирай!’; *(geh / scher dich) zum Kuckuck!* лайливе ‘забирайся до біса!, ну тебе до біса!’ [Мізін 2005, с. 99; Wörterbuch für Redensarten].

Проведене дослідження дозволяє зробити висновки щодо сприйняття різних концептів у фразеологічних одиницях зі стрижневим компонентом «анімалізм» в німецькій та українській мовах. Виявлено, що тваринна символіка є достатньо виразною, однак характеристики тварин можуть виявитись суперечливими, так, одному й тому ж концептові і в межах

фразеологічної системи однієї мови можуть одночасно приписуватись різні атрибути.

Оскільки представники різних націй виявляють своє бачення дійсності крізь призму певного культурного та ментального простору, то у сформованій особливій лінгвістичній парадигмі, що накладається на їхню індивідуальну асоціативну картину світу, яка, в свою чергу, ґрунтується на образному мисленні, цілком прогнозовано, що в процесі осмислення конкретного образу у них виникають певні асоціативні зв'язки, що можуть бути амбівалентними для представників різних культур.

Одержані результати свідчать про надзвичайно розвинену фразеологічну систему обох мов, що, з одного боку, сприяє створенню багатовекторної образної картини світу, а з іншого, суттєво ускладнює процес її вербалізації.

Література

Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.

Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.

Мізін К. І. Німецько-український фразеологічний словник (усталені порівняння). Вінниця: Нова книга, 2005. 304 с.

Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache. URL : <https://www.redensarten-index.de/suche.php?suchbegriff> (дата звернення 03.10.25).

Секція 4.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ТА ЛІНГВОПРАГМАТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ **МОВНИХ ОДИНИЦЬ**

БІГУНОВА Н. О.

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)

РОЛЬ ЗАСОБІВ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ У ВІДОБРАЖЕННІ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПЕРСОНАЖА (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ РОМАНІВ)

Панує думка, що саме синтаксис таїть в собі величезні стилістичні можливості, які полягають в його здатності відбивати почуття та емоції. Відомо, що вираження стеничних емоцій, такі як гнів, страх, відчай, супроводжується активним використанням таких експресивних синтаксичних засобів, як еліпсис, окличні речення, риторичні питання, повтори, паралельні конструкції, відокремлення, інверсія [Марінашвілі, Весна, Склярова 2022; Шахновська, Путієнко 2024].

Окличні речення в зображеному емоційному мовленні надають висловлюванням високий ступінь експресивності й емоційності. Рвані уривчасті фрази, повтори слів-емотивів відтворюють «зацикленість» персонажа на певному стимулі та емоції, яку він викликав.

Емоційне мовлення рясніє різного роду питаннями: загальними, розділовими, спеціальними, альтернативними, питаннями-перепитами. Мовець вдається до питань, адже не розуміє, як сталася певна ситуація і що робити далі. Найбільш активно питальні речення вживаються для вираження негативних емоцій страху, гніву та відчаю. Розглянемо ситуацію, в якій мовець знаходиться в стані гніву, оскільки він опинився у в'язниці в чужій країні, де його морять голодом, б'ють, катують, а тепер на нього готові напасти співкамерники:

They stood in a semi-circle around me, startled and confused, with their sticks

raised in the air. **"Come on!"** I shouted, in Hindi. **"What can you do to me? Can you do worse than this?"** I punched my own face, hard, and punched it again, drawing blood from my lip. I swiped my right hand through the blood on my wounded arm and smeared it on my forehead. **"Can you do worse than this?"** I shouted, switching to Marathi. **"Do you think I'm afraid of this? Come on! I want this! I want you to get me out of this corner! You'll get me, you'll get me, but one of you, standing there, will lose an eye. One of you. I'll rip someone's eye out with my fingers, and eat it! So come on! Let's get on with it! And hurry up, because God knows, I'm fuckin' hungry!"** [Roberts, 2008, с. 386].

У наведеному епізоді мовлення персонажа рясніє ідіоматичними кліше (*God knows*), лексичними синонімами (*lose an eye*, *rip someone's eye out*), нецензурною лексикою (*fuckin'*), прислівниками у вищому ступені порівняння (*worse than this*); а на рівні експресивного синтаксису активно використовуються питання різних типів, окличні і спонукальні речення. Комбінований характер вживання цих синтаксичних конструкцій створює високу емоційну напругу.

Окремо слід зупинитися на реченнях-афективах, які виступають інваріантним засобом реалізації стенічного емоційного збудження в художньому дискурсі. Основною функцією речень-афективів є функція вираження психологічного стану мовця. Речення-афективи можна поділити на дві групи:

1. ізольовано реалізовані звернення – афективи-вокативи, речення-звернення, які слугують не для залучення уваги, а для вираження емоції мовця:

"You bitch!" He ran at her like a maddened bull, throwing himself back into the car, hands clawing her face, fingernails gouging deep, bloody grooves in the skin [Sheldon, 2010, с. 354].

2. слова твердження / заперечення (*yes / no*); слово *no* частіше пов'язане з негативним знаком емоції, з відмовою повірити в події, які викликають у мовця сильні негативні емоції:

'No!' she screamed. 'No, I can make him stop!' [King, 2009, с. 187].

3. питальні слова, що виступають у функції вигуків:

"What? He's dyin', I'm tellin' ye!" [Connor, 2014, с. 118].

4. деякі клішовані висловлювання, стереотипні висловлювання:

"Fer the love av Heaven get him!" cried Tommy. "The man is dyin'. Here, min, let's git him in" [там само, с. 209].

До експресивних синтаксичних засобів, які беруть участь у вербалізації стеничних емоцій, належить також побудова фрази, яка характеризується порушенням традиційного способу розміщення членів речення, введення в текст стилістично значущих повторів, пропуску логічно необхідних елементів (зокрема, за допомогою еліпсису та номінативних речень), а також прийомом порушення замкнутості речення, наприклад, за допомогою вставних конструкцій або відокремлення.

Емоційне мовлення вирізняється фрагментарністю і алогічністю, повторенням окремих частин висловлювання, і саме повтор є типізованим мовним засобом вираження збудженого стану. Активно використовуються повтори різних типів: простий, анафоричний, епіфоричний і кільцевий (рамковий).

У наступному прикладі потрійний повтор використовується для передачі сильного емоційного стану люті і презирства:

"Gabe?" He looked at her as though she were the most ludicrous thing on the planet. "GABE?" he shouted now. "Gabe the mailboy? The fucking MAILBOY? You listened to him? He's an imbecile!" [Ahern, 2008, с. 54].

Наведемо приклад епіфоричного повтору з наростанням, вживаний для поєднання відчаю:

'I was here, all the time, I was fucking here and I didn't stop it. Didn't look after her. Right here' [Lupton, 2011, с. 207]

Експлікація емоційного стану персонажа часто відбувається за допомогою відокремлення. Причому відокремленими виявляються емоційно-оцінні прикметники й дієприкметники:

- *His father was **shocked. Disgusted. Confused. Embarrassed*** [Connelly, 2002,

с. 187].

- *She was shaking. Angry. Pale. And scared, he realized* [Irwin, 2009, с. 361].

Відокремлення активно поєднується з інверсією:

- *Dumbfounded, the man just stood staring at the two bodies* [Flynn, 2007, с. 251].

- *Panicked, he bent over her* [Brown, 2013, с. 504].

- *In despair she felt the anger vanishing, fear flooding in to fill its place* [Deaver, 2008, с. 309].

Синтаксична компресія, тобто пропуск логічно необхідних елементів висловлювання (еліпсис, асиндетон, апозиопезис), є ще одним яскравим засобом відображення емоційного збудження персонажів. Асиндетон – стилістична фігура, яка полягає у пропуску сполучників, що зв'язують окремі слова й частини фраз, – посилює виразність мовлення, акцентує в ньому динамічний аспект, служить для виділення окремих слів, а зокрема в пропонованому нижче епізоді увиразнює лють мовця, який вимагає суворого покарання негідника:

“Give him no quarter. Bring back the villain’s head, sir. Shoot the coward down, sir,” *Sedley roared. “I’d enlist myself, by - ; but I’m a broken old man - ruined by that damned scoundrel - and by a parcel of swindling thieves in this country whom I made, sir, and who are rolling in their carriages now,” he added, with a break in his voice* [Thackeray, 2010, с. 166].

Неабияку виразність має апозиопезис – спонтанний обрив думки в середині речення; він є особливо поширеним у стані гніву та люті, наприклад:

“O Ma’am - prepare her, Miss Briggs – she’s married to Rawdon Crawley.”

“Rawdon married – Rebecca – governess – nobody – Get out of my house, you fool, you idiot – you stupid old Briggs – how dare you? You’re in the plot – you made him marry, thinking that I’d leave my money from him – you did, Martha,”
the poor old lady screamed in hysteric sentences [там само, с. 120].

Таким чином, на синтаксичному рівні стеничні емоції актуалізують окличні, імперативні та питальні речення; речення-афективи; повтори, паралельні конструкції, відокремлення, асиндетон, апозиопезис. Названі засоби

постають в концентрованому виді та характеризуються наростанням.

Література

Марінашвілі М. Д., Весна Т. В., Склярів Л. П. Мовні засоби вираження емотивності в художньому діалозі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. Одеса, 2022. № 56. С. 90–94.

Шахновська І. І., Путієнко В. Р. Відтворення стилістичних засобів вираження емоцій у дитячій літературі (на матеріалі серії творів Д. Кінні «Щоденник Слабака» та її українських перекладів). *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 36. Ужгород : Гельветика, 2024. С. 241–245.

Ahern C. *The Gift*. London : HarperCollins, 2008. 369 p.

Brown S. *Low pressure*. New York : Vision, 2013. 528 p.

Connelly M. *City of bones*. New York : Hachette, 2002. 448 p.

Connor R. *The Doctor*. London : LLC, 2014. 398 p.

Deaver J. *A Maiden's Grave*. New York : Hodder & Stoughton, 2008. 436 p.

Flynn V. *Memorial Day*. New York : A. L. Burt Company Publishers, 2007. 390 p.

Irwin S. *The Darkening*. UK : Sphere, 2009. 400 p.

King S. *Under the Dome*. London : Hodder & Stoughton, 2009. 1092 p.

Lupton R. *Afterwards*. London : Piatkus, 2011. 472 p.

Roberts G.D. *Shantaram*. London : Abacus, 2008. 933 p.

Sheldon S. *After the Darkness*. London : Harper, 2010. 546 p.

Thackeray W.M. *Vanity Fair*. London: Weidenfeld & Nicolson, 2010. 379 p.

~~~~~

ЄМЕЛЬЯНОВА Д. В.

(Міжнародний університет. м. Одеса)

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ-ФІЛОЛОГАМ

Стрімкі зміни в науково-технічному і політичному житті світу в кінці ХХ - початку ХХІ століття зробили сучасну англійську мову засобом глобальної

комунікації (English as a lingua franca – ELF) не тільки в межах ЄС, але й у всьому світі. Близько 50% наукових і технічних публікацій виходять англійською мовою. Внаслідок цього суттєва увага науковців привертається до оволодіння англійською мовою.

Зміцнення культурних зв'язків України з європейськими країнами зумовлюють потребу у фахівцях, які володіють англійською мовою відповідно сучасним вимогам до професіоналів.

Метою представлених тез є виявлення впливу застосування комп'ютерних інформаційних технологій при навчанні англійської мови студентів Міжнародного університету (м. Одеса), які проходять професійну підготовку на Факультеті іноземних мов, медіа та психології за спеціальністю 035.041 – Германські мови та література (переклад включно), перша - англійська при викладанні дисципліни «Практичний курс основної іноземної (англійської) мови» на кафедрі романо-германської філології та методики викладання іноземних мов.

У якості інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) в процесі навчання англійської мови застосовано мультимедійний навчальний комплекс (МНК) з IP - адресою «[npri - quest.at.ua](http://npri-quest.at.ua)», розроблений авторкою тез [Ємельянова 2011; Заслужена 2015], і проектне навчання з використанням ІКТ [Ємельянова 2011; Волошанська 2018]. Спочатку зупинимося на характеристиках, структурі та вмісті розробленого МНК. Цей комплекс розташовано в Інтернеті, як вже було зазначено, за адресою «[npri - quest.at.ua](http://npri-quest.at.ua)» [Ємельянова 2011]. Як і будь-який сайт, він становить сукупність електронних документів (файлів) і дозволяє одночасно використовувати різні форми надання інформації у комп'ютерній мережі та її обробці, тобто працювати в єдиному об'єкті створеного веб-сайту. Виходячи з прийнятої класифікації, розроблений веб-сайт можна визначити за доступністю сервісів – як відкритий; за природою змісту – як динамічний; за фізичним розташуванням – як сайт в Інтернеті; за схемою надання інформації – як тематичний. Наявність гіпертекстових технологій і гіперпосилань забезпечує вільне переміщення по

веб-сайту та зручну навігацію. Представлені аудіо, відео записи та текстова інформація дозволяють не лише освоїти основний зміст практичного курсу англійської мови без особливих витрат часу та проконтролювати свої знання за допомогою системи завдань та тестів, але й розвинути комунікативні здібності при прослуховуванні текстів, озвучених носіями мови і, при необхідності, переглянути відеозаписи. Окрім он-лайн відео, інтерес також становить наявність аудіокниг, які були як художніми, так і пізнавальними творами, начитаними професійними акторами. записаними на звукові носії. У структуру сайту було внесено веб-сторінку Answer.com., яка за сутністю є розташованим в Інтернеті аутентичним довідковим комплексом, що містить тлумачний словник. Наявність тлумачного словника надає можливість студенту швидко отримати розгорнуту інформацію за будь-яким запитом, що супроводжувалося озвучуванням. Отже, структура сайту складає певне розташування розділів, що дозволяє студентам швидко переходити від однієї сторінки до іншої, не роблячи більше 3-4 кліків.

Студенти знайшли цей сайт в Інтернеті, і, як показую статистика, наявність цього сайту допомогла більшості (близько 70%) у вивченні англійської мови на достатньо високому рівні.

Як відомо, серед різноманіття нових педагогічних технологій певний інтерес становить проектне навчання з використанням нових інформаційних технологій, яке відрізняється кооперативним характером виконання завдань. Воно є творчим за своєю суттю і орієнтоване на розвиток особистості студента. Суть проектной методики полягає в тому, що мета занять і способи її досягнення визначаються самими студентами на підставі їхніх інтересів, індивідуальних особливостей, потреб, мотивів, уподобань, здібностей. Внаслідок цього особистісно-орієнтоване навчання, що лежить в основі проектной методики, призводить до зміни традиційної взаємодії «суб'єкт (викладач) - об'єкт (студент)» на партнерську навчальну співпрацю – «суб'єкт - суб'єкт». Робота над обговоренням і створенням проектів проводилась у час, відведений на консультації і самостійну роботу студентів. При

організації проектної діяльності в процесі вивчення англійської мови виникала педагогічна і психологічна проблема створення, формування або збереження вже наявної у студентів потреби спілкування і пізнання засобами цієї мови особисто-значущої інформації. Загальний принцип, на якому базується метод проектів, саме полягав в установленні безпосереднього зв'язку навчального матеріалу з накопиченим життєвим досвідом студентів. Найважливішими чинниками, які сприяють формуванню внутрішнього мотиву мовленнєвої діяльності при проектному навчанні є, передусім, наявність інтересу до виконання проекту з боку усіх його учасників.

Наведемо приклад навчального проекту, який було розроблено з ініціативи студентів: проект «Літературний клуб». У рамках цього проекту відбувалося обговорення життя та творчості визначних англійських письменників і поетів: Уїльям Шекспір, Чарльз Діккенс, Роберт Бернс. Студенти також стали авторами сценарію літературного вечора, присвяченого творчості Бернарда Шоу. Для цього використовувались ресурси Інтернет-порталу «Вікіпедія». Крім вищеназваних, розроблявся проект: «Мій університет: історія, реалії, перспективи». У процесі розробки проектів студентами використовувались навчальні можливості розробленого авторкою МНК «[npri - quest.at.ua](http://npri-quest.at.ua)», а саме: теоретичний і довідковий матеріал з теми проектів; аудіо супровід (у разі необхідності), ілюстрації; довідковий словник «Answer.Com»; онлайн-перекладач.

Творчий характер навчальної діяльності студентів на підставі широкого запровадження ІКТ забезпечував стійку мотивацію англомовної діяльності. Паритетний підхід, встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин у процесі навчальної діяльності за допомогою застосування інтерактивного МНК «npri-quest.at.ua» та робота над проектами із застосуванням Інтернет ресурсів сприяли втіленню у навчальний процес ІКТ.

Як показав досвід проведеного дослідження, необхідна подальша робота у цьому науковому напрямку в зв'язку з його перспективністю.

Література

Волошанська І. В. Зміст та специфіка застосування методу проектів при вивченні іноземної мови. *Young Scientist*» № 3.1 (55.1) March, 2018. С. 19-22.

Ємельянова Д. В. Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до самостійної роботи в умовах кредитно-модульного навчання : дис. ... канд. педаг. наук : 13.00.04. Південноукраїнський національний педагогічний ун-т. Одеса, 2011. 278 с.

Заслужена А.А. Методичні рекомендації з удосконалення підготовки майбутніх філологів з англійської мови та літератури у ВНЗ України. *Вісник національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*: зб. наук. праць. Київ : НАУ, 2015. Вип. 2(7). С. 57-62.

ІЗОТОВА Н. П.

(Київський національний лінгвістичний університет)

ІНТЕРДИСКУРСИВНІСТЬ В АСПЕКТІ СИМПТОМАТИЧНОГО ЧИТАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

З позицій сучасної дискурсології художній текст постає як динамічна конфігурація гетерогенних дискурсів, чиї онтологічні відмінності зумовлюють виникнення інтердискурсивного напруження [Izotova 2025, р. 506]. Одним із джерел його формування є когнітивно-прагматичні лакуни, ефективна ідентифікація й аналіз яких стають можливими завдяки застосуванню симптоматичного читання.

Загалом читання можна розглядати з двох методологічних перспектив: 1) як активну, конструктивну та інтерактивну розумову діяльність читача, спрямовану на конструювання текстових смислів; та 2) як сукупність практик, методів і технік, що забезпечують вилучення інформації з тексту, його сприйняття та розуміння [див. Izotova 2022, р. 34].

У філологічному ключі, читання зазвичай ототожнюють з інтерпретацією, у процесі якої тексту чи групі текстів надається певне значення [Best, Marcus

2009, р. 1]. Спосіб інтерпретації, що передбачає декодування прихованого, витісненого й глибинного значення, яке потребує виявлення та прояснення з боку інтерпретатора, отримав назву “симптоматичного читання” [ibid.].

Ф. Джеймсон стверджує, що симптоматичне читання зосереджене на пошуку “латентного значення, що стоїть за явним” [Jameson 1981 р. 60] шляхом інтерпретації, яка розкриває його історичні та ідеологічні структури. Інтерпретатор фактично переписує поверхневий зміст тексту мовою глибинного інтерпретативного коду, щоб віднайти ті смисли, які “залишаються нереалізованими на поверхні тексту” [ibid., р. 48]. Текстові симптоми, за Ф. Джеймсоном, є репрезентаціями “придушених” суперечностей, а сам акт читання дає змогу розшифрувати приховані ними значення [ibid.]. Таким чином, симптоматичне читання зосереджує увагу на симптомах, репрезентованих на поверхні тексту, з подальшою діагностикою глибинних смислових конфліктів, які вони приховують.

У цій розвідці пропонується поєднати класичну модель симптоматичного читання Ф. Джеймсона з когнітивним підходом до аналізу художнього тексту, що розрізняє поверховий, тобто очевидний і доступний усім смисловий пласт, і глибинний, осягнення якого можливе лише за умови володіння відповідним герменевтичним знаряддям [Crane 2009, р. 77]. До того ж, когнітивний підхід дозволяє переосмислити саме поняття “симптому”, підкреслюючи, що не всі текстові лакуни є симптомами репресії. Частина з них відображає звичайні когнітивні процеси, а межа між симптомом і нормальною ментальною функцією є розмитою [ibid., р. 81–82].

Симптоматичне читання інтердискурсивності в нашій роботі здійснюється із застосуванням інструментарію оповідних ландшафтів [Greimas 1976, р. 436-440] як когнітивних одиниць організації знань в оповідному тексті, у вимірах яких конструюється досвід персонажа та / або наратора художнього твору.

Ландшафтна модель, адаптована для симптоматичного аналізу інтердискурсивності, включає: 1) *ландшафт дій оповідача / персонажа*

(охоплює її / його мотивацію, цілі та способи їх досягнення, а також бездіяльність та її причини), 2) *ландшафт рефлексій оповідача / персонажа* (осмислення ним / нею життєвих ситуацій, особисті уявлення, переконання, бажання), 3) *ландшафт емоцій і почуттів оповідача / персонажа* (психоемоційні стани та їх вияви) та 4) *ландшафт тілесно-фізіологічного досвіду оповідача / персонажа* (фізіологічні реакції тіла, що супроводжують його / її психоемоційні переживання та впливають на сприйняття оповіді).

Розглянемо уривок з роману *Age of Iron* (“Залізне століття”) нобелівського лауреата Дж. М. Кутзее, в центрі якого історія життя жінки, якій судилося долею на самоті провести останні дні свого життя:

*Marriage is **fate**. What we marry we become. We who marry South Africa become South Africans: **ugly, sullen, torpid**, the only sign of life in us a quick flash of fangs when we are crossed. South Africa: **a bad-tempered old hound snoozing in the doorway, taking its time to die. And what an uninspired name for a country!*** [Coetzee, 2012a, p. 70]

*I want to **rage against the men who have created these times**. I want to **accuse them of spoiling my life** in the way that rat or a cockroach spoils food without even eaten it, simply by walking over it and sniffing it and performing its bodily functions on it. [...] You know this country. **There is madness in the air here** [op. cit., p. 117].*

*It is part of **my inheritance**, "she says to Vercueil", It is part of me. **I am part of it** [Coetzee, 2012, p. 152].*

Наведений уривок становить інтердискурсивний вузол, де перетинаються політичний, емоційний, тілесний і самоідентифікаційний дискурси. Їхня взаємодія формує зони когнітивно-прагматичного напруження, що оголюють симптоми прихованих текстових смислів, а політична реальність апартеїду стає інтеріоризованим чинником емоційного досвіду героїні.

Афективна оцінка жінки Південно-Африканської республіки маніфестована низкою негативно забарвлених епітетів, ужитих для передачі її враження від тогочасних мешканців цього анклаву: *ugly* (потворний), *sullen* (похмурий), *torpid* (апатичний). Епітет *uninspired* (ненатхненний, сумний)

відображає негативне ставлення героїні до назви країни, а метафора божевілля (*There is madness in the air here*) підсилює відчуття загальної девіативності середовища. Зооморфна метафора Південної Африки як злого старого собаки, що повільно доживає віку (*a bad-tempered old hound snoozing in the doorway, taking its time to die*) вербалізує емоційну відразу та відчуття радикальної дисфункційності держави. Ці образні засоби функціонують як симптом глибинного несприйняття жінкою соціально-політичного порядку.

Інтердискурсивність тут реалізовано не лише шляхом накладання тематичних площин, а й через модифікацію психоемоційного та тілесного дискурсів під впливом політичного. Ландшафт свідомості героїні постійно наповнюється тілесно-соматичними елементами афективного сприйняття: образами псування (*rat, cockroach*), божевілля та розкладу.

У термінах симптоматичного аналізу ці образи виступають симптомами прихованих психічних станів страху, виснаження та безсилля, що опосередковують вплив політичного та соціального дискурсів на психоемоційний і тілесний досвід героїні. Іншим когнітивно-прагматичним симптомом є внутрішній розрив між неприйняттям країни та відчуттям приналежності до неї (*It is part of my inheritance... I am part of it*), де конфліктують дискурс історичної приналежності, що нав'язує ідентичність, та дискурс політичної відрази, який руйнує можливість самоідентифікації. Психологічна реакція героїні набуває фізичних форм, стаючи соматизованим відгуком на політичну реальність, а політичний дискурс – тілесно прожитим досвідом.

Симптоматичний аналіз виявляє розщеплення суб'єкта оповіді: героїня одночасно належить країні та відкидає її, залишаючись емоційно відчуженою, але тілесно пов'язаною з політичним контекстом. Політика постає як внутрішня драма, а психоемоційна реакція жінки – як симптом історичного стану епохи.

Отже, симптоматичне читання інтердискурсивності дозволяє виявляти когнітивно-прагматичні лакуни, що формуються в процесі багатовимірної

взаємодії різних дискурсів у художньому творі.

Література

- Best S., Marcus S. Surface Reading: An Introduction. *Representations*. 2009. 108(1). P. 1–21. URL: <https://doi.org/10.1525/rep.2009.108.1.1>
- Coetzee J. M. *Age of Iron*. New York: Penguin Books, 2012.
- Crane M. T. Surface, Depth, and the Spatial Imaginary: A Cognitive Reading of *The Political Unconscious*. *Representations*. 2009. 108(1). P. 76–97. URL: <https://doi.org/10.1525/rep.2009.108.1.76>
- Greimas A.-J. The Cognitive Dimension of Narrative Discourse. *New Literary History*. 1976. 7(3). P. 433–447.
- Izotova N. Textual worlds through the lens of interdiscursive tension. In *Innovative approaches in modern science and technology: Collection of scientific papers with proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference*. Lisbon, Portugal : International Scientific Unity. 2025. P. 506–508.
- Izotova N. The interplay of linguistic means managing the reader's attention: The slow reading method. *Language. Culture. Discourse*. Kharkiv : PC TECHNOLOGY CENTER, 2022. P. 33–50. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-60-2.3>.
- Jameson F. *The political unconscious: Narrative as a socially symbolic act*. Cornell University Press, 1981.

ІЛЬЧУК О. А.

(Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)

ТЕНДЕНЦІЇ МОДИФІКАЦІЇ ХАРАКТЕРИСТИК ЗВУКІВ У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ МОВЛЕННІ

Розвідка має на меті окреслити деякі тенденції модифікації звуків у мовленні сучасної німецької мови. Об'єктом є фонетичні характеристики усного німецькомовного мовлення з врахуванням нормативного стандарту вимови. Предметом дослідження є процеси реалізації та функціонування

німецьких звуків у мовленнєвому потоці. Метод теоретичного аналізу застосовано для аналізу наукової літератури та інтерпретації отриманих наукових даних.

У розвідці головна увага зосереджена на висвітленні систематично вживаних типів та характеристик модифікації приголосних та голосних звуків у сучасному німецькому мовленні, таких як редукція приголосних та частково голосних звуків, глотальний приступ голосних звуків, асиміляція приголосних та частково голосних звуків.

У розмовній німецькій науковій мові редукції звуків всередині мовних одиниць є певними фонетичними стратегіями, які систематично використовуються науковцями та мають різні форми реалізації [Rogozińska 2016, с. 205-206]. Редукції звуків мають насамперед фоностилістичну причину, а саме пов'язані з ситуацією мовлення, та з просодикою мовлення. Процес міжсегментної редукції спричинений насамперед прагненням до економії мовних зусиль, коли мовець обирає артикуляційно коротші форми, які є простішими та комунікативно менш затратними. Редукції звуків у німецькій мові характерні як для голосних звуків, так і для приголосних звуків, та для дифтонгів. Редукції можуть відбуватися у німецькому мовленні в різних позиціях – на початку, всередині та наприкінці слова.

Частотними редукціями в позиції наприкінці слова у розмовній науковій німецькій мові є редукція звука [t], якщо перед ним стоїть глухий фриктив (*is (ist), nich (nicht), jetz (jetzt)*) [Rogozińska 2016, с. 209-216]. Іншим прикладом є редукція у двочленній групі приголосних, де початково дзвінкий плозивний стоїть після дзвінкого назального (*sin (sind), un (und)*). Цікавим випадком є редукція дзвінких [l] та [n] внаслідок їх уподібнення до попереднього голосного (*ma (mal), ma (man)*). Варіантами редукції [ə] є дуже частотна редукція у формі першої особи однини теперішнього часу (*hab (habe), glaub (glaube), möcht (möchte)*) та у кінці слова інших частин мови (*heut (heute)*). На початку слова можлива редукція наголошеного дифтонга [ae] у формах неозначеного артикля (*ne (eine), ein (n)*).

Глотальний приступ надає голосному звукові ознаку напруженості звучання у порівнянні з реалізацією голосного звуку без глотального приступу, тобто глоталізований голосний звук набуває додаткової характеристики.

У підготовленому німецькому мовленні дикторів телебачення реалізація глотального приступу виявляє певні особливості у порівнянні з кодифікованою нормою [Grischina 2011]. Глотальний приступ між двома голосними найчастіше реалізується всередині слова (*virtu|'ell*), дещо рідше на початку слова (*O|'ase*) та не реалізується в абсолютному кінці слова (*Ko'rea*) [Гришина 2010, с. 15-17]. Глотальний приступ більш частотно реалізується серед голосних переднього ряду середнього та високого ступеня підняття язика, особливо перед [i:] (*evaku|'ieren*, *Micha|'el*, *Di|'ät*, *'Cha|os*, *ko|ope'rieren*), менш частотно перед голосними низького підняття [a:], [a] (*'Oze|an*, *psychi|'atrisch*). У реальній орфоепічній нормі глотальний приступ не залежить від наголосу та реалізується також перед ненаголошеними голосними (*Ukra|'ine*, *Pri|ori'täten*). Реалізація глотального приступу у підготовленому мовленні також не залежить від темпу мовлення та комунікативного значення інформації.

У німецькому науковому мовленні (доповідях на конференціях) частотним та різноманітним типом модифікації звуків безперечно є процеси асиміляції, як внутрішньослівної (*ham (haben)*), так і міжслівної асиміляції (*isse (ist es)*) [Rogozińska 2016, с. 150-151]. У слові *haben* назальний [n] у результаті випадіння [ə] уподібнюється до попередньої вибухової [b] у способі творення, у результаті чого вимовляється лабіальний назальний [m] та утворене зімкнення не є вибуховим. У сполученні слів *ist es* дентальний чи альвеолярний [t] уподібнюється до попереднього альвеолярного [s] у способі творення, у результаті чого утворюється не зімкнення, а щілина.

У сучасному німецькому мовленні виявляються тенденції до модифікації характеристик звуків, що обумовлюється прагненнями мовця до економії мовленнєвих зусиль, фоностилістичними та просодичними факторами. Редукція, асиміляція, глотальний приступ систематично, але неоднорідно реалізуються у сучасному німецькому мовленні. Подальші дослідження можуть

бути пов'язані з реалізацією кодифікованої норми вимови німецької мови у різних мовленнєвих ситуаціях.

Література

Гришина Т. В. Функціонування глотального приступу в німецьких біфонемних сполученнях голосних (інструментально-фонетичне дослідження). автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса : Фенікс, 2010. 29 с.

Стеріополо О. І. Фонетика і фонологія німецької мови. Теоретичний курс = *Phonetik und Phonologie des Deutschen* : підруч. для студентів, викл. закл. вищ. освіти та науковців / О. І. Стеріополо ; Київ. нац. лінгвіст. ун-т. - 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Ліра-К : КНЛУ, 2020. 395 с.

Grischina T. V. Glottisschlageinsatzvarietäten in der Deutschen Standardaussprache. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2011. № 9. С.108-121.

Rogozńska Marta. Assimilationstendenzen in Konferenzvorträgen. Eine korpusbasierte Studie. *Edyta Błachut, Adam Gołębiowski (Hg.): Sprache und Kommunikation in Theorie und Praxis (Beiträge zur allgemeinen und vergleichenden Sprachwissenschaft)*. Wrocław, Dresden : ATUT/Neisse Verlag, 2016. S.145-160.

Rogozńska M. Tilgungstendenzen in Konferenzvorträgen. Eine korpusbasierte Studie. *Studia Linguistica*. 2016. №35. S. 205-219.

КУЛІШ В. С.

(Сумський державний університет)

ПРИЙНЯТТЯ (ACCEPTANCE) ЯК ВЕРБАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО БЛОКА В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАРАТИВАХ

Медіанаратор у сучасному медіадискурсі виступає ключовою організаційною фігурою, що координує структуру, сенс і емоційний контекст оповіді. Він забезпечує когерентне представлення подій, формує перспективу оповіді та визначає смислові акценти, інтегруючи різнорівневі наративні

стратегії й семантичні координати. Це дозволяє аудиторії усвідомлено сприймати та інтерпретувати медіатексти [Abbott 2020; Friedmann 2021].

Через наратив медіанаратор формує аргументативне поле впливу, впливає на ціннісні орієнтири та поведінкові моделі аудиторії. Він застосовує різноманітні дискурсивні та комунікативні прийоми для підвищення довіри, переконливості та емоційного залучення [Bubikova-Moan 2021; Khalid 2024]. Поєднання вербальних і невербальних компонентів у сучасному англomовному медіадискурсі є основою багаторівневого комунікативного впливу. Інтеграція тексту, графічних і візуальних образів, жестів, міміки та аудіовізуальних елементів забезпечує підвищену семантичну насиченість і стимулює одночасну активацію когнітивних і сенсорних каналів сприйняття [Pino 2016].

Лінгвовізуальні компоненти психологічного наративу інтегрують текстові елементи, що посилює процес розуміння та емоційного сприйняття. Це забезпечує структурування інформації, підвищує доступність складних психологічних концептів і сприяє глибшому когнітивно-емоційному залученню аудиторії.

У лексико-семантичному аналізі сучасного англomовного медіадискурсу виділяються ключові тематичні блоки. Емоційно-ціннісний блок включає рівність (equality), прийняття (acceptance), наснагу/зневіру (empowering/disempowering), прихильність (attachment) та травму (trauma). Ці елементи формують багатовимірне семантичне поле, що відображає психологічні й соціокультурні аспекти медіадискурсу.

Семіотична репрезентація емоційно-ціннісних понять у сучасних культурних та психологічних наративах реалізується через систему візуальних, вербальних та мультимодальних знаків, які кодують і транслиують соціальні цінності, емоційні стани та моделі міжособистісної взаємодії. Образи рівності, прийняття, натхнення та зневіри, а також прихильності постають як символічні конструкти, що формують цілісний семантичний блок і відображають базові аспекти ідентичності, інтеграції в соціум і психологічного благополуччя.

Прийняття (acceptance) у психологічному наративі є базовим механізмом особистісного розвитку, адаптації та соціальної інтеграції, що репрезентується через взаємопов'язані аспекти: когнітивно-афективний, мотиваційно-ціннісний, поведінковий та екзистенційно-рефлексивний. Кожен з аспектів виявляється через специфічні лінгвістичні та семантичні маркери, що забезпечують концептуалізацію прийняття в психологічних наративах і визначають його функціонально-дискурсивну роль.

Когнітивно-афективний аспект прийняття в психологічному наративі постає як інтегративна взаємодія пізнавальних та емоційних процесів, що забезпечують осмислення, сприйняття й внутрішнє узгодження власних і чужих переживань. У цьому вимірі прийняття інтерпретується як усвідомлений акт рефлексії над емоційними станами, поєднаний із відкритістю до їхнього переживання, що сприяє розвитку психологічної гнучкості, емоційної стабільності та загального добробуту особистості [Lindsay 2017].

Мотиваційно-ціннісний аспект прийняття в психологічному наративі відображає вплив системи особистісних цінностей, етичних установок та внутрішніх мотивацій на здатність індивіда приймати себе, інших і зовнішні обставини. У цьому контексті прийняття трактується не лише як емоційно-когнітивний процес, а як прояв моральної зрілості, гуманістичного світогляду та орієнтації на особистісний розвиток [Chaudhry 2023].

Поведінковий аспект прийняття в психологічних наративах акцентує, що прийняття виявляється не лише у сфері внутрішнього переживання чи емоційної рефлексії, а насамперед у конкретних діях і моделях поведінки. Цей аспект демонструє, що здатність приймати себе, інших і навколишні обставини реалізується через усвідомлені, ціннісно зумовлені стратегії взаємодії, які забезпечують ефективну адаптацію, психологічну гнучкість та соціальну гармонію.

Екзистенційно-рефлексивний аспект прийняття в психологічному наративі висвітлює процес осмислення й прийняття людиною базових умов буття — вразливості, невизначеності, утрат і обмежень — через глибоку саморефлексію

та інтеграцію цих переживань у структуру особистісної ідентичності. Такий вимір прийняття сприяє становленню зрілої, внутрішньо цілісної особистості, здатної знаходити сенс у досвіді страждання й життєвих суперечностях [McAdams 2022].

Прийняття (acceptance) як вербальний компонент емоційно-ціннісного блока функціонує у медіадискурсі як інструмент психологічного осмислення, емпатійного впливу та формування етичних моделей поведінки. Воно виконує роль семіотичного мосту між індивідуальним досвідом і колективними цінностями, сприяючи становленню наративів, що підтримують психологічне благополуччя, толерантність і внутрішню цілісність сучасної особистості.

Література

- Abbott H., Pearce J., Life N. The Cambridge Introduction to Narrative. 2020. URL: <https://doi.org/10.5860/choice.40-0733>
- Bubikova-Moan J. Credible as Evidence? Multilayered Audience Reception of Narrative Arguments. *Informal Logic*. 2021. URL: <https://doi.org/10.22329/IL.V41I2.6506>
- Friedmann J. Storytelling for Media. 2021. URL: <https://doi.org/10.36198/9783838557649>
- Khalid K. Rhetoric and narrative persuasion in media discourse. *Full Text Book of Sharjah Conference* 1. 2024. URL: <https://doi.org/10.47832/sharjahconf1-10>
- Lindsay E., Creswell J. H., et al. Mechanisms of mindfulness training: Monitor and Acceptance Theory (MAT). *Clinical Psychology Review*, 51, 48–59. 2017. URL: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2016.10.011>
- McAdams D., Logan R., Reischer H. Beyond the Redemptive Self: Narratives of Acceptance in Later Life (and in Other Contexts). *Journal of Research in Personality*. 2022. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2022.104286>
- Pino M., Mazza M. The Use of “Literary Fiction” to Promote Mentalizing Ability. *PLoS ONE*, 11. 2016. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0160254>

ІДІОМАТИЧНІСТЬ ГАЗЕТНОГО ТЕКСТУ: ЕКСПРЕСИВНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Газетний текст є різновидом публіцистичного тексту, що функціонує у межах газетного дискурсу та має на меті оперативне інформування, коментування й оцінювання суспільно значущих подій. Він характеризується синтезом інформаційної та впливової функцій, використанням загальнолітературних норм у поєднанні з елементами розмовності, експресивності та ідіоматичності. «Базовим поняттям для аналізу ідіоматичності газетного дискурсу є ідіома – комплексний мовний знак, який виникає унаслідок метафоричного, отже образного і асоціативного осмислення властивостей об'єкта позамовної дійсності» [Мелешкевич 2025, с. 159].

Ідіоми у газетному тексті виконують не лише експресивну, образну, а й комунікативно-прагматичну функцію. Їх вживання забезпечує виразність, мовну економію і відображає культурні й соціальні коди, закладені в мові. У контексті глобалізації та міжкультурної комунікації ідіоматичність набуває особливого значення, оскільки впливає на адекватність сприйняття тексту, його прагматичну силу та інтерпретаційні можливості. Аналіз ідіоматичних одиниць у газетному тексті дозволяє простежити тенденції розвитку мовних норм, а також виявити механізми формування образності та оцінності в англійській мові.

Ідіоматичність тексту досліджувалася у різних аспектах. Так, Н. Ф. Венжинович аналізувала проблеми ідіоматики в сучасній лінгвістиці [Венжинович 2018], М. В. Оробінська вивчала вплив класу детермінаторів на ідіоматичність тексту [Оробінська 2022], J. Liontas і X. Yao розвивали концепцію ідіоматичності у міжкультурній комунікації [Liontas 2025; Yao 2020], Rafatbakhsh та Ahmadi виконали корпусне дослідження ідіом у сучасній

англійській мові [Rafatbakhsh & Ahmadi 2020], M. Baker порівняла ідіоматичність перекладених і оригінальних неперекладених текстів тією самою мовою [Baker 2007], V. Leonardi дослідила роль ідіом у академічному письмі [Leonardi 2025].

Метою нашого дослідження є аналіз ролі ідіом у формуванні експресивності англійськомовних газетних текстів науково-популярного спрямування, а також порівняння функціонування ідіом у заголовках та основному тексті з визначенням їх впливу на тональність тексту і комунікативні стратегії автора. Матеріалом наукової розвідки слугували тексти з провідних англійськомовних медіа (*The Guardian*, *The Washington Post*), що містять ідіоматичні вирази у поєднанні з науковою інформацією. У текстах науково-популярного характеру, які суміщають точність інформації з її доступністю, ідіоми виконують функцію підвищення експресивності, залучення уваги читача та адаптації складної інформації для широкої аудиторії. Методологія дослідження включає контекстуальний аналіз ідіом, визначення їх семантики, стилістичних функцій та впливу на тональність газетного тексту.

У статті Розамунди Бреннан під заголовком *Fiona Wood: “When I’ve got a bee in my bonnet, I don’t give up”* присутня наукова складова, оскільки журналістка повідомляє про діяльність відомої дослідниці у сфері медицини Фіони Вуд (опікова хірургія, регенеративна медицина, біотехнології). Приклади медичних термінів, вжитих у тексті: *burn injury biobank* ‘колекція біологічних зразків для лікування опікових травм’, *precision medicine* ‘індивідуалізований підхід до лікування’, персоналізована терапія, *transcranial magnetic stimulation* ‘транскраніальна магнітна стимуляція’, неінвазивна стимуляція мозку магнітними імпульсами для відновлення функцій як ключовий механізм реабілітації після травм.

Текст статті поєднує наукову інформацію з експресивними засобами, що робить його доступним для широкої аудиторії і допомагає пояснити складні ідеї через образи, приклади та особисті історії. Експресивна складова тексту визначається вживанням засобів стилістичної виразності (наприклад, метафор,

ідіом), наративністю (історії пацієнтів, цитати), емоційними акцентами (*eyes sparkling with enthusiasm, no dry eye at the finish line*).

Ідіома *to put your thinking cap on* у значенні ‘замислитися’, ‘зосередитися на вирішенні проблеми’ вживається у тексті в усіченій формі *I can see myself sitting under these trees with **my thinking cap on*** і створює образ творчого процесу, додаючи легкого гумористичного тону.

Ідіома *part of the furniture* ‘бути невід’ємною частиною чогось’, ‘довго працювати в одному місці’ у реченні *I’m **part of the furniture** there* здійснює вплив на тональність тексту, іронічно передаючи тривалість і сталість присутності і створюючи відчуття теплоти, близькості до колективу.

Ідіома *to wear many hats* ‘виконувати багато ролей’ у реченні *Wood **has worn many hats** over her 30-year career* підкреслює багатогранність особистості Ф. Вуд, динамічність її кар’єри, роблячи опис більш живим, образним, замість сухого переліку функцій, які виконувала дослідниця протягом свого професійного зростання.

Вираз *to connect the dots* ‘з’єднувати факти’, ‘робити висновки’ у контексті *I’m always trying **to connect the dots*** передає процес мислення через візуальний образ, додаючи динаміки і створюючи відчуття активного пошуку рішень.

У реченні *When **I’ve got a bee in my bonnet**, I don’t give up* ідіома *to have a bee in your bonnet* ‘бути одержимим ідеєю’ яскраво передає наполегливість дослідниці через образ настирливої бджоли, підкреслюючи рішучість і твердість характеру героїні.

Речення *It’s **‘batten down the hatches, get a little bit more money, keep going’*** містить ідіому *to batten down the hatches* ‘готуватися до труднощів’ – морська метафора, що передає готовність до викликів, додає драматизму і створює образ боротьби.

Отже, ідіоми у газетному тексті науково-популярного спрямування виконують насамперед експресивну функцію, поєднуючи її з інформативним та комунікативно-прагматичним компонентами. Вони надають тексту емоційного забарвлення, роблять його більш легким для сприйняття і доступним для

широкого кола читачів, забезпечують популяризацію знань без втрати достовірності і допомагають кращому засвоєнню складної інформації через образність та асоціативність. Крім того, використання ідіом дає можливість автору встановити контакт із читачем, створюючи ефект невимушеного спілкування, що особливо важливо для популяризації наукових знань. Таким чином, ідіоми у газетному тексті науково-популярного спрямування є стилістичним маркером, що суттєвим чином визначає тональність тексту і сприяє ширшому залученню читацької аудиторії.

Література

- Венжинович Н. Ф. Фраземіка української літературної мови в контексті когнітології та лінгвокультурології : монографія. Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2018. 463 с.
- Мелешкевич Л. М. Семантико-прагматичний аспект ідіоматичності сучасного англійськомовного газетного дискурсу. *Ad orbem per linguas. До світу через мови* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Людина і цифрове суспільство: Когніція – мова – освіта – дискурс», 15–16 травня 2025 року. Частина 1. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2025. С. 159–162.
- Оробінська М. В. Вплив класу детермінатора на ідіоматичність тексту. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22, Т. 1. С. 167–170.
- Baker M. Patterns of idiomaticity in translated vs. non-translated text. *Belgian Journal of Linguistics*. 2007. Vol. 21, No 1. P. 11–21. DOI: <https://doi.org/10.1075/bjl.21.02bak>
- Brennan R. Fiona Wood: “When I’ve got a bee in my bonnet, I don’t give up”. *The Guardian* (2024, 5 April). URL: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2024/apr/06/fiona-wood-when-ive-got-a-bee-in-my-bonnet-i-dont-give-up>
- Leonardi V. Idioms in Academic Writing: A Corpus-Based Study of Native English Speakers Across Academic Levels and Disciplines. *ESP Today*. 2025. Vol. 13, No. 2. P. 377–398. DOI: <https://doi.org/10.18485/esptoday.2025.13.2.6>
- Liontas J. I. Idiomatics: The Ethos, Pathos, and Logos of Idiomatics Proper. *Athens Journal of Education*. November 2025. Vol. 12, Issue 4. P. 547–574. DOI: <https://doi.org/10.30958/aje.X-Y-Z>
- Rafatbakhsh E., Ahmadi A. A thematic corpus-based study of idioms in the Corpus of Contemporary American English. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*. 2019. Vol. 4:11. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40862-019-0076-4>

Yao X. Idiomaticity in Intercultural Communication in English as Lingua Franca: A Corpus-based Study of Verb-Object Combinations. Yang B., Li W. (Eds.): *Corpus-based Approaches to Grammar, Media and Health Discourses*. The M.A.K. Halliday Library Functional Linguistics Series. Springer, Singapore, 2020. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-15-4771-3_4

МОРОЗОВА І. Б., СЕРЕБРЯНСЬКА К. С.

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)

**ОБ’ЄКТИВАЦІЯ ВЕРБАЛЬНОЇ МІМІКРІЇ В МОВЛЕННЄВІЙ
ПАРТІЇ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ У ФІЛЬМІ «THE TALENTED MR.
RIPLEY» (ТАЛАНОВИТИЙ МІСТЕР РІПЛІ)**

Представлена робота призначена розгляду теми «Об’єктивація вербальної мімікрії в мовленнєвій партії головного героя у фільмі «The talented Mr. Ripley» (Талановитий містер Ріплі)». Вибір теми вмотивований зростанням інтересу до профілю усного мовлення, а також практичною потребою вибудовування соціально-психологічного типу людини згідно з її мовленням.

У своїй роботі визначаємо мовленнєву мімікрію як «усвідомлене або неусвідомлене уподібнення мовцем власного мовлення комунікативним моделям, близьким співрозмовникові та відмінним від звичних для нього самого» [Морозова 2022, с. 102.] У сфері міжособистісної комунікації мімікрія трансформується в соціальний інструмент — свідоме або несвідоме пристосування поведінки, мовних та зовнішніх характеристик індивіда до соціального контексту. Виникнення мімікрії як явища мотивоване насамперед прагненням співрозмовника бути зрозумілим його мовним партнером, а отже, сприяє досягненню кінцевої комунікативної інтенції мовця.

Мовленнєвий портрет визначаємо за Т. П. Тарасенком як «сукупність мовленнєвих характеристик комунікативної особистості або певного соціуму в окремо взятий період існування». Т. П. Тарасенко виокремлює низку

характеристик особистості, які відбиваються в мовленнєвому портреті: вікові, гендерні, психологічні, соціальні, етно-культурні та лінгвістичні [Тарасенко 2007, с. 26]. Пожарицька О. О. пропонує підхід, що повніше висвітлює компоненти мовленнєвого портрета [Пожарицька 2013, с. 4]. Дослідниця виокремлює три взаємопов'язані складники: лексико-граматичні особливості (лексикон, тезаурус, частотні звороти), синтаксичний портрет (типові конструкції та їх характеристики) і тенденції мовленнєвої поведінки, які відображають цілі та інтенції комуніканта.

Актуальність теми дослідження випливає з гносеологічної необхідності висвітлення сутності мовленнєвої мімікрії та її мовленнєвої об'єктивації, а також вмотивовано практичною потребою розкриття істинного обличчя мовця попри задіяні ним мімікрічні виверти.

Отже *метою* проведення наукової розвідки є визначення та характеристика засобів мовленнєвої мімікрії на прикладі кінострічки «The talented Mr. Ripley» («Талановитий містер Ріплі»).

Розглянемо лінгвальну об'єктивацію мімікрії на прикладі діалогічного спілкування головного героя фільмової стрічки «The talented Mr. Ripley». З точки зору соціального становища Том Ріплі перебуває у прошарку «який тяжіє або до еліти або, навпаки, у залежності умов існування до люмпена». Він не є «люмпеном» у класичному розумінні слова (тобто повністю декласованим елементом), оскільки зберігає певні здібності, амбіції та прагнення до соціалізації. Однак матеріальне становище та соціальний статус Ріплі є вкрай низькими, він не має спадку та не належить до культурної чи фінансової еліти. Отже, головний герой за допомогою вербальної мімікрії та психологічних маніпуляцій намагається прорватися у вищі соціальні кола, видаючи себе за людину з еліти. Таким чином, враховуючи вектор мовленнєвої мімікрії, тобто «прагнення мовця до уподібнення вищій або нижчій соціальній страті стосовно його власної» [Морозова 2022, с. 103], відзначаємо використання Томом Ріплі прогресивної («люмпени» → «еліта») мовленнєвої мімікрії.

Для виявлення змін у мовленнєвій поведінці головного героя у фільмі

«Талановитий містер Ріплі» було здійснено аналіз типів речень, що вживаються Томом Ріплі у двох комунікативних контекстах: у його звичайному мовленні та у мовленні в образі Діккі Грінліфа.

У процесі дослідження зроблено наступні спостереження. Аналіз поверхневої структури речень у мовленні Тома Ріплі у двох комунікативних контекстах – у власному образі та в образі Діккі Грінліфа – засвідчив значні синтаксичні зміни, що вказують на цілеспрямовану мовленнєву мімікрію. Питома вага простих речень у мовленні Ріплі знижується з 84% до 44,5%, зменшується вживання еліптичних речень (із 22,6% до 7%) і структурно-непредикатних конструкцій (із 14,6% до 5,5%). Частка нееліптичних речень зменшується з 46,8% до 32%, що свідчить про ускладнення мовлення. Натомість зростає кількість складних речень – із 8,7% до 19,5% – та вперше з'являються ускладнені конструкції з граматичними комплексами (*the half-gerundial complex; the complex subject; the complex object*), що тепер складають 13,2%. Отримані дані свідчать про те, що мовленнєва мімікрія Ріплі охоплює як синтаксичний, так і лексичний рівні мови, оскільки Том намагається вживати лексеми, притаманні мовленню Діккі.

Грінліф жив в Італії, спілкувався італійською та мав певні знання про культуру цієї країни. Отже, Том активно інтегрує у своє мовлення італійські слова та фрази, що дозволяє йому органічно наслідувати манеру спілкування Діккі: «*Yes, I'd like you to telephone the Hotel Goldoni. Yes. I want to speak to Signor Thomas Ripley - No Ripley, R, yes. Grazi*» «*Pronto? Signor Ripley is not there? I'd like to leave a message*». Ріплі активно використовує мовні кліше типу *ciao, grazie, prego, bella, ragazzo, magnifico*. Варто зазначити, Том Ріплі часто у своєму мовленні вживає неградаційні екстремальні прикметники *unbelievable, ridiculous, fantastic, marvelous*, використання яких, як вже з'ясовано, притаманне привілейованому класу. «*I can't believe it, Freddie's dead. It's... unbelievable*»; «*That's ridiculous! Why would I ever go to San Remo?*»; «*Jazz is fantastic. Just... out of this world*»; «*It's simply marvelous here, don't you think?*». Під час мімкрування типовим є використання наступних мовних кліше:

Common!; Exactly; Certainly; Just kidding!, що допомогли Тому майстерно відтворити невимушений та самовпевнений образ Діккі.

Узагальнюючи результати проведеної розвідки, можна зробити висновок, що персонажне мовлення виступає важливим інструментом ідентифікації та соціальної адаптації мовця. Перспективу подальшої роботи вбачаємо проведенні психолінгвістичного експеримента з реальними носіями мови.

Література

Морозова І. Б. Вербальні засоби об'єктивації мовленнєвої мімікрії (на матеріалі кінострічки "Catch Me if You Can"). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Випуск 23. Том 1 с.158

Пожарицька О. О. Мовленнєвий портрет головного героя як вираження авторського начала у творі. *Лінгвістика і міжкультурна комунікація - інноваційні підходи та шляхи розвитку*: монографія. Одеса, 2013. с.4

Тарасенко Т. П. Мовленнєва особистість старшокласника в аспекті його мовленнєвої реалізації. 2007. с.26

Ebert R. The Talented Mr. Ripley. Chicago Sun-Times. December 24, 1999.

Highsmith P. The Talented Mr. Ripley: A Novel. New York, 2008. 288 p.

НАБОКА О., ЧЕПЕЛЄВ С.

(Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова)

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ У ДИПЛОМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У сучасних міжнародних відносинах мова виступає не лише засобом передачі інформації, але й інструментом реалізації дипломатичних стратегій, побудови міждержавних відносин та досягнення геополітичних цілей [Bull 1977; Faizullaev 2014]. Лінгвопрагматичний підхід до вивчення дипломатичного дискурсу дозволяє виявити приховані механізми впливу, стратегії ввічливості та специфічні функції мовних одиниць у контексті міжнародної комунікації

[Austin 1962; Searle, 1969].

Дипломатичний дискурс характеризується унікальною комбінацією експліцитних та імпліцитних значень, де вибір конкретних лексичних одиниць, граматичних конструкцій та прагматичних стратегій може мати далекосяжні наслідки для міжнародних відносин [Chilton & Schäffner 2002]. Функціональний аналіз дипломатичної мови розкриває, як мовні засоби реалізують такі прагматичні функції, як збереження обличчя [Brown & Levinson 1987], стратегічна неоднозначність (Eisenberg 1984) та конструювання міжнародної реальності [Berger & Luckmann 1966].

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі публічної дипломатії, мультилатеральних переговорів та міжкультурної комунікації в глобалізованому світі. Розуміння лінгвопрагматичних механізмів дипломатичного дискурсу стає критично важливим для ефективної міжнародної взаємодії [Kurbalija & Slavik 2001].

Дослідження спирається на теорію мовленнєвих актів Остіна [Austin 1962] та Серля [Searle 1969], яка розглядає висловлювання не лише як передачу інформації, але й як здійснення дій. У дипломатичному дискурсі мовленнєві акти набувають особливої ваги: заяви, обіцянки, попередження та погрози можуть змінювати міжнародний порядок [Kratochvíl 2014].

Серль [Searle 1976] виокремлює п'ять типів іллокутивних актів: репрезентативи (стверджування), директиви (наказ, прохання), комісиви (обіцянки), експресиви (вираження емоцій) та декларативи (створення нової реальності). У дипломатії особливого значення набувають комісиви (міжнародні зобов'язання) та декларативи (визнання держав, оголошення війни чи миру).

Функціональний підхід Халлідая [Halliday 1978] розглядає мову як систему значень, що реалізується через лексико-граматичні вибори. У дипломатичному дискурсі ці вибори відображають ідеологічні позиції, владні відносини та комунікативні цілі держав [Fairclough 2001]. Критичний дискурс-аналіз [Van Dijk 2008] виявляє, як мовні структури відтворюють та легітимізують певні

геополітичні наративи.

Принципи кооперації Грайса [Grice 1975] та теорія імплікатур особливо релевантні для дипломатії, де багато значень передається імпліцитно. Дипломатична мова часто порушує максими кількості, якості та манери для досягнення стратегічної неоднозначності [Galasinski 2000].

Мета дослідження: комплексний лінгвопрагматичний аналіз функціонування мовних одиниць у дипломатичному дискурсі міжнародних переговорів для виявлення взаємозв'язку між лінгвістичними стратегіями та досягненням дипломатичних цілей.

Результати дослідження розширюють теорію мовленнєвих актів, демонструючи, що в інституційному дискурсі міжнародних відносин формуються специфічні типи актів (дипломатичні запевнення, умовні зобов'язання), які не вкладаються повністю в класичну п'ятиелементну таксономію Серля. Це підтверджує позицію Ван Діка [Van Dijk 2008] про те, що інституційні контексти породжують унікальні дискурсивні практики.

Виявлені культурні відмінності підтверджують та нюансують теорію ввічливості Браун і Левінсона. Якщо західна традиція дійсно тяжіє до негативної ввічливості (автономія, дистанція), то східноазійська використовує не стільки позитивну ввічливість, скільки специфічну “контекстуальну ввічливість”, де значення передається імпліцитно через культурні коди. Це узгоджується з концепцією “висококонтекстних культур” Холла [Hall 1976].

Феномен стратегічної неоднозначності, виявлений у дослідженні, кидає виклик принципу кооперації Грайса [Grice 1975], зокрема максимі манери (будь чітким). У дипломатії неоднозначність є не порушенням, а конститутивною рисою ефективної комунікації, що дозволяє уникати конфронтації та зберігати простір для маневру [Galasinski 2000].

Результати вказують на необхідність систематичного навчання лінгвопрагматичній компетентності. Дипломати мають розуміти не лише що говорити, але й як це говорити, враховуючи прагматичні ефекти мовного вибору. Особлива увага має приділятися міжкультурним відмінностям у

реалізації мовленнєвих актів та інтерпретації імплікатур. Дослідження демонструє, що аналіз дипломатичних текстів не може обмежуватися змістом – критичною є увага до форми. Зміна модальності з “має” на “міг би”, введення умовних конструкцій, зміна евфемістичних формулювань можуть сигналізувати про зсув позиції держави.

Розуміння функції стратегічної неоднозначності дозволяє медіаторам свідомо використовувати її для “збереження обличчя” конфліктуючих сторін та створення формулювань, прийнятних для всіх учасників. “Конструктивна неясність” може бути продуктивним інструментом на ранніх етапах врегулювання. Дослідження демонструє, що лінгвопрагматичний аналіз є необхідним компонентом розуміння міжнародних відносин. Дипломатична мова – це не просто засіб передачі інформації, але складна система інструментів для досягнення геополітичних цілей, управління конфліктами та конструювання міжнародної реальності.

Література

- Austin J. L. *How to do things with words*. Oxford University Press. 1962.
- Berger P. L., Luckmann T. *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Anchor Books. 1966.
- Brown P., Levinson S. C. *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press. 1987.
- Bull H. *The anarchical society: A study of order in world politics*. Columbia University Press. 1977.
- Chilton P. *Security metaphors: Cold War discourse from containment to common house*. Peter Lang. 1996.
- Chilton P., Schäffner C. Introduction: Themes and principles in the analysis of political discourse. In P. Chilton & C. Schäffner (Eds.), *Politics as text and talk: Analytic approaches to political discourse* (pp. 1-41). John Benjamins Publishing. 2002.
- Eisenberg E. M. Ambiguity as strategy in organizational communication. *Communication Monographs*, 51(3), 1984. 227-242.
- Fairclough N. *Language and power* (2nd ed.). Longman. 2001.
- Faizullaev A. Symbolic insult in diplomacy: A subtle game of diplomatic slap. *Brill Research Perspectives in Diplomacy and Foreign Policy*, 1(2), 1-83. 2014.
- Galasinski D. *The language of deception: A discourse analytical study*. SAGE Publications. 2000.

- Grice H. P. Logic and conversation. In P. Cole & J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and semantics 3: Speech acts* (pp. 41-58). Academic Press. 1975.
- Hall E. T. *Beyond culture*. Anchor Books. 1976.
- Halliday M. A. K. *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold. 1978.
- Kratochvíl P. Discursive constructions of the EU's identity in the neighbourhood: An equal among equals or the power centre? *European Political Economy Review*, 21, 2014. 5-23.
- Kurbalija J., Slavik H. (Eds.). *Language and diplomacy*. DiploProjects, Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta. 2001.
- Putnam R. D. Diplomacy and domestic politics: The logic of two-level games. *International Organization*, 42(3), 1988. 427-460.
- Searle J. R. *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press. 1969.
- Searle J. R. A classification of illocutionary acts. *Language in Society*, 5(1), 1976. 1-23.
- Van Dijk T. A. *Discourse and power*. Palgrave Macmillan. 2008.
- Wendt A. *Social theory of international politics*. Cambridge University Press. 1999.

ПАХОМОВА Т. О , КОЗИРЯЦЬКА Л. С.

(Запорізький національний університет)

ПРАГМАТИЧНІ СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ DOGME- ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОВИ

Навчання мови та загалом особливості методики викладання невпинно розвиваються, надаючи викладачам нові, різноманітні можливості для викладу матеріалу за сучасними стандартами. Одним з прогресивних методів викладання іноземної мови є Dogme- підхід, засновники якого є Скотт Торнберрі та Люк Меддінгс, які завдяки своїм інноваційним підходам показують що викладання та навчання загалом мають розвиватись та сприйматись спеціалістами як нові можливості до пізнання. Етимологія

методичного напрямку, Dogme ELT походить від Dogme 95, данського руху у кінемографі, який був створений та презентований як певна форма протесту, що якісні фільми можна створювати без спеціальних ефектів. Режисери стверджували, що нагромадження складних технік лише відволікають увагу глядачів від основного сюжету, так і був запроваджений мінімалістичний підхід, ціль якого була висвітлення головної суті продукту. Саме завдяки цій ідеї, вчитель та автор методичних книг Скотт Торнбері, надихнувся та знайшов метафору для Dogme ELT.

У своїй статті A Dogma for EFL, Скоттом Торнбері були адаптовані ідеї сучасного навчання англійської мови як іноземної без залучення «спеціальних ефектів» у формі вже запропонованих програмою підручників та інших матеріалів для навчання. Прагматичне підґрунтя підходу Dogme базується не лише на викладанні мов, а також містить у собі прогресивні, гуманістичні та освітні ідеї що створює основу для справжнього навчання. Засновники цього підходу виділяють три основні принципи функціонування Dogme:

- 1) навчання, яке ґрунтується на живому спілкуванні;
- 2) мінімальне використання навчальних матеріалів;
- 3) розвиток мови, що виникає природньо в процесі уроку.

Перший принцип містить у собі ідею, що комунікація та діалог є основою навчального процесу. Штучно створене але максимально наближене до реальності, автентичне середовище сприяє розвитку мовних та міжкультурних навичок і не менш важливо, виходу учню із зони комфорту та страху помилитись. Другий принцип – мінімальне використання заздалегідь зроблених матеріалів та підручників. Меддінгс та Торнбері зазначають що підхід Dogme approach базується на униканні або мінімальному використанні підручників, натомість змістити фокус уваги на більш прагматичний спосіб реалізації – мінімальна опора на матеріали, зміст та наповненість заняття формуються в процесі самого заняття, а не перед ним. Ідеї, знання та думки учнів – все це є основою мовної практики. Якщо все таки додати використання матеріалів, то вони мають бути сформовані під запит учнів та з урахуванням їхніх реалій, аби

під час розмови вони могли поділитись своїми знаннями та попереднім досвідом [Vanegas, 2012].

Третій принцип полягає в тому аби засвоєння мови відбувалось не методом заучування чи повтором граматичних та лексичних конструкцій з підручників, а під час процесу спілкування. Ключовою прагматичною стратегією імплементації Dogme- підходу є принцип емерджентності (*emergentism*). Як зазначає сам Скотт Торнберрі у своєму журналі, емерджентність або ж *emergent language*, мова що виникає в процесі є одним з найголовнішим аспектів цього методу. Буквально, під час самого обговорення, можна визначити рівень підготовки студентів та зрозуміти сформованість іншомовної комунікативної компетентності. Більше того, протягом дискусії проявляються слабкі та сильні сторони студентів. Саме цей концепт «в реальному часі» без непідготовленого мовлення і є опануванням мови.

Як зазначають розробники цього методу завжди доцільно створювати простір для емергентності мови і подальшого плину уроку без обмежень матеріалів. Цей підхід допомагає студентам залучати під вже наявні мовні конструкції під час дискусії та пошуку відповідей. Результатом є розвиток та формування впевненості під час дискусії та висловлювання власних думок без страху осуду. Також, у той час, викладач може визначити певні прогалини знань які можуть бути помітні під час висловлення думок, на які варто звернути увагу під час роботи. І саме так, вчитель також зацікавлений у тому, що хочуть сказати студенти, а не тільки коригує їхні помилки [Fregan, Maslun, 2014].

Реалізація методу Dogme approach у навчальному процесі може дозволити викладачам організувати доцільну та ефективну взаємодію під час дискусії та сприяти формуванню впевненості студентів розвиватись самостійно : вміти підібрати слова та вдало висловитись навіть якщо тема не зовсім знайома без допомоги вчителя. Викладач також має заохочувати студентів до використання мови з більш складними (в залежності від їхнього рівня володіння мовою) мовними одиницями для вивчення нового та забезпечення ефективного навчання [Thornburry, Meddigns, 2009]

Основна мета використання цього методу це розвиток комунікативних навичок які вже були сформовані але не використовувались часто і природнім чином. Наголос робиться на природності, бо ця концепція основана на плинності діалогу без надмірного використання матеріалів які створюють штучність мовлення та обмежують студентів у вже готових мовних конструкціях підручника.

Загалом, ключова стратегія підходу Dogme робиться на природності, бо концепція основана на плинності діалогу без надмірного використання матеріалів які створюють штучність мовлення та обмежують студентів у вже готових мовних конструкціях підручника.

Література

Banegas D.L. Teaching Unplugged: Is Dogme an innovation or a remake? 2012. P. 11–18.

Fregan N., Maslun A. The Dogme teaching approach: on the benefits on it. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/628220-the-dogme-teaching-approach-on-the-benef-628427c1.pdf> (дата звернення 27.10.2025)

Thornbury S. Meddings L. Teaching Unplugged: Dogme in English Language Teaching. Delta Publishing, 2009. 104 p.

Thornbury S. Meddings L. Teaching Unplugged Handbook. Delta Publishing, 2011. 120 p.

Thornbury S. How to Teach Speaking. Pearson Education Limited, 2005. 254 p.

ПІСКУН О. А., ФРУМКІНА А. Л.

(Міжнародний університет, м. Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ-ОНІМОМ У АНГЛІЙСЬКІЙ ТА КИТАЙСЬКІЙ МОВАХ

Фразеологізми з компонентом-онімом становлять особливу групу мовних одиниць, що поєднують лексико-семантичну фіксованість і високий ступінь лінгвокультурного значення. Онім (власна назва) у складі фразеологізму часто

виступає не просто як назва для позначення індивідуального об'єкта, а як віддзеркалення культури в тексті через нього закодовано культурно-історичний досвід, стереотипи, літературні і міфологічні елементи, що робить такі одиниці важливим носієм мовнокультурної інформації. Це зумовлює їхню семантичну багатшаровість і одночасно проблемність для перекладу, бо онім, у сприйнятті спільнот різних народів світу, може не викликати тих чи інших необхідних асоціацій або мати інший набір емоційних відображень.

Джерела походження онімів, що входять до фразеологізмів, у різних мовах зазвичай збігаються. Це міфологічні та релігійні сюжети, історичні постаті й події, персонажі літератури і фольклору. Однак конкретний «фонд» онімів і їх вмотивованість відрізняються: для англійської культури характерні біблійні, кельтські, античні та англосаксонські елементи (наприклад, “Pandora’s box”, “Achille’s heel”, “to cut the Gordian knot”), тоді як китайська система фразеологізмів багато відсилається на історичні моменти класичних хронік, історичних романів і народних легенд (наприклад, вислови пов'язані з іменами Чжуге Лянем (诸葛亮) чи Цао Цао (曹操)) утворюючи чотирисимвольні ідіоми (чен'ю), де оніми посилаються на культурні, історичні сюжети. Ці відмінності визначають різницю в перекладацьких підходах і прийомах [Перепада 2024; Kang 2022].

В лінгвістичній діяльності застосовують певні техніки і стратегії щодо перекладу фразеологізмів. Їх ціль полягає якомога точніше передати значення цих одиниць. До таких технік відносять: 1) пошук еквіваленту – коли семантична структура фразеологізму різних мов повністю збігається, і виникає через те що такі звороти були запозичені з інших мов; 2) переклад за аналогом – коли семантична структура різних мов різниться, але їх значення залишається однаковим; 3) калькування (дослівний переклад), що виникає за відсутності еквівалентів або аналогів, і вимагає дослівного перекладу фразем; 4) описовий переклад – розкриває значення і зміст, але при цьому втрачається значимість оніма. [Карпенко 2006, с. 245].

Головними труднощами перекладу таких фразеологізмів впливають з

деяких факторів, які поєднавши між собою можна назвати “культурно-семантичною неперекладаємостю”. Вона виникає через відсутність ідентичного або схожого онімного компонента в тій чи іншій культурі, втратою особливого, конотативного значення чи емоційного маркеру. Через це повна передача значень фразеологічних одиниць попадає під труднощі [Fang 2017].

Виходячи з спостережень, збереження компонента-оніма при перекладі фразеологічних одиниць з англійської на китайську, і навпаки, є досить ускладненим. При перекладі з англійської, як правило трапляється переклад тих чи інших назв або за допомогою калькування імен, або наявністю свого відповідника, при цьому втративши даний компонент. “Pandora’s box” = 潘多拉魔盒(pānduōlā móhé) / 潘多拉盒子(pānduōlā hézi); “to cut the Gordian knot” = 快刀斩乱麻 (kuàidāo zhǎn luànmá) ; “Achille’s heel” = 致命的弱点(zhì mìng de ruò diǎn) - / 阿喀琉斯之踵 (Ā kā liú sī zhǐ zhǒng).

У випадку з “achille’s heel” представлено два варіанти перекладу, де перший є існуючим аналогом і дослівно можна перекласти як “фатальна слабкість” відсилаючи на знайоме нам значення про “слабке місце”, а другий варіант є дослівним, зберігаючи компонент-онім.

Перекладаючи китайські чен’ю, які містять власні назви, можна відмітити кілька варіантів розвитку подій при перекладі: 1) використання знайденого відповідника англійською, зберігаючи значення і наявність компонента-оніма (张三李四 (zhāngsān lǐsì) (Джан третій Лі четвертий) = Every Tom, Dick and Harry, “будь-яка людина з народу”); 2) використання знайденого відповідника, зберігаючи значення, але втративши наявність компонента-оніма (说曹操, 曹操到 (shuō cáo cāo, cáo cāo dào) (сказати про Цао Цао, Цао Цао і прийде) = speak of devil, and devil comes, “про когось згадати і він з’явиться”); 3) використання дослівного або описового перекладу, де компонент-онім є сталим, але ускладняється розуміння значення самого виразу (嫦娥奔月(cháng‘é bēnyuè) = The Goddess Chang's fly to the moon).

Також часто зустрічаються випадки коли фразеологізм має відповідник на

іншу мову (здебільшого це просте пояснення виразу), але при цьому повністю втрачає закладений культурний елемент оригіналу, яким і постає власна назва. Так в чен'ю 程門立雪 (chéngmén lìxuě), що дослівно означає “стояти на снігу біля воріт Чена” при перекладі буде “to sit at someone's feet”. В даному випадку оригінал і переклад мають значення “прагнути стати учнем гідного вчителя” або “бути учнем когось”, але переклад втрачає вкладений в оригінал історичне значення, що походить ще з династії Сун. Фразеологізм походить від історії, коли двоє учнів навідавшись до свого вчителя Чен І, застають того дрімаючим, але не наважуючись турбувати вчителя стояли біля дверей, проявляючи до нього велику повагу, аж поки снігу не намело завглибшки більше фута.

Особливості перекладу фразеологізмів з онімічними компонентами зумовлені не стільки мовними, скільки культурно-когнітивними розбіжностями між народами. Онім у фразеологізмі виступає своєрідним «культурним маркером», який формує у свідомості носія певний образ чи емоцію. Тому переклад таких одиниць потребує глибокого міжкультурного розуміння, здатності інтерпретувати символічний зміст і передати його засобами цільової мови так, щоб зберегти національний колорит і смислову глибину наскільки це можливо.

Література

Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : Підручник. Київ : Акад., 2006.

Перепадя Д. О., Крисало О. В. Компаративний аналіз китайських і англійських ідіом та проблеми їх перекладу українською мовою. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2024. № 6 (365). С. 19–25. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6\(365\)-19-25](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-6(365)-19-25)

Kang H., Yang Y. A Study on English Translation of Chinese Four-character Idioms: Strategies and Problems. *Linguistics and Culture Review*. 2022. No. 6(1). P. 200–213. URL: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v6n1.2185>.

Yu F. Cultural Characteristics in Idiom Translation. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2017. Vol. 107. P. 399–401. URL: <https://scispace.com/pdf/cultural-characteristics-in-idiom-translation-17brhxgg5w.pdf>.

STYLISTIC DEVICES FOR DESCRIPTION OF EMOTION OF PAIN IN GOTHIC NOVELS

A person's life is accompanied by a great amount of both positive and negative emotions. Pain is one of the negative emotions that plays a crucial role in existence. Taking into consideration the situation in which a person occurs, pain can be distinguished as physical or emotional.

Based on the analysis of gothic novels and thrillers, it was determined that the emotion 'PAIN' is more frequent for gothic novels. It was hypothesized that this phenomenon is presupposed by the double nature of the main characters – supernatural creatures, mostly vampires. Once they were humans (which means that they were able to feel all the emotions, which are peculiar for ordinary mortals), and now they have turned into other creatures, which are characterized by extreme feelings and perception of reality (because of the intensification of all emotions after transformation).

In gothic novels, the emotion of PAIN is represented with the help of personification, showing that the creature-PAIN doesn't stop at some separate parts of the human body. On the contrary, pain is described as a creature aiming to occupy another creature's **whole body**. The creature-PAIN is depicted as such, with two hands, using which it can surround and harm. The intensity of pain is determined with the epithet 'searing', showing its painfulness and power: "... *the **pain** searing through my **arm**, something enclosing my **chest** like two arms...*" [Rice 2008, p. 230].

The usage of the metaphorical comparison of pain with the **lance** ("*pain lanced*") points out the precision, sharpness and reasonability which characterize creature-PAIN's actions and affect vital parts of human body – head ("*head*"), back ("*back*"), chest ("*chest*"), stomach ("*stomach*"), shins ("*shin*"), which enable movement and ability to rescue: "***Pain lanced his back, then his head, then his chest***"

and stomach and shins...” [King 2011, p. 244]. Also, thigh (“*thigh*”) and hands (“*hands*”) can also be influenced by pain, especially by electrical current (“*electric trails of pain*”), which is described with the lexeme ‘trail’, meaning that it leaves some visible effects: “... *tore electric trails of pain into his chest, his thigh, his hands*” [Rollins 2013, p. 103].

With the help of personification, the creature-PAIN in gothic novels is described as such, which can think, has necessary limbs (for example, hands) for performing everything intended. Due to comparisons with the lance, these actions seem relatively accurate and influence those places which cause the most considerable damage. The creature-PAIN is able to worsen other creatures’ lives, preventing them from thinking and performing necessary actions. Also, this creature is intelligent enough to attack the most significant parts of the human body, such as the throat, belly and back. However, in some situations, the creature-PAIN can provide some assistance or even help to disappear. Everything mentioned above shows the negative character of pain, its general character and impact on the emotional state of heroes

The antithesis represents pain in different states, which characterize the creature’s existence. Pain as a negative phenomenon is usually opposed to different positive ones, such as strength (‘*strength*’), sight (‘*sight*’), reward (‘*reward*’), bliss (‘*bliss*’), and salvation (‘*salvation*’). In our opinion, it points out not only the change in the attitude to the outer world, but also the evolution of understanding of heroes’ emotional states according to their development.

The usage of epithets proved to be the most productive way of describing pain, as they not only show different characteristics of pain itself, but also indicate other people’s attitude to it, and represent its peculiarities and characteristics.

The usage of **anaphora** for the intensification of the effect of the description of specific emotions, pain in particular, represents the heroes’ state in these situations. Parallel constructions and repetition, used in the provided example, help to **escalate the atmosphere of pain**, in which heroes appear after certain events. The construction ‘*as ... as*’ is used for comparison, and describes the similar level of knowledge (‘*know*’) about pain, which different people have, and makes them

related, similar to one another. The anaphora “*that pain*” depicts some certain type of pain, which evokes peculiar emotions, worry in particular (‘worry’ – ‘to feel uneasy or concerned about something; be troubled’): “...*that he knows as much about pain as I do. It’s that pain I think of most as I sit here in the dark. That pain that makes me worry ...*” [Wolff 2020, p. 31].

The fact that pain can be eternal and last for the whole life is represented by hyperbole, which shows the duration of pain with the help of exaggeration. The usage of the noun ‘lifetime’ indicates the whole life, lived in the state of pain and slavery: “...*was sentenced to a lifetime of pain and servitude*” [Rollins 2013, p. 227].

The description of pain, which is similar to the unstable and uncontrollable natures’ phenomena, such as an avalanche (‘avalanche’) and lightning (‘lightning’), is achieved, with the help of comparison, showing the unexpected and non-stable character of pain, its inevitability and devastating character. The frequent is the comparison of pain with some sharp object, such as a knife or lance, which can be rather precise, but penetrates deep into the human organism or its specific parts.

Parallel constructions, with the repetitive usage of the lexeme ‘pain’, represent the hero’s attempt to speak about the **analogy of silver** (‘silver’), which is the inner enemy for vampires, and true, **real enemies** (‘enemy’): “*Pain was for the enemy. Pain and silver.*” [Kristoff 2023, p. 522].

The repetition of the epithet ‘terrible’ together with the lexeme ‘pain’ indicates the characteristic of pain in frames of the conceptosphere, as ‘terrible’: “...*a terrible pain, a pain so terrible...*” [Rice 2008, p. 257]. The given example illustrates the frequent characteristics of pain with the help of the epithet ‘terrible’, showing its inner nature, due to the repetition of the lexeme ‘pain’ itself and the particle ‘so’.

The representation of pain due to the wide range of stylistic devices, the dominant among which are personification, epithets, antithesis, comparison and metaphor (metaphor of container in particular), enables not only to show the physical and emotional intensity of emotions, but also to create the overall psychological characteristic of the hero.

References

- King S. Salem's Lot. New York: Anchor, 2011. 288 p.
- Kristoff J. Empire of the Vampire. London: Harper Collins Publishers, 2023. 753 p.
- Rice A. Interview with the vampire. New York, USA: Sphere, 2008. 266 p.
- Rollins J. The Blood Gospel. New York, USA: William-Morrow, 2013. 479 p.
- Wolff T. Crave. Entangled, UK: Teen, 2020. 295 p.

РЯБЧЕНКО В. Ю., ФРУМКІНА А. Л.

(Міжнародний університет, м. Одеса)

МЕДІАДИСКУРС ЯК СЕРЕДОВИЩЕ АКТУАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ

Медіадискурс посідає центральне місце у сучасній лінгвістиці, адже саме в ньому найвиразніше проявляється зв'язок між мовою, мисленням і суспільною свідомістю. Поняття медіадискурсу є поліфункціональним: воно охоплює не лише комунікативний простір засобів масової інформації, а й сукупність текстових, когнітивних та ідеологічних механізмів, через які суспільство осмислює реальність. У рамках когнітивної парадигми мова медіа виступає не просто інструментом передачі інформації, а засобом концептуалізації світу – простором, де відбувається актуалізація концептів.

Згідно з підходом ван Дейка, медіадискурс є «системою соціального знання», у межах якої відтворюються й трансформуються уявлення про суспільні події [van Dijk 2014, p. 59]. Концепти, актуалізовані в медіатекстах, формують семантичні поля, які визначають, як колективна свідомість інтерпретує політичні, культурні чи моральні явища [Spitzmüller & Warnke 2011, p. 88]. Таким чином, медіа виконують не лише інформативну, а й когнітивно-моделюючу функцію.

Медіадискурс – це форма інституційного дискурсу, що характеризується цілеспрямованою інтерпретацією дійсності, а медіатексти створюють соціальні

смишли, визначаючи, які події варті уваги, як вони повинні бути оцінені та які мовні засоби вважаються прийнятними [Fairclough 1995, p. 39]. Медіадискурс не є нейтральним описом подій – це процес конструювання реальності, де мова стає знаряддям боротьби за інтерпретацію [van Dijk 2008, p. 64]. Дискурс ЗМІ функціонує як механізм формування колективних когнітивних моделей, які визначають соціальну пам'ять.

У німецькій лінгвістиці поняття *Mediendiskurs* розглядається як особлива форма суспільної комунікації, у межах якої мова не лише слугує засобом передавання інформації, а й виконує ідеологічно формувальну функцію. Медіадискурс розуміють як простір, у якому соціальні смисли, цінності й ідеї не просто репрезентуються, а цілеспрямовано конструюються й закріплюються у колективній мовній свідомості. Завдяки масовій комунікації окремі мовні одиниці набувають статусу символів, що відображають домінантні суспільні позиції та установки [Frumkina 2019, p. 659].

Постійне повторення певних лексичних і фразеологічних структур у медіатекстах сприяє утворенню стійких семантичних комплексів, які фіксують культурно значущі концепти, наприклад *Krieg*, *Freiheit*, *Gerechtigkeit*. Такі одиниці набувають ознак дискурсивних маркерів, через які відтворюється певна картина світу. Медіадискурс у сучасній німецькій лінгвістиці розглядається не лише як засіб інформаційної репрезентації подій, а як механізм смислотворення, що формує колективні уявлення, визначає рамки інтерпретації реальності та впливає на мовну свідомість суспільства.

Актуалізація концепту в медіадискурсі розглядається як динамічний процес переходу від абстрактного ментального знання до конкретного мовного втілення, що відбувається під впливом соціального контексту, комунікативних інтенцій та ідеологічних настанов мовця. У межах цього процесу концепти набувають контекстуально забарвленого змісту, що відображає не лише когнітивні структури, а й суспільні уявлення, цінності та оцінки.

У сучасних німецьких медіа актуалізація концепту *KRIEG* / *ВІЙНА* демонструє, як дискурсивні механізми сприяють формуванню певних

інтерпретаційних рамок. Систематичне поєднання цього іменника з лексемами оцінного характеру (*brutal, unprovziert, völkerrechtswidrig*) створює стабільний смисловий профіль «війна як акт агресії». Такі поєднання не лише виражають позицію мовця, а й транслують суспільно прийняті моральні орієнтири, закріплюючи їх у колективній свідомості реципієнтів.

Важливу роль у цьому процесі відіграють метафоричні моделі, через які медіа пояснюють складні соціальні явища. Використання сполук типу *Informationskrieg* чи *Wirtschaftskrieg* свідчить про перенесення воєнної семантики у сферу політичної, інформаційної та економічної комунікації. У такий спосіб відбувається розширення меж концепту, який із конкретного фізичного протистояння трансформується у символ боротьби, конфлікту чи змагання в різних суспільних сферах. Медіадискурс, отже, не просто відтворює реальність, а активно моделює її, перетворюючи когнітивні структури на елементи ідеологічного впливу та соціального конструювання смислів.

У сучасній німецькій лінгвістиці медіадискурс трактується як багатовимірний комунікативний простір, у якому взаємодіють когнітивні, ідеологічні та прагматичні рівні мовлення. Він не лише відображає реальність, а й активно бере участь у її конструюванні, задаючи суспільству певні рамки сприйняття, оцінювання та інтерпретації подій. На когнітивному рівні медіадискурс структурує знання про світ і формує типові уявлення – наприклад, моделі «героя», «жертви» чи «ворога». Ці образи функціонують як своєрідні когнітивні схеми, які допомагають реципієнтам осмислювати складні політичні або соціальні ситуації через знайомі архетипні структури.

На ідеологічному рівні медіадискурс визначає допустимі межі інтерпретації, формуючи суспільно прийняті моральні норми та оцінки. Так, після 2022 року в німецьких медіа концепт *KRIEG / ВІЙНА* набув нової функції – він став не просто позначенням воєнного конфлікту, а моральним маркером, який структурує публічне мислення навколо питань відповідальності, справедливості й гуманності. Мовні формули на кшталт „*Russlands Angriffskrieg gegen die Ukraine*“ не лише передають факт, а й вказують на

етичну позицію мовця, створюючи чітку моральну рамку для інтерпретації подій.

Прагматичний аспект медіадискурсу полягає у впливі мовних стратегій на когнітивну поведінку адресата. Заголовки, цитати, синтаксичні структури та порядок подання інформації спрямовані на формування певного емоційного та раціонального ефекту. Через це мова медіа стає не просто засобом інформування, а й інструментом переконання, який регулює громадську думку. Особливу роль відіграє функція культурної пам'яті [Assmann 1999]: медіа фіксують і передають соціально значущі наративи, перетворюючи історичний досвід на елемент колективної ідентичності. У німецькому контексті будь-яка сучасна розмова про війну мимоволі апелює до тягаря Другої світової, що формує специфічну моральну чутливість до теми агресії та відповідальності.

Таким чином, медіадискурс постає не лише як дзеркало суспільних процесів, а як активний механізм творення колективних смислів. Він поєднує мовні, когнітивні та ідеологічні ресурси, перетворюючи мову на засіб колективного мислення. Через повторювані дискурсивні структури медіа формують систему координат, у межах якої суспільство осмислює такі ключові концепти, як *Krieg*, *Frieden*, *Verantwortung* та *Menschlichkeit*, – концепти, що не лише відображають дійсність, а й визначають морально-культурну самосвідомість сучасної Європи.

Література

- Assmann J. (1999). Das kulturelle Gedächtnis. München : Beck. P. 87-103.
- Fairclough N. (1995). Media Discourse. London : Edward Arnold. P. 45-78.
- Frumkina A. Mediensprache als varietaten-mix. *Правове життя сучасної України : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.)* / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 1. С. 659–661.
- Spitzmüller J., Warnke I. *Diskurslinguistik*. Berlin : De Gruyter, 2011. P. 122-158
- van Dijk, T. A. Discourse and Context: A Sociocognitive Approach. Cambridge University Press, 2014. P. 203-241.

ІНТОНАЦІЙНА АКТУАЛІЗАЦІЯ ВИСЛОВЛЮВАННЯ У СУЧАСНОМУ БРИТАНСЬКОМУ МОВЛЕННІ

Інтонація розглядається як єдність тісно пов'язаних між собою компонентів – мовленнєвої мелодики, темпу, тембру та інтенсивності, що передають смислове та модально-емоційне значення висловлювання (на базі їх лексико-граматичного складу та синтаксичної побудови) у процесі мовленнєвої комунікації.

Інтонація має у діалозі безперечну прагматичну значимість, оскільки вона виражає комунікативний напрям та мету висловлювання, його ситуативну віднесеність, соціальну орієнтованість та емоційно-оцінний підтекст, тобто слугує засобом забезпечення дієвості висловлювання [Григорян, Дьоміна 2024; Кравченко, Богуславський 2023].

У пропонованій розвідці зроблено спробу описати основні риси інтонаційної системи сучасного британського мовлення (Standard Southern British) у синтагматичному плані при реалізації інтонацією інформаційного структурування висловлювання.

Функція актуалізації висловлювання позначається інтонологами різними термінами: тема-рематична, організуюча, дискурсивна, інформаційно-структуруюча, делімітативно-інтегруюча [Бігунова, Савілова 2023]. Різноманітність термінів для позначення однієї функції відображає різні аспекти інтонаційної актуалізації висловлювання: розподіл на інтонаційно-сміслові групи, їх більш менш тісну інтеграцію в континуумі висловлювання, виділення найбільш важливих, стрижневих елементів інформації, залежність внутрішньофразового членування та акцентуації.

Ми віддаємо перевагу терміну «інформаційне структурування», який співвідноситься зі структурним тлумаченням тема-рематичного членування.

Відповідно до даного трактування розподіл висловлювання на тему і рему як на менш і більше інформативний відрізок є багатоступеневим процесом, що передбачає інтонаційне членування висловлювання на тематичний і рематичний компоненти, кожен з яких може далі підрозділятися на елементи за ступенем важливості з урахуванням не тільки інтонації, а й лексико-грамматических засобів. На нашу думку, первинне інтонаційне членування тема-рематичної структури висловлювання створює зручну канву не тільки для сприйняття мовлення, але й для загального планування частин висловлювання при продукуванні мовлення.

Дане дослідження націлене на виявлення інтонаційних моделей, які використовуються як опора для оцінки тема-рематичної організації висловлювання.

Основним матеріалом дослідження слугували аудіозаписи британських радіоінтерв'ю, та авторської програми з надання соціально-психологічної допомоги населенню з дзвінками слухачів у студію.

Дослідження показало, що в більшості випадків інтонаційне членування висловлювання на тему та рему підтримується його синтаксичним членуванням на групу підмета і групу присудка, проте можлива комунікативна експансія або загасування теми, що призводять до інтонаційного об'єднання відповідних синтаксичних одиниць. Інтонаційне загасування теми спостерігається в реченнях з малоінформативним підлягаючим.

Найбільш характерними рисами просодії сучасних британців слід вважати: 1) поступовий низхідний рух голосу в перед'ядерній частині інтонаційної групи; 2) низька передшкала; 3) широкий висотний діапазон; 4) два основні наголоси в межах синтагми; 5) яскраво виражений контраст між наголошеними та ненаголошеними складами; 6) прискорений темп.

У мовленні сучасних британців слід відзначити такі особливості передтермінальної мелодійної моделі: 1) використання ковзної шкали є характерним для розмовного стилю мови англійців, воно надає висловлюванням жвавий характер і демонструє інтерес мовця до обговорюваної

теми; 2) низький відсоток споживання поступово низхідної східчастої шкали пояснюється неформальним характером розмови.

Найбільш уживаними термінальними тонами у мовленні британців є низхідні тони, що можна пояснити їх прагматичною роллю: заявити про проблему та наполягти на її важливості. Універсальний висхідно-низхідний рух голосу має місце у межах кожного поширеного тематичного і рематичного блоку.

Виявлені особливості вживання мелодійних шкал Standard Southern British дозволили описати найпоширеніші мелодико-кінесичні моделі:

а) у передтермінальній частині синтагм: 1) «ковзна шкала + рух тіла / жест голови»; 2) «ступінчаста шкала + рух тіла / жест руки»;

б) у термінальній частині синтагм: 1) «низхідний тон + рух тіла / жест голови»; 2) «висхідний тон + жест голови / рух тіла»; 3) «рівний тон + жест руки / рух тіла»; 4) «низхідно-висхідний тон + жест голови / рух тіла».

Дослідження гендерного чинника сучасного британського мовлення дозволяє зробити висновок, що мелодика жіночого мовлення вирізняється від чоловічого різномаяттям комбінацій елементів контурів. Так, наприклад, варіюється тонка структура термінальних тонів: якщо у чоловіків домінують прості низхідні тони, то у жінок – низхідні тони з попереднім або наступним підйомом. Чоловіки користуються переважно основними, базисними типами шкал (низхідна, ковзна, висхідна), у яких напрямок руху мелодики зберігається протягом усьєї передтермінальної ділянки. Жінкам властива мінливість, використання елементів різних типів шкал (ковзна + рівна, низхідна з порушеною поступовістю + ковзна та інші). Створюється враження більшого різномаяття, варіативності за рахунок порізаності мелодійного малюнка.

Література

Бігунова Н. О., Савілова Л. В. Інтоніаційна організація мовленнєвих актів компліменту та лестощів в англійському кінодискурсі. *Записки з романо-германської філології*. Випуск 1 (50). Одеса : Фенікс, 2023.

Григорян Н. Р., Дьоміна Н. Ю. Інтоніаційні маркери аргументативних Internet ЗМІ (на

матеріалі video-подорожі). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 66. С. 71-75.

Кравченко Н. О., Богуславський С. С. Мелодика усної релігійної проповіді. *Записки з романо-германської філології*. Одеса : Фенікс, 2023. Випуск 1 (50). С. 137–147.

СИЗОНЕНКО Н. М.

(Полтавський державний аграрний університет)

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ (НА МАТЕРІАЛІ НОРМАТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ)

Сфера інформаційних технологій демонструє найвищу динаміку розвитку серед усіх галузей сучасного знання. Це зумовлює актуальність словотвірного аналізу мовних одиниць, зокрема визначення способів творення термінів галузі інформаційних технологій. Окремі аспекти цієї наукової проблеми висвітлені в наукових дослідженнях Кузнєцової Г. [Кузнєцова 2023], Ментинської І. [Ментинська 2023], Ніколаєвої А. [Ніколаєва 2002], Сіняговської І., Крижовської В. [Сіняговська, Крижановська 2020] та ін. Мета цієї розвідки – виокремити продуктивні моделі творення комп'ютерних термінів у галузі інформаційних технологій на матеріалі англomовної технічної документації.

Аналіз термінологічних одиниць дав змогу виокремити чотири продуктивні способи термінотворення:

1. Словоскладання. Цей спосіб утворення термінологічних одиниць, які складаються з кількох кореневих слів, об'єднаних в одне слово, є найпоширенішим способом творення, як-от: *workloads, firmware, motherboard, backplane, throughput, workstation, hyperthreading*.

2. Синтаксичний спосіб творення. До цього способу уналежнюємо багатокomпонентні комп'ютерні терміни-словосполучення, компоненти яких групуються здебільшого навколо іменника-головного слова, наприклад: *Data*

Center, Hard Drive, Network Interface, Service Port, High-performance computing, Solid State Drive, Server lifecycle management tasks, Windows Server Operating System.

3. Аббревіація. Аббревіація є важливим способом творення комп'ютерних термінів, оскільки вона забезпечує компактність і оперативність професійної комунікації: *NVMe (Non-Volatile Memory Express), SFF (Small Form Factor), iLO (Integrated Lights-Out)*. У нормативно-технічній документації наявні також акроніми, як-от: *RAID (Redundant Array of Independent Disks), BIOS (Basic Input/Output System), USB (Universal Serial Bus), DIMM (Dual Inline Memory Module), DRAM (Dynamic Random Access Memory), LAN (Local Area Network)*. В окремих випадках спостерігаємо, що у творенні термінів беруть участь як спосіб аббревіації, так і словоскладання: *DMTF System Management Architecture, ECC Memory Protection*

4. Афіксація. Цей морфологічний спосіб полягає в утворенні термінів шляхом приєднання афіксів (суфіксів, префіксів) до основи. Афіксація активно використовується для творення абстрактних іменників, які позначають процеси, властивості або результати дії: *reliability (reliable + -ity), connector (connect + -or), virtualization (virtual + -ization), expandability (expand + -ability), networking (network + -ing), performance (perform + -ance), disassembly (dis- + assembly), unbuffered (un- + buffered), reconfigure (re- + configure), decrypt (de- + crypt), reinstallation (re- + install + -ation), retransmission (re- transmiss + -ion)*.

5. Термінологізація (спосіб семантичного термінотворення). Термінологізація полягає у зміні первинного значення загальноживаного слова, яке набуває вузькоспеціального значення, у нашому випадку – у контексті інформаційних технологій. До такого способу творення уналежнюємо такі слова: *bug – жук → помилка в графічному коді; file – тека, папка → поіменованний набір даних, збережений на комп'ютері чи електронному носії; thread – нитка → послідовність інструкцій у програмі; cloud – хмара → віддалене сховище даних; port – порт, гавань → роз'єм для приєднання*

периферійного пристрою до комп'ютера; *farm* – ферма → група серверів або систем.

Отже, аналіз нормативно-технічної документації засвідчив, що творення англомовних термінів відбувається способами словоскладання, аббревіації, афіксації і термінологізації. Домінувальним способом є словоскладання. Багатокомпонентні термінологічні одиниці є продуктивними дериваційними моделями, оскільки дають змогу уникнути неоднозначності тлумачення термінів, досягти семантичної прозорості. Аббревіація є незамінною для текстів галузі інформаційних технологій, оскільки дає змогу уніфікувати текст за допомогою термінологічних одиниць, які використовуються з високою частотністю. Застосування афіксації як продуктивного способу творення комп'ютерних термінів забезпечує позначення процесів, операцій, передачу динамічності дії, що сприяє точності, економності, логічності наукового тексту. Завдяки термінологізації поповнюється комп'ютерна термінологія словами, які набули вузькоспеціального значення.

Література

Кузнєцова Г. П. Аналіз появи нових ІТ термінів англійської мови у різних галузях діяльності в процесі розвитку інформаційних технологій. *Записки з романо-германської філології*. 2023. Вип. 2 (51). С. 128–138. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2023.2\(51\).296826](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2023.2(51).296826); URL: <http://rgnotes.onu.edu.ua/article/view/296826>.

Ментинська І. Б. Аналітичний спосіб творення комп'ютерних термінів як тип термінологічної номінації. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Т. 1, вип. 29. С. 83–89. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/29/part_1/14.pdf

Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2002. 16 с.

Сіняговська І. Ю., Крижановська В. Ю. Структурні особливості та функціонування комп'ютерних термінів у сфері інформаційних технологій. *Інтелект. Особистість. Цивілізація*. 2020. № 1 (20). С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.33274/2079-4835-2020-20-1-49-55>; URL: <https://intelektn.donnuet.edu.ua/index.php/intelekt/article/view/20/20>

**ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО
МОВЛЕННЯ ТА НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ
З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Метою вивчення дисципліни «Англійська мова» є формування комунікативної компетенції здобувачів освіти на таких рівнях мовленнєвої діяльності, як: говоріння, читання, письмо та аудіювання. Будь-яка мова – це засіб передачі інформації. Найбільш складним для людини, яка вивчає іноземну мову, є завдання зрозуміти, яку ідею містить те чи інше повідомлення і в який спосіб його можна трактувати.

Мови та їхня реалізація в актах мовлення – це суто інформаційні функції, які не існують поза людською психікою і поза міжлюдськими стосунками. Єдині власне матеріальні (фізичні) вияви мовної діяльності, що є об'єктами мовознавства – звуки мовлення, фактично цікавлять лінгвістів не як такі, а лише як продукти артикуляції чи акустичні подразники, фізична якість котрих має вже незначний вплив на сутність мовленнєвого акту як процедури сигнального обміну інформацією. Власне мовознавчим об'єктом є не вони, а мовні та мовленнєві значення (лексичні, граматичні, стилістичні, дискурсивні) і суміжні з ними акустико-артикуляційні функції (акустичні враження, артикуляційні моделі, фонemi тощо) [Москаленко 2024, с. 16].

Дослідники усного розмовного мовлення виділяють серед ситуативно зумовлених його різновидів стереотипні, часто повторювані побудови, пов'язані з високочастотними ситуаціями, наприклад, численні формули питально-відповідних реплік. Стереотипні фрази широко використовуються також у письмовому мовленні, прикладом чого є мовні кліше, якими часто закінчуються листи, зразки стереотипних вибачень, поздоровлень, побажань, подяки, питань про життя, справи, здоров'я та ін. Але використання готових

формул, мовних кліше завжди сполучається з продукуванням нових одиниць, що реалізують прагнення людини до вираження своєї особистості через мовну творчість. Вивчення неофіційного невимушеного мовлення виявляє в ньому сполучення двох протилежно спрямованих тенденцій: прагнення до шаблону, використання готових конструкцій і прагнення до вільної побудови одиниць різних рівнів мови – не лише словосполучень і речень, а й слів і словоформ. Актуальною для мовознавців проблемою є з'ясування співвідношення стереотипного та нерегулярного, оригінального у мовленнєвій практиці як цілого мовного колективу, так і окремої людини. Ця проблема розглядається в різних аспектах: з точки зору теорії мовної комунікації, психолінгвістики, прагмалінгвістики, лінгвокультурології [Куварова 2024, с. 72].

Формуючи навички говоріння, читання чи аудіювання, викладач-філолог одночасно розвиває такі психофізіологічні властивості, як увага та пам'ять. Існує велика кількість тестових завдань для перевірки рівня володіння іноземною мовою, які базуються на спостережливості, вмінні сприймати інформацію на слух і швидко запам'ятовувати та вимагають уважності.

Психолінгвістика – лінгвістична наука, що склалася на межі психології, лінгвістики й мовленнєзавства, яка вивчає процеси мовленнєтворення, а також сприйняття і формування мовлення у їх відповідності до системи мови. Як гібридна наука психолінгвістика за предметом дослідження близька до лінгвістики, а за методами – до психології. Психолінгвістичний метод – міждисциплінарна інтеграція методик, прийомів і процедур дослідження, що використовуються для вивчення мови як феномену психіки – людського виміру мови й мовлення і ролі мови в структуруванні світу, з метою оптимізації діяльності людини в оточуючому його соціальному світі [Присяник 2020, с. 55].

Психолінгвістичні дослідження пов'язані з методикою викладання іноземної мови, оскільки викладач має знати, як пояснити студенту відмінності між сполучниками та сполучниковими словами, близькими за значенням, різницю між активним і пасивним станом, замість яких іменників у тексті

вжито певний займенник і т. ін. Крім того, психолінгвістичний аспект є важливим також і в перекладацькій діяльності, бо вимагає не лише знання тих чи інших лексичних одиниць, але й глибокого розуміння семантики потрібного слова.

Для вдосконалення навичок читання, говоріння та аудіювання існують тренувальні вправи, які передбачають виявлення головної думки повідомлення чи речення, підбір коректної відповіді на ту чи іншу репліку, визначення речень, що мають спільне або, навпаки, відмінне значення.

Тенденцією в навчанні аудіювання є широке використання автентичних матеріалів на противагу сценарним і/або адаптованим матеріалам. Аргумент «за» полягає в тому, що учні повинні бути зануреними в реальний мовленнєвий матеріал, тому що сценарні матеріали позбавлені властивих неформальній мові надлишкових елементів. Оскільки багато носіїв не англійської мови не розуміють усього, що чують, вони повинні робити припущення, і їх слід заохочувати до цього. Сценарні або адаптовані матеріали часто надмірно спрощують мову, роблячи її менш природною. В умовах реального спілкування учні, як правило, стикаються з багатозначністю, неповними реченнями та недомовленостями, тому практика з такими текстами допомагає їм розвивати навички контекстуального розуміння та здатність робити припущення. Вміння ефективно працювати з обмеженим обсягом інформації є ключовим у реальних ситуаціях аудіювання, де ідеальних умов для розуміння майже не буває. [Коваленко, Гармаш 2024, с. 66]

Готуючись до іспитів з англійської мови, здобувачі освіти мають змогу розвивати комунікативні навички, виконуючи завдання типу перефразування, коментування чи наведення прикладів. При цьому учням слід звернути увагу на те, які прикметники та прислівники вживає автор навчального тексту для вираження свого ставлення до предмету розмови. Це допоможе визначити головну думку повідомлення та обрати саме ті слова та вирази, яких вимагає завдання. Виконуючи тести на перевірку навичок читання, здобувачі освіти мають знаходити слова та вирази з тексту, що підтверджують правильність

обраного варіанту відповіді.

Методом вивчення усного діалогічного спілкування, яке є одним з найскладніших для аналізу типів мовної комунікації, вважають конверсаційний аналіз. Розмови є стрижнем для соціального світу, адже більшість процесів у світі здійснюється через посередництво усних розмов: соціалізація дитини, набуття мови та пізнання нею світу. Усне діалогічне спілкування є однією з найскладніших для аналізу форм мовної комунікації, тому розроблення методики його дослідження передбачає насамперед з'ясування низки дискусійних питань, які стосуються одиниць діалогу, їхніх типів та різних комунікативних явищ.

Діалог є формою мовлення; ситуаційно зумовленим спілкуванням двох або кількох (полілог) осіб, комунікативні ролі яких інверсуються (мовець стає адресатом, адресат перетворюється на мовця, адресатом якого є перший мовець), за умови визнання учасниками спілкування спільної мети й напрямку комунікації. Конверсаційний аналіз представляє собою сукупність процедур емпіричного дослідження інтеракцій діалогічного усного розмовного мовлення. Соціокультурна реальність є потоком неповторних ситуацій, які розробляються в конкретних практиках діяльності людей, зокрема, в повсякденному спілкуванні. Соціальний порядок не є результатом дії соціокультурних норм, цінностей, інститутів тощо, а є щоразу конструйованим завдяки здатностям індивідів постійно створювати та руйнувати сукупність уявлень про кожну ситуацію і знаходити згоду у процедурах розуміння й інтерпретації.

Конверсаційний аналіз покликаний реконструювати вбудовані до інтеракції людей спільні правила-схеми, невербальну інформацію, підтримувану фоновими знаннями, що об'єднує учасників спілкування. Розмова передусім потребує організованості, передбачає наявність порядку, котрий не треба щоразу пояснювати у ході обміну репліками. Конверсаційний аналіз має на меті з'ясувати, що досягається за допомогою реплік, як шукається розуміння, як показується, що прийнятий в розмові від співрозмовника зміст є новим або знайомим, або ж тема розмови є делікатною або важкою.

Конверсаційний аналіз підкреслює не тільки організований, але і кооперативний характер розмови і вивчає механізм цієї взаємодії. Кооперація означає, що мовлення не є прямолінійно розподіленою між тим хто говорить і слухає, а вважається, що значення народжуються за допомогою взаємодії та переговорів. [Москаленко 2024, с. 15]

Отже, існує тісний зв'язок між вивченням іноземної мови та розвитком процесів мислення, а також таких психофізіологічних явищ, як увага та пам'ять. Орієнтуючись на дослідження психолінгвістики, викладач-філолог зможе більш якісно формувати комунікативні навички здобувачів освіти.

Література

Коваленко В. В., Гармаш О. М. Лекції TED Talks як засіб розвитку мотивації старшокласників до вивчення іноземної мови. *Методологія та історіографія мовознавства : збірник тез XI науково практичної Інтернет-конференції*. Слов'янськ–Дніпро : ДДПУ, 2024. 161 с.

Куварова О. К. Методика вивчення співвідношення стереотипних і нерегулярних елементів у динаміці генерування письмового мовлення. *Методологія та історіографія мовознавства : збірник тез XI науково практичної Інтернет-конференції*. Слов'янськ–Дніпро : ДДПУ, 2024. 161 с.

Методологія лінгвістичних досліджень : конспект лекцій / укладачі: М. В. Черник, В. С. Куліш, О. Л. Овсянко, А. В. Зінченко ; за заг. ред. проф. С. О. Швачко. Суми : Сумський державний університет, 2018. 78 с.

Москаленко Н. О. Методологія та організація лінгвістичних, перекладознавчих та літературознавчих досліджень : матеріали до лекційних занять дисципліни «Методологія та організація лінгвістичних, перекладознавчих та літературознавчих досліджень» для здобувачів ступеня магістр освітньо-професійної програми «Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська» зі спеціальності 035 «Філологія». М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2024. 100 с.

Присяник О. Лінгвістика: наука – дидактика – філософія мови – методологія (дискурсивно-комунікативний аспект проблеми). *Studia methodologica*, ISSN 2304-1222. № 50. 2020. С. 13.

Наукове видання

Тези доповідей

XVII Міжнародної наукової конференції

“Іноземна філологія у ХХІ столітті”

(14 листопада 2025 р.)

Том 1

Відповідальний за випуск: Залужна М. В.

Коректор: Анпілогова Є. Д.